แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5

โดย

นายสุรศักดิ์ ขันติธีวาโร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2545

ISBN 974 – 653 – 686 – 9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE PRINCIPALS' LEADERSHIP FORCES AFFECTING THE LEARNING PROCESS REFORM OF THE PRIMARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE NATIONAL PRIMARY EDUCATION COMMISSION IN THE EDUCATIONAL REGION 5.

By

Surasak Kantitevaro

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2002

ISBN 974 – 653 – 686 – 9

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5” เสนอโดย นายสุรศักดิ์ ขันติธีวาโร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนชม ชินะตังกูร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิสิฐ พิษณานนท์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี นิลกรณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลัดดา สุวรรณกุล)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนชม ชินะตังกูร)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิสิฐ พิษณานนท์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี นิลกรณ์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(นางสาวชูศรี อุดมกุศลศรี)

...../...../.....

K 42461082 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คำสำคัญ : แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน / การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

สุรศักดิ์ ขันติธีวาโร : แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 (THE PRINCIPALS' LEADERSHIP FORCES AFFECTING THE LEARNING PROCESS REFORM OF THE PRIMARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE NATIONAL PRIMARY EDUCATION COMMISSION IN THE EDUCATIONAL REGION 5) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : ผศ. ดร. ชวนชม ชินะตังกูร, ผศ. พิสิฐ พิษณานนท์ และ ผศ. ดร. ปราณี นิลกรณ์. 133 หน้า. ISBN 974 – 653 – 686 – 9

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อทราบ 1) แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ 2) ผลการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา 3) เปรียบเทียบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารตามความคิดของผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอน 4) แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 155 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารโรงเรียน 155 คน และครูผู้ปฏิบัติการสอน 310 คนเป็นผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงผลักดันภาวะผู้นำที่พัฒนามาจากแนวคิดของเซอร์จิโอวานนี และแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที่ (t-test) และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารตามความคิดของผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม ด้านเทคนิค ด้านการศึกษา และ ด้านมนุษย์

ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2545
ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1.....2.....3.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

K 42461082 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEY WORD : THE SCHOOL PRINCIPALS' LEADERSHIP FORCES/LEARNING PROCESS REFORM

SURASAK KANTITEVARO : THE PRINCIPALS' LEADERSHIP FORCESS AFFECTING THE LEARNING PROCESS REFORM OF THE PRIMARY SCHOOL UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE NATIONAL PRIMARY EDUCATION COMMISSION IN THE EDUCATIONAL REGION 5. THESIS ADVISORS : ASST. PROF. CHUANCHOM CHINATANGKUL, Ph.D., ASST. PROF. PISIT PISANANONT, AND ASST. PROF. PRANEE NILKORN, Ph.D. 133 pp. ISBN 974 – 653 – 686 – 9

The purposes of this research were to determind 1) the school principals' leadership forces in reforming learning process, 2) the effect of the learning process reform in the primary school, 3) the comparison of the principals' leadership forces as perceived by the principle and the teachers, 4) the principals' leadership forces affecting the learning process reform of the primary school under the jurisdiction of the office of the National Primary Education Commission in the Educational Region 5.

The samples used in the research were 155 primary schools. The respondents consisted of 155 principals and 310 teachers. The research instruments were questionnaires on leadership forces which were developed from Sirgiovanni's view-points, and questionnaires on the learning process reform developed from the Office of the National Primary Education Commission. The statistics used for analysis were frequency (f) percentage (%) means ($\bar{x}$) standard deviation (S.D.), t-test, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows :

1) the school principals' leadership forces to reform learning process was overall at a high level 2) the effect of the learning process reform of the primary schools was overall at a high level, 3) the difference between the principals' leadership forces as perceived by the principals and the teachers were statistically significant at .01 level, and 4) the principals' leadership forces affecting the learning process reform of the primary schools under the office of the National Primary Education Commission in Educational Region 5 were the cultural aspect, the technical aspect, the educational aspect, and the human aspect.

Department of Educational Administration Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2002

Student's signature.....

Thesis Advisors' signature 1.....2.....3.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวนชม ชินะตังกูร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิสิฐ พิษณานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี นิลกรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดา สุวรรณกุล และ นางสาวชูศรี อุดมกุศลศรี ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุน ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณทบวงมหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และคณะครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ซึ่งได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนบริหาร รุ่นที่ 19 ทุกคนที่ร่วมให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ประโยชน์และคุณค่าใด ๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมนำบูชาแด่พระคุณของบิดา มารดา บูรพาจารย์ ผู้ให้แสงสว่างแห่งปัญญา และขอมอบให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติที่ประเทศมุ่งหวังให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข อันจะเป็นกำลังสำคัญที่จะพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญตาราง ญ

สารบัญแผนภูมิ ..... ฎ

บทที่

1 บทนำ 1

ภูมิหลัง 1

ปัญหา 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 10

ข้อคำถามของการวิจัย 10

สมมติฐานของการวิจัย 11

กรอบแนวคิดของการวิจัย 11

ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย 11

ข้อตกลงเบื้องต้น 15

นิยามศัพท์เฉพาะ 15

2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 17

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 17

1. แรงผลักดันทางเทคนิค 17

2. แรงผลักดันทางมนุษย์ 18

3. แรงผลักดันทางการศึกษา 18

4. แรงผลักดันทางสัญลักษณ์ 20

5. แรงผลักดันทางวัฒนธรรม 22

การใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำ 25

การเรียนรู้อย่างมีความสุข 27

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 29

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า
การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด 34
การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย 37
การปฏิรูปการเรียนรู้ 49
การเรียนรู้อย่างมีความสุข 52
การเรียนรู้แบบองค์รวม 55
การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง 57
การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น 59
การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง 60
สรุป 62
3 การดำเนินการวิจัย 63
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 63
ระเบียบวิธีวิจัย 64
แผนแบบการวิจัย 64
ประชากร 64
ตัวอย่างและการเลือกตัวอย่าง 65
ตัวแปรที่ศึกษา 66
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 68
การสร้างเครื่องมือ 69
การเก็บรวบรวมข้อมูล 69
การวิเคราะห์ข้อมูล 70
สรุป 70
4 การวิเคราะห์ข้อมูล
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม 72
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการปฏิรูปของโรงเรียน 76
ตอนที่ 3 ความแตกต่างของแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอน 78
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ 79
หน้า
สรุป 90
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ 93
ข้อค้นพบ 93

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การอภิปรายผล 94
ข้อเสนอแนะ 99
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 101

บรรณานุกรม 102

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก หนังสือขอทดลองเครื่องมือและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 106
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม 114
ภาคผนวก ค รายละเอียดของผู้เชี่ยวชาญ 123
ภาคผนวก ง การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 127
ภาคผนวก จ การแสดงค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ระหว่างแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ 131

ประวัติผู้วิจัย 133
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ร้อยละของประชากรไทยอายุ 15 ปี และ 25 ปีขึ้นไปจำแนกตามระดับการศึกษา	4
2	การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ปี 2540 - 2541	6
3	จำนวนประชากรและตัวอย่างแยกตามขนาดโรงเรียนในแต่ละจังหวัด	66
4	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	72
5	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าระดับของแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน	77
6	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าระดับของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้	77
7	เปรียบเทียบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอน	78
8	การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ในภาพรวม (Y_{tot})	79
9	การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_1)	81
10	การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม (Y_2)	83
11	การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Y_3)	85
12	การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Y_4)	86
13	การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Y_5)	88

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	การศึกษาโดยเฉลี่ยของประชากรอายุ 25 ปีขึ้นไป ของประเทศไทยกับประเทศอื่นในเอเชีย	5
2	ร้อยละของแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา และจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของแรงงานประเทศต่างๆ	6
3	คะแนนทดสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ (ประถมศึกษา)	8
4	คะแนนทดสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ (ประถมศึกษา)	9
5	กรอบแนวคิดของการวิจัย	13
6	แสดงกระบวนการแรงผลักดันของภาวะผู้นำ	14
7	ขอบเขตทางทฤษฎีของการวิจัย	15
8	แสดงกระบวนการแรงผลักดันของภาวะผู้นำ	27
9	การประมวลองค์ประกอบทักษะ และพื้นฐาน	46
10	การมีส่วนร่วมของบุคคลรอบผู้เรียน	47
11	การนำจิตของผู้เรียนพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้	48
12	ทักษะและองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดปัญญาจากการมีส่วนร่วม	49
13	สรุปผลแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา	92

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1
บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างองค์ความรู้ที่เป็นปัญญาแก่ประเทศ สังคมไทยยังมิได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาเท่าที่ควร จึงทำให้คุณภาพประชากรไทยค่อนข้างล้าหลัง ยิ่งในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีทั้งคุณและโทษ กอปรกับสังคมโลกกำลังมีการแข่งขันในด้านการค้า หากไม่เร่งรัดให้ประชากรไทยพัฒนาเต็มตามศักยภาพด้วยแล้ว จะทำให้ประเทศยืนหยัดต่อสู้กับสังคมโลกได้ลำบากยิ่ง[1] ทำให้ปัญหาการศึกษาทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น คุณภาพการศึกษาไทยจึงตกต่ำไม่ทันกับการแข่งขันของโลก เด็กไทยได้รับการศึกษาไม่ทั่วถึงและไม่เป็นธรรม การบริหารการจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพ เป็นเหตุให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มุ่งให้การจัดการศึกษาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพ ของคนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ในการปฏิรูปการศึกษานั้นมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เข้าสู่ระดับสากล ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบอันได้แก่ การปฏิรูประบบบริหารจัดการ การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษา[2] บุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการเหล่านั้นให้ประสบผลสำเร็จโดยการเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คุณภาพการศึกษาและการพัฒนามนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภูมิหลัง

ท่ามกลางภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ความผันผวนทางการเมือง ความผุกร่อนทาง

---

[1]เจือจันทร์ จงสถิตอยู่, การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541), 123.

[2]สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบสู่การปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541), 1.

วัฒนธรรมและศีลธรรม ทำให้คนไทยและสังคมไทยเริ่มตื่นตัวที่จะติดตามการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบของประเทศชาติอย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดเสียงเรียกร้องอย่างมากมายให้มีการปรับปรุงการจัดการศึกษาอันเป็นที่มาของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีสาเหตุมากมายที่เป็นตัวบ่งชี้อันได้แก่ 1) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์อีกทั้งไม่ทันต่อสภาพสังคมโลกาภิวัตน์ 2) การจัดการศึกษาในทุกระดับมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนแต่วิชาความรู้ในหนังสือและเน้นการท่องจำเป็นหลัก ตลอดจนให้เรียนในสถานที่ที่จำกัด ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ สู้งานและเชี่ยวชาญชีวิต 3) การจัดการศึกษาที่ไม่เน้นให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ขาดคุณสมบัติเป็นคนช่างสงสัยในการใฝ่หาคำตอบสืบเนื่องมาจากผู้สอนมุ่งการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคนและยังขาดการเชื่อมโยงกับชุมชนในการสร้างความสัมพันธ์นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยการจัดการศึกษา 4) การจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะผู้สอนมีอำนาจสูงสุดในชั้นเรียน โดยสำคัญว่าเป็นผู้มีความรู้มากที่สุด ถูกต้องที่สุดผู้เรียนมีหน้าที่รับและทำตามหน้าที่ที่ผู้สอนบอก ทำให้สถานศึกษาไม่เป็นโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้แต่เป็นโรงสอนของครู 5) ในการจัดการศึกษาที่ผ่านมาทำให้ผู้เรียนเป็นทุกข์ มีสภาพอึดอัด เกิดการเบื่อหน่ายเนื่องจากผู้สอนมักเน้นเนื้อหาสาระเพื่อมุ่งหวังในการสอบให้ได้คะแนนนำไปตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน ผู้เรียนจึงต่างมุ่งที่ท่องจำตำราให้ได้มากที่สุดเป็นจุดให้เกิดการเคร่งเครียด ขาดความสุขในการศึกษาส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคม 6) ในกระบวนการเรียนการสอนยังมีพฤติกรรมจำเจที่ซ้ำซากไม่เน้นให้เกิดการคิดแบบวิทยาศาสตร์ การฝึกปฏิบัติและอบรมบ่มนิสัยให้ภูมิใจในศิลปะวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศชาติ 7) ผู้เรียนขาดการดูแลอบรมขัดเกลาให้เป็นผู้พากเพียร เรียนรู้ สู้งาน และยึดมั่นในความสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ อันเป็นสาเหตุให้คนขาดคุณธรรมจริยธรรมและสุนทรียภาพ และ 8) สถานศึกษาไม่สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ขาดความสัมพันธ์กับชุมชนและนับวันยิ่งห่างไกลจากธรรมชาติ ซึ่งทำให้ครอบครัวและชุมชนไม่มีโอกาสได้ร่วมคิดร่วมสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ลูกหลานตนเองและ 9) การบริหารโรงเรียนของผู้บริหารที่ไม่พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมตลอดเวลา ส่วนใหญ่ยังไม่ผ่อนคลายพันธนาการจากระบบการบริหารที่ล้าสมัย ยึดถืออำนาจตามกฎหมายเป็นที่ตั้ง ตลอดจนขาดภาวะผู้นำที่เหมาะสม[3]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[3]เจือจันทร์ จงสถิตอยู่, <u>การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน</u> (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541), 96 -100.

จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาของไทยในปัจจุบันเป็นการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนมีความทุกข์จากการที่ต้องถูกบังคับให้เรียน จนเกิดการเบื่อหน่ายการท่องจำและการเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตจริง รวมทั้งเคร่งเครียดกับการสอบ เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนและไม่สนใจที่จะเรียนต่อ สาเหตุต่างๆ ที่กล่าวมาจึงทำให้เกิดเสียงเรียกร้องให้ทำการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดถือการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญเพื่อ 1) พัฒนาคุณภาพของคนไทยให้เป็นคนที่มีความรู้ คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่นและสรรพสิ่งทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกติกาของสังคม ขยัน ซื่อสัตย์และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร การคิดคำนวณวิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ คิดเป็นระบบ สามารถใช้สติปัญญาอย่างลึกซึ้งเพื่อเรียนรู้ให้บรรลุความเป็นจริง ความดี ความงามของสรรพสิ่ง เป็นคนมีสุขภาพกาย ใจที่ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ บุคลิกภาพร่าเริงแจ่มใส จิตใจที่อ่อนโยนและเกื้อกูล ดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 2) เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย 3) เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัฒน์ข้อมูลและสาระความรู้ต่างๆ เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนทุกวัยต้องเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่อยู่รอบๆ ตัว[4, 5, 6, 7] สาระสำคัญของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ต่างมุ่งหวังให้เด็กไทยเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[4]คณะศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า," ใน การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541), 12.

[5]คณะศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัฒน์," ใน การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541), 21

[6]คณะศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : กระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็กๆ และชุมชนของเรา," ใน การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541), 43.

[7]คณะศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัฒน์", ความจริงของแผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตะวันออก, 2539), 8.

ปัญหา

จากสภาพการจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นตามลำดับจนเป็นเหตุให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ในปัจจุบันการศึกษาไทยจึงเป็นที่ด้อยด้วยคุณภาพที่ไม่สามารถทัดเทียมนานาประเทศได้ อาทิเช่น

1. คุณภาพประชากรไทย

คุณภาพของประชากร อาจจะวัดได้จากดัชนีหลายๆ ด้าน เช่น จากลักษณะและโครงสร้างของประชากร ประสิทธิภาพของแรงงาน การจ้างงาน การว่างงาน คุณภาพชีวิต การศึกษา โอกาสและค่านิยม เป็นต้น ดัชนีด้านการศึกษาเป็นดัชนีที่สำคัญประการหนึ่งที่นิยมใช้วัดเปรียบเทียบคุณภาพของประชากรของประเทศต่างๆ

จากผลของการจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมากว่าร้อยปี แม้ว่าจะมีการขยายในเชิงปริมาณค่อนข้างมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบระดับการศึกษาของประชากรไทยกับระดับการศึกษาของประชากรประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชีย การศึกษาของประชากรไทยยังด้อยอยู่มาก ดังปรากฏว่า การศึกษาโดยเฉลี่ยของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป คนไทยมีการศึกษาเฉลี่ย เพียง 5.3 ปี เท่านั้น ซึ่งยังไม่ถึงการศึกษาระดับประถมศึกษา ดังตารางที่ 1

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 1 ร้อยละของประชากรไทยอายุ 15 ปี และ 25 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ร้อยละจำแนกตามกลุ่มอายุ		
	15 – 24 ปี	25 ปีขึ้นไป	รวม (15 ปีขึ้นไป)
ประถมศึกษา	28.89	86.34	73.39
มัธยมศึกษาตอนต้น	37.43	5.21	12.47
มัธยมศึกษาตอนปลาย	27.49	2.68	8.27
อุดมศึกษา	6.19	5.77	5.87
การศึกษาโดยเฉลี่ย		4.3 ปี	5.3 ปี

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, <u>แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)</u> (กรุงเทพฯ : อรรถพลการพิมพ์, ม.ป.ป.), 17.

และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ และมาเลเซีย โดยใช้ข้อมูลของประชากรที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป ดังแผนภูมิที่ 2 การศึกษาของประชากรไทยต่ำกว่ามาก กล่าวคือ

ประชากรไทย ในปี ค.ศ. 1996 มีการศึกษาโดยเฉลี่ยน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1995 และน้อยกว่าอีก 3 ประเทศ ค่อนข้างมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ ในปี ค.ศ. 1990 ประชากรไทยและสิงคโปร์มีการศึกษาใกล้เคียงกันมาก แต่หลังจากนั้นอีก 4 – 5 ปี ประเทศสิงคโปร์มีการศึกษาล้ำหน้าประชากรไทยมาก ดังแผนภูมิที่ 1

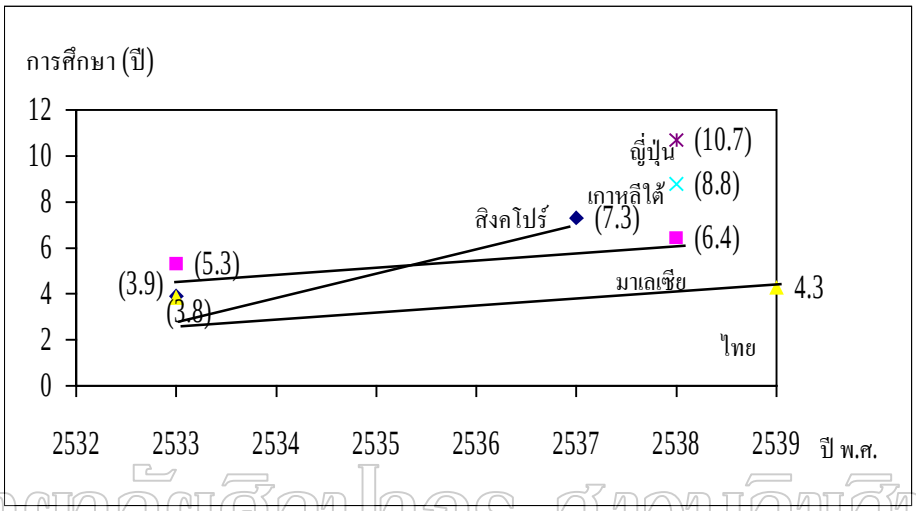

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 1 การศึกษาโดยเฉลี่ยของประชากรอายุ 25 ปีขึ้นไป ของประเทศไทยกับประเทศอื่นในเอเชีย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “การลงทุนทางการศึกษาของประเทศไทย”, พฤษภาคม 2542. (อัดสำเนา)

เมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาของแรงงานที่เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิตทางเศรษฐกิจ พบว่า ในปี ค.ศ. 1996 กำลังแรงงานไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่มีจำนวน 31.5 ล้านคน กำลังแรงงานเหล่านี้มีการศึกษาโดยเฉลี่ยเพียง 5.1 ปีเท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าแรงงานของญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ ซึ่งการศึกษาเฉลี่ย 11, 9.5 และ 9.1 ปี ตามลำดับ ดังแผนภูมิที่ 2

การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย International Institute for Management Development (IMD) ในปี พ.ศ. 2541 ได้จัดให้ไทยมีความสามารถในการแข่งขันเป็นอันดับที่ 39 จาก 46 ประเทศ ซึ่งวัดจากองค์ประกอบของความสามารถในด้านเศรษฐกิจภายในการเปิดตัวต่อนานาชาติ ระบบรัฐ การเงิน โครงสร้างพื้นฐาน การจัดการ คน และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งถูกเลื่อนลงจากอันดับที่ 29 ในปี พ.ศ. 2540

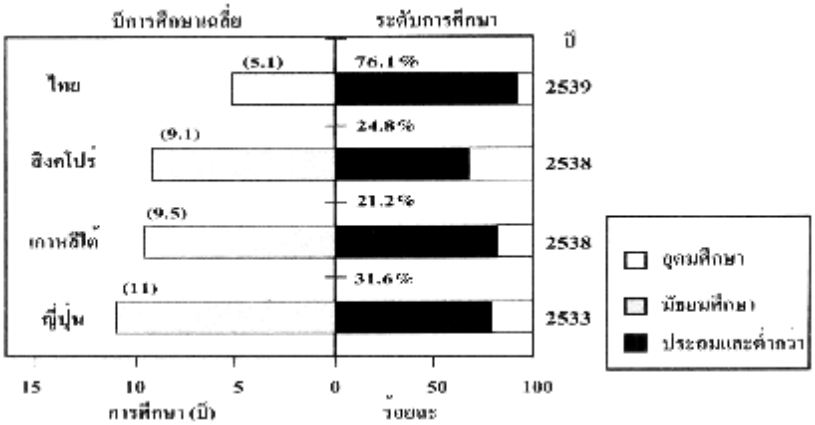

แผนภูมิที่ 2 ร้อยละของแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา และจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของแรงงานประเทศต่างๆ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “การเงินเพื่อการศึกษา.” เอกสารประกอบการประชุม. (ม.ป.ท., 2540), 11.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 2 การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ปี 2540 – 2541

รายการ	2537	2538	2539	2540	2541
ภาพรวม	26	27	30	29	39
ความสามารถในด้านเศรษฐกิจภายใน	8	9	12	12	16
การเปิดตัวต่อนานาชาติ	28	29	33	25	37
ระบบรัฐ	6	7	8	18	22
การเงิน	22	24	26	29	44
โครงสร้างพื้นฐาน	34	39	42	42	41
การจัดการ	20	28	31	31	41
คน	34	34	40	37	35
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	43	29	44	32	43

ที่มา : International Institute for Management Development (IMD.), World Competitiveness Yearbook 1997 & 1998. [Online], accessed 20 February 2001. Available from http : //www.imd.ch/way/orur.html

ตารางที่ 2 แสดงถึงความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย เปรียบเทียบกับบางประเทศในเอเชีย จะเห็นว่า ความสามารถในด้าน “คน” ไทยได้อันดับต่ำเช่นกัน คือ อันดับที่ 35 ในปี พ.ศ. 2541 เลื่อนอันดับขึ้นจากปี พ.ศ. 2540 ที่ได้อันดับที่ 37 และ 40 ในปี พ.ศ. 2540 และ 2539 ตามลำดับ แต่ก็ยังด้อยกว่าปี พ.ศ. 2537 และ 2538 ที่ได้อันดับที่ 34

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การศึกษาของประชากรไทยอยู่ในอันดับต่ำ ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ทั้งในด้านประสิทธิภาพการผลิตของแรงงาน ประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตรกรรม และประสิทธิภาพการผลิตด้านอุตสาหกรรม ซึ่งถ้าไทยไม่เร่งพัฒนาการศึกษาของประชากรไทยให้สูงขึ้นโดยเร็ว คุณภาพของคนประชากรจะยิ่งล้าหลังประเทศอื่นมากขึ้นทุกที

2. คุณภาพการศึกษาไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ

คุณภาพการศึกษาไทยเป็นวิกฤติหนึ่งของระบบการศึกษาไทย การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาไทยบางด้าน จะพบว่า ยังด้อยกว่าอีกหลายประเทศ ตัวอย่างเช่น การวัดคุณภาพการศึกษาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศนั้น โดยการประเมินวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศของ IEA ครั้งที่ 3 (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) ซึ่งเป็นสถาบันชั้นนำที่เป็นที่ยอมรับของโลก การประเมินดังกล่าวนี้ประเทศต่างๆ เข้าร่วมโครงการ 41 ประเทศ ในระดับมัธยมศึกษา และ 26 ประเทศในระดับประถมศึกษา โดยมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 15,000 โรงเรียน จากนักเรียน 500,000 คน ผลการประเมินปรากฏว่า ไทยได้คะแนนเฉลี่ยในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในอันดับท้ายๆ คืออันดับที่ 22 ในวิชาคณิตศาสตร์ และอันดับที่ 24 ในวิชาวิทยาศาสตร์ และได้คะแนนต่ำกว่าทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียที่เข้าร่วมโครงการ ดังแผนภูมิที่ 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

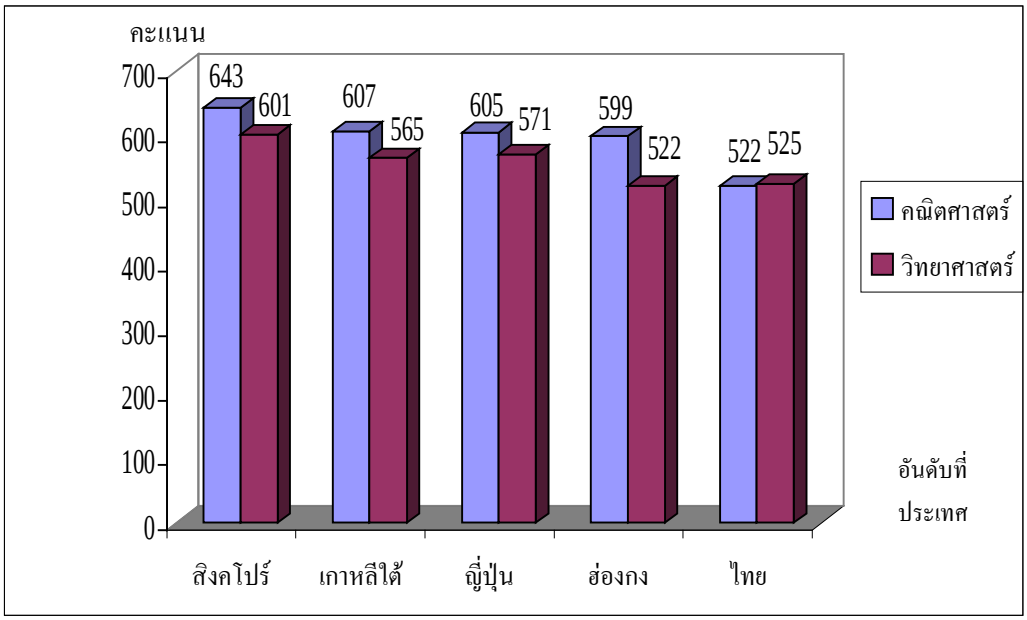

แผนภูมิที่ 3 คะแนนทดสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ (ประถมศึกษา)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่มา : สุวพร เซ็มเฮง, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, <u>ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาไทย</u> (กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2542), 36 – 37.

สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1 – ม. 2) ไทยได้คะแนนและอันดับที่ดีกว่าระดับประถมศึกษา แต่ก็ยังได้คะแนนวิชาคณิตศาสตร์น้อยกว่าประเทศในเอเชียเป็นอย่างมาก เฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ที่ไทยได้คะแนนพอๆ กับฮ่องกง แต่ประเทศอื่นๆ ที่เหลือในเอเชียยังมีคะแนน ทิ้งห่างไทย ดังแผนภูมิที่ 4

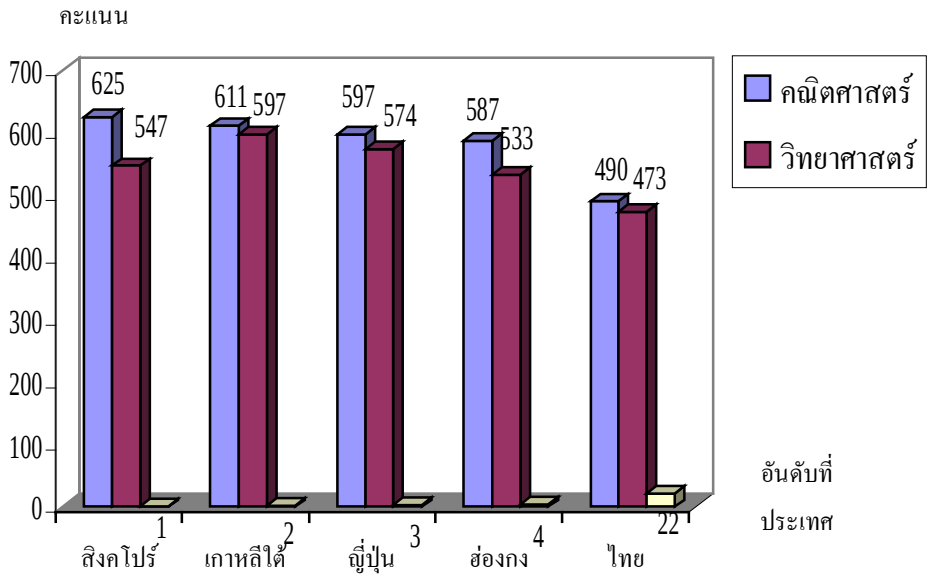

แผนภูมิที่ 4 คะแนนทดสอบวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ (มัธยมศึกษา)

ที่มา : สุวพร เซ็มเฮง, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, <u>ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาไทย</u> (กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2542), 36 – 37.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในเอเชียและแปซิฟิกทั้งหมด 50 แห่ง ล่าสุด (ปี ค.ศ. 1998) ของนิตยสาร ASIAWEEK (ฉบับวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 1998) มหาวิทยาลัยของไทยซึ่งติดอันดับมีเพียง 3 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยติดอันดับที่ 19 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ติดอันดับที่ 41 และมหาวิทยาลัยมหิดลติดอันดับที่ 42 แม้ว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโดยนิตยสาร ASIAWEEK ดังกล่าว ยังเป็นเรื่องที่ถกเถียงถึงความเชื่อถือของดัชนีชี้วัดการจัดอันดับ แต่ก็พบจะเป็นสัญญาณเตือนได้ในขั้นต้นว่า ความสามารถของมหาวิทยาลัยไทยยังไม่อาจเปรียบเทียบกับสถาบันอุดมศึกษากับประเทศอื่นในเอเชียด้วยกันได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปรับปรุงคุณภาพมหาวิทยาลัย เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถเพื่อนำไปพัฒนาประเทศต่อไป[8] จากปัญหาเหล่านี้จึงเป็นเหตุให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาที่ดี มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถผลิตคนที่มีคุณภาพ และเป็นการศึกษาที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคโลกาภิวัฒน์ โดยยึดถือการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เป็น

---

[8]เจือจันทร์ จงสถิตอยู่, <u>การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน</u> (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541), 96 - 100.

กระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตลอดจนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดเป้าหมายและทิศทางของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม

ผู้วิจัยให้ความสนใจเรื่องแรงผลักดันภาวะผู้นำที่จะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงในอันที่จะช่วยผลักดันให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายการศึกษาของประเทศ ที่มุ่งหวังให้การศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ตลอดจนเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ ของประเทศ ความสำคัญของผู้บริหาร อันได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ เทคนิคต่างๆ ที่ได้รับจากการศึกษา ฝึกอบรมทางการบริหารพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารแล้ว ภาวะผู้นำของผู้บริหารซึ่งหมายถึงสมรรถภาพในการนำ และในสภาพโรงเรียนในปัจจุบันของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จะต้องมีแรงผลักดันในการขับเคลื่อนให้การบริหารการศึกษาเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้โดยมีจุดเน้นให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากแนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
2. เพื่อทราบผลการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน
3. เพื่อทราบความแตกต่างของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอน
4. เพื่อทราบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

ข้อคำถามของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อคำถามดังนี้

1. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับใด
2. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนอยู่ในระดับใด

3. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอนมีความแตกต่างกันหรือไม่

4. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแบบใดที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบข้อคำถามของการวิจัย จึงกำหนดสมมติฐานทางสถิติของการวิจัยดังนี้

1. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอนมีความแตกต่างกัน

2. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นองค์การหนึ่งในระบบสังคม ที่มีลักษณะเป็นองค์การระบบเปิดที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานต่างๆ สามารถจัดในรูปแบบเชิงระบบซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) ที่มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ปัจจัยนำเข้าในระบบการศึกษาคือ ทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณและนโยบายการศึกษา ซึ่งมีการดำเนินงานโดยกระบวนการต่างๆ ได้แก่ กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศ ส่วนผลผลิตซึ่งหมายถึงคุณภาพตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ดังแผนภูมิที่ 5

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขอบข่ายทางทฤษฎีของการวิจัย

การบริหารโรงเรียนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยมีเข็มมุ่งเพื่อบรรลุประสงค์หรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเกิดประสิทธิผล (effectiveness) และมีประสิทธิภาพ (efficiency) จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ มีผู้เสนอไว้ ได้แก่ เฮลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี่ (Hallinger and Murphy) กำหนดองค์ประกอบไว้ 11 ด้านได้แก่ 1) การกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน 2) การสื่อสารเป้าประสงค์ของโรงเรียน 3) การนิเทศและการประเมินผลการสอน 4) การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร 5) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 6) การควบคุมการใช้เวลาในการสอน 7) การรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน 8) การจัด

ให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู 9) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ 10) การพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ 11) การจัดให้มีสิ่งที่ส่งเสริมสภาพการเรียนรู้[9] ส่วน อับเบน และฮิวส์ กำหนดองค์ประกอบไว้ 7 ด้านดังนี้ 1) การทำงานตามเวลาที่กำหนด 2) การจัดบรรยากาศที่ดีภายในโรงเรียน 3) การมุ่งเน้นด้านวิชาการ 4) มีความคาดหวังต่อคณะครูและผลการปฏิบัติงานของครู 5) การทำงานด้านหลักสูตร 6) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 7) การประเมินผลและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน[10] เดวิสและโธมัส กล่าวถึงองค์ประกอบ 8 ด้านคือ 1) การยึดถือหน้าที่ในการปรับปรุงโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น 2) ความกระตือรือร้นในการใช้กลยุทธเพื่อปรับปรุงงานวิชาการ 3) การสร้างสรรค์แรงจูงใจและให้รางวัลกับบุคคลหรือกลุ่มที่ทำงานด้านวิชาการ 4) การติดตามความเจริญก้าวหน้าด้านวิชาการของครูและนักเรียน 5) การสรรหาทรัพยากรบุคคล และวัสดุที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ 6) การจัดสภาพภายในห้องเรียนให้มีบรรยากาศทางวิชาการ 7) การติดตามผลการปฏิบัติการสอนของครู 8) การสังเกตการสอนของครูและให้ข้อมูลย้อนกลับ[11] ในขณะที่เฮค และคณะ ได้กำหนดองค์ประกอบไว้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าประสงค์ของโรงเรียน 2) การสื่อสารให้ทุกคนทราบว่าโรงเรียนมีความคาดหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูง 3) การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการสอนของครู 4) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน 5) การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย[12] ส่วนเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni) ได้ศึกษารายละเอียดที่ซ้อนเร้นอยู่ภายในซึ่งจะเป็นพลังของผู้บริหารโรงเรียนคือแรงผลักดันภาวะผู้นำที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้การปฏิรูปประสบผลสำเร็จได้แก่ 1) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค 2) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ 3) แรงผลักดันภาวะผู้ด้านการศึกษา 4) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านสัญลักษณ์ 5) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม[13] จากแรงผลักดันทั้ง 5 แรงนี้สามารถแสดงบทบาทได้ดังแผนภูมิที่ 6

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[9]Phillip Hallinger and Joseph Murphy, “Assessing the Instruction Management Behavior of Principals,” The Elementary School Journal 86, 2 (November 1985) : 221 - 224.

[10]Gerald C. Ubben and Larry W. Hughes, The Principal : Creative Leadership for Effective Schools (Boston : Allyn and Bacon, 1987), 97 – 99.

[11]Gary A. Davis and Margaret A. Thomas, Effective Schools and Effective Teachers (Boston : Allyn and Bacon, 1989),40.

[12]Ronald H. Heck and others, “Instructional Leadership and School Achievement : Validation of a Causal Model,” Educational Administration Quarterly 26, 2 (May 1990) : 95.

[13]Thomas J. Sergiovanni, The Principalship A Reflective Practice Perspective (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1987), 51 – 52.

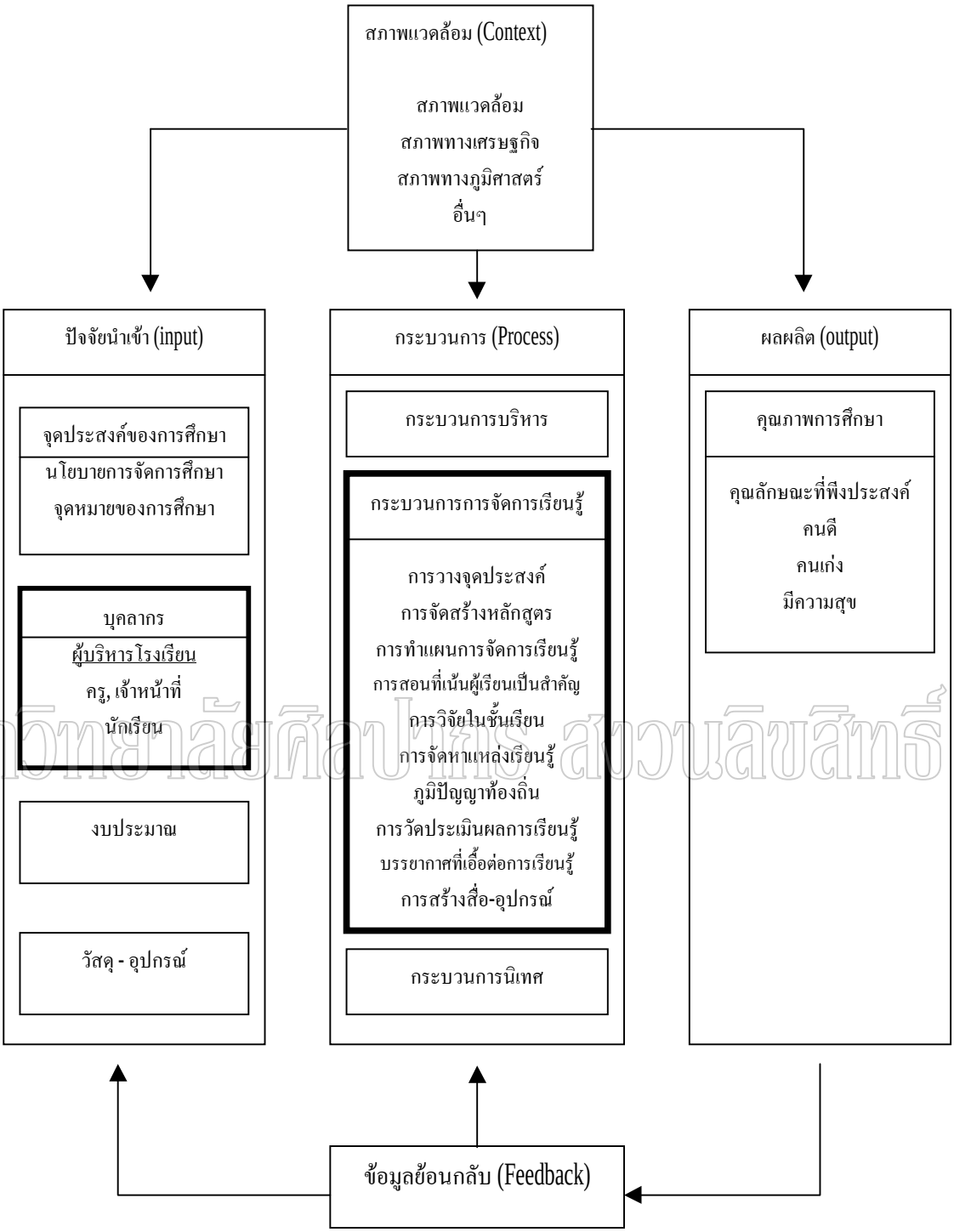

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 5 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : ประยุกต์มาจาก : Daniel Katz and Robert L. Kahn, The Social Psychology of Organization, 2nd ed. (New York : John Wiley & Son, 1978), 20.

: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), 19 – 20.

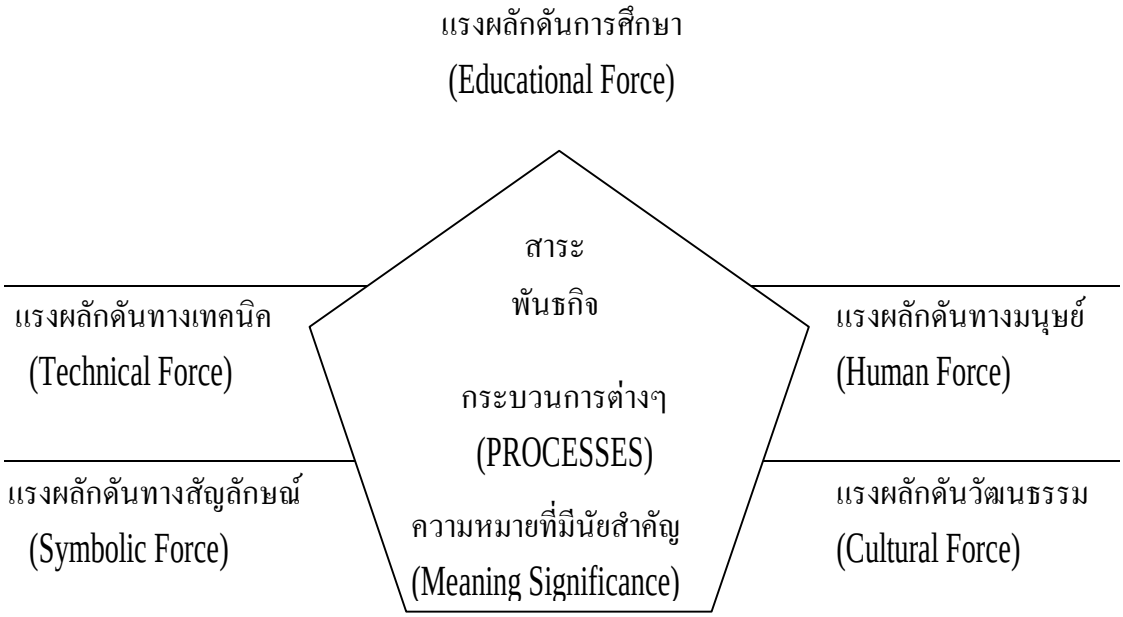

แผนภูมิที่ 6 กระบวนการแรงผลักดันของภาวะผู้นำ

ที่มา : Thomas J. Sergiovanni, The Principalship A Reflective Practice Perspective (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1987), 62 – 63.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากแผนภูมิจะแสดงให้เห็นว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำในฐานของผู้ที่อยู่ในกลุ่มที่ใช้แรงผลักดันทั้ง 5 ประการ เมื่อถูกนำมารวมกันในการแสดงออกจะกลายเป็นพื้นฐานหรืออิทธิพลของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งหากนำมาใช้มากเท่าใดจะทำให้มีอำนาจมากขึ้นส่งผลให้เกิดความสำเร็จในภาพรวมของโรงเรียนและจะมีผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ

การวิจัยแรงผลักดันภาวะผู้ของผู้บริหารผู้วิจัยใช้แนวคิดของเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni) ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ประการที่เป็นแรงผลักดัน ได้แก่ 1) แรงผลักดันด้านเทคนิค 2) แรงผลักดันด้านมนุษย์ 3) แรงผลักดันด้านการศึกษา 4) แรงผลักดันด้านสัญลักษณ์ และ 5) แรงผลักดันด้านวัฒนธรรม ส่วนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยใช้แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย 1) การเรียนรู้อย่างมีความสุข 2) การเรียนรู้แบบองค์รวม 3) การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น 4) การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ 5) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ดังที่แสดงในแผนภูมิที่ 7

แรงผลักดันภาวะผู้นำ		การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
แรงผลักดันด้านเทคนิค		การเรียนรู้อย่างมีความสุข
แรงผลักดันด้านมนุษย์		การเรียนรู้แบบองค์รวม
แรงผลักดันด้านการศึกษา	→	การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
แรงผลักดันด้านสัญลักษณ์		การเรียนรู้ด้วยตนเอง
แรงผลักดันด้านวัฒนธรรม		การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

แผนภูมิที่ 7 ขอบเขตทางทฤษฎีของการวิจัย (Theoritical frame work)
ที่มา : Thomas J. Sergiovanni, "Leadership and Excellence in Schooling," Educational Leadership 41, 5 (March 1988) : 4 - 13.

: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, จุดประกายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542), 15.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้กล่าวคือ เป็นการศึกษาโรงเรียนในโครงการโรงเรียนต้นแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้เริ่มครั้งแรกทั่วประเทศจังหวัดละ 2 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2542 และให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขยายผลในปีต่อๆ มา โดยให้ถือว่าทุกโรงเรียนที่อยู่ในโครงการมีสภาพการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เช่นเดียวกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดความหมายของคำที่ใช้ในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

แรงผลักดันภาวะผู้นำ หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมผู้นำที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและหลายรูปแบบผสมผสานกัน เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารที่ถูกควบคุมจากภายนอก และ เป็นการสร้างศรัทธา สร้างความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจให้กับสมาชิกทุกคนในองค์การ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ร่วมกันวางแผนบริหารจัดการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน นั่นคือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เจริญเต็มตามศักยภาพและการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานศึกษาแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 1 ปีการศึกษาขึ้นไป

ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่จัดกิจกรรมหรือปฏิบัติงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และรวมทั้งการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการกล่าวถึงวรรณกรรม ทฤษฎี แนวคิดของนักการศึกษาและสาระสำคัญทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน จึงประกอบด้วยเนื้อหาด้านองค์ประกอบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และองค์ประกอบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องทำหน้าที่รักษาและปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียน และเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในโรงเรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียง มีบรรยากาศที่เหมาะกับการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูเป็นครูมืออาชีพ และมีจริยธรรม ตลอดจนสามารถคาดการณ์ถึงคุณภาพนักเรียนในด้านต่างๆ ได้โดยอาศัยนวัตกรรมที่ทันสมัย และเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ฉะนั้นหากกล่าวถึงภาวะผู้นำในเชิงอุปนัยว่าเปรียบเสมือนกลุ่มของแรงผลักดัน 5 แรงด้วยกัน ที่มีใช้สำหรับผู้บริหารโรงเรียนและมีผลต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นรายละเอียดที่ซ่อนเร้นอยู่ในภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน อันได้แก่

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. **แรงผลักดันทางเทคนิค** (the technical force)

แรงผลักดันทางเทคนิค คือพลังของภาวะผู้นำที่ได้มาจากการเข้าถึงเทคนิคในการจัดการแรงชนิดนี้เกี่ยวข้องกับรูปแบบทางเทคนิคของภาวะผู้นำ ผู้บริหารที่แสดงออกถึงเทคนิคโดยสามารถนำมาคิดว่าเป็นบทบาทของกลไกในการบริหาร โดยใช้วิธีการเน้นเกี่ยวกับความคิดรวบยอดที่สำคัญๆ เช่น การวางแผนและการบริหาร การบริหารเวลา และโครงสร้างขององค์การในฐานะเป็นวิศวกรทางการบริหาร ผู้บริหาร จะต้องจัดเตรียมเกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน และการจัดตารางเรียน ตารางสอนในโรงเรียน และจะต้องมีทักษะสำหรับการนำกลยุทธ์ต่างๆ มาใช้และทำให้เชื่อมั่นได้ว่าโรงเรียนจะได้รับการบริหาร อย่างเหมาะสมซึ่งก็คือสิ่งที่ต้องการเบื้องต้นขององค์การทั้งหมด ถ้าคาดหวังที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมวันต่อวันแล้วและยังสามารถรักษาแรงสนับสนุนที่ได้จากภายนอก เช่น คณะกรรมการโรงเรียนและส่วนอื่นๆ ของชุมชนจะไม่ทำให้การบริหารโรงเรียนไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเห็นได้อย่าง

ชัดเจนจากการวิจัยว่าการลงทุนที่มีการจัดการที่ไม่ดีนั้นทำให้มีผลต่อคนงาน แฮคแมน (Hackman) พบว่าองค์การที่ไม่ดีจะทำให้เกิดความรู้สึกในทางลบเป็นอย่างมากในระหว่างคนงานพอๆ กับความคับข้อง ความก้าวร้าว ความวิตกกังวล ความไม่เหมาะสมส่วนบุคคลและการต่อต้านสังคม[1] จะเห็นอย่างชัดแจ้งว่าสถานที่สำหรับการทำงานจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ เช่น ระดับของความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเชื่อถือได้ ซึ่งทำให้คนมีความรู้สึกปลอดภัย และทำให้เขามีอิสระที่มุ่งเน้นไปยังวัตถุประสงค์หลักด้วยจิตใจทั้งหมด และมุ่งเน้นไปยังกิจกรรมต่างๆ ของงานที่เป็นศูนย์กลาง ซึ่งแรงผลักดันทางด้านเทคนิคของภาวะผู้นำ สามารถสนองตอบความต้องการที่สำคัญประการนี้ได้

2. **แรงผลักดันทางมนุษย์** (the human force)

แรงผลักดันประการที่สองของภาวะผู้นำก็คือ แรงผลักดันของภาวะผู้นำที่ได้มาจากการควบคุมเกี่ยวกับสังคมของโรงเรียนและศักยภาพระหว่างบุคคล นั่นก็คือทรัพยากรมนุษย์ของภาวะผู้นำ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถแสดงออกถึงแรงประเภทนี้โดยคิดการสรุปบทบาทของการเป็นวิศวกรที่เป็นมนุษย์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ความสามารถระหว่างบุคคลต่างๆ เทคนิคการจูงใจที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือได้ ในฐานะที่เป็นกลไกของมนุษย์ ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดเตรียม การสนับสนุน การกระตุ้น และโอกาสของความเจริญงอกงามให้ครูและผู้อื่น ซึ่งเป็นการยากที่จะจินตนาการถึงโรงเรียนที่มีการดำเนินการอย่างเหมาะสม โดยปราศจากการมีแรงผลักดันมนุษย์อย่างเข้มแข็งของภาวะผู้นำ ในที่สุดโรงเรียนต่างๆ ที่เน้นการเป็นเกี่ยวกับมนุษย์ และความต้องการของนักเรียนเป็นส่วนบุคคลรวมทั้งความต้องการของครูซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่จำเป็นและไม่ควรปล่อยปละละเลย เพราะจะทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน การที่นักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนสูง และครูเองก็มีแรงจูงใจที่จะสอนสูง คือสิ่งที่ต้องกำหนดก่อนการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และผู้บริหารเองจะต้องกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนามนุษย์

3. **แรงผลักดันทางการศึกษา** (the education force)

แรงผลักดันประการที่สาม ก็คือ กำลังของภาวะผู้นำซึ่งได้มาจากความรู้ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสาระทางการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน แรงผลักดันนี้จะพิจารณาถึง

---

[1]Ray C. Human, The Motivated Working Adult (New York : American Management Association, 1969), 159.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แนวทางการศึกษาของภาวะผู้นำ ณ เวลาหนึ่ง แนวทางการศึกษาคือเวทีกลางในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาและการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนได้รับการพิจารณาว่าเป็นผู้นำทางการสอนและเน้นว่ามีคุณลักษณะทางการเรียนการสอนจากการฝึกฝนในมหาวิทยาลัย ตอนปลายศตวรรษที่ 1950 และระหว่างศตวรรษ 1960 ความเจริญก้าวหน้าของการจัดการและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ในการบริหารศึกษาและการนิเทศการศึกษาได้นำมาสู่เส้นทางตรงศูนย์กลางประเด็นเกี่ยวกับมนุษย์และทางด้านเทคนิคของภาวะผู้นำ โดยแท้จริงแล้วประเด็นเกี่ยวกับการศึกษามักจะถูกละเลยอยู่เสมอ จึงเป็นเหตุให้ภาวะการเป็นผู้บริหารโรงเรียนจึงได้รับการมองว่าเป็นตำแหน่งการบริหารโรงเรียนเป็นตำแหน่งแยกออกมาจากการสอน

จุดเริ่มต้นของความหมายได้ยืนยันที่จะเอาประเด็นทางด้านการศึกษาของภาวะผู้นำเข้ามาแทนที่เช่นเดียวกับความชื่นชอบที่ใช้ประเด็นทางด้านเทคนิคและทางด้านมนุษย์ของภาวะผู้นำ ซึ่ง จอห์น กูดแลด (John Goodlad) กล่าวว่าการนำสาระเกี่ยวกับด้านเทคนิคและด้านมนุษย์มาใช้ที่ศูนย์กลางก็เพื่อเหตุผลที่สามารถเข้าใจได้ง่ายสำหรับการดำรงอยู่และเพื่อประโยชน์ของจุดประสงค์ที่จะปฏิบัติภารกิจที่ผิดพลาดในเบื้องต้น และจะมีผลในทางลบอย่างมากต่อทั้งทางด้านการศึกษาและแนวอาชีพของคนใดคนหนึ่ง งานของเราซึ่งจะถือว่าเชื่อถือได้ก็คือการรักษา การให้ความยุติธรรมและทำให้เกิดเสียงในทางดีด้วยการจัดให้มีรายการสอนให้กับเด็กและผู้เยาว์โดยเน้นว่ารายการนั้นจะต้องครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ และบัดนี้ถึงเวลาที่จะต้องจัดสิ่งที่ถูกต้องในศูนย์กลางอีกครั้งหนึ่งและสิ่งที่ถูกต้องนั้นจะต้องมีส่วนที่จะทำให้หลักสูตรที่ต้องครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ เป็นไปด้วยความเชื่อมั่น หลักสูตรหรือรายการทางการศึกษาแต่ละรายการจะต้องมีคุณภาพ และจะต้องมีในทุกโรงเรียนที่อยู่ในความดูแลอย่างยุติธรรมของเรา[2] สาระเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนต้องกลับมาอยู่แนวหน้าอีกครั้งหนึ่ง จุดเน้นเกี่ยวกับแรงผลักดันทางการศึกษาของภาวะผู้นำเป็นผลลัพธ์ที่เป็นสุขของความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนในปัจจุบันและการวิจัยเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพทางด้านการสอนและรายงานอื่นๆ เกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งเมื่อได้แสดงให้เห็นแรงกดดันทางการศึกษาแล้ว ก็สามารถสันนิษฐานบทบาทเป็น “นักปฏิบัติการทางคลีนิค” คือผู้ซึ่งเชี่ยวชาญความรู้ในสาขาวิชาชีพและนำไปสู่การสอน การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาและนิเทศการศึกษา ในฐานะผู้ปฏิบัติการทางคลีนิค จะสามารถวิเคราะห์ปัญหาทางการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ให้คำปรึกษาแก่ครูได้ เตรียมการสำหรับการนิเทศการศึกษา วัดผล พัฒนาบุคลากร ตลอดจนพัฒนาหลักสูตร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[2]John Goodlad, “Educational Leadership : Toward the Third Era,” Educational Leadership 23, 4 (1978) : 326 – 331.

แรงผลักดันทั้งทางด้านเทคนิค ทางด้านมนุษย์และทางการศึกษาของภาวะผู้นำ ได้นำมาสู่ความพยายามที่จะส่งเสริมและรักษาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนให้คงไว้ และยังเตรียมสาระจำเป็นต่างๆ ที่เป็นศักยะภาพพื้นฐานที่โรงเรียนต้องการ การขาดแรงผลักดันอันใดอันหนึ่งจะทำให้เกิดภาวะวิกฤตได้และทำให้การจัดการเรียนที่จะเกิดขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพน้อยลง การศึกษาเมื่อไม่นานมานี้เกี่ยวกับความเป็นเลิศในองค์การต่างๆ ได้เสนอแนะไว้ว่า ถึงแม้ว่าการเชื่อมโยงระหว่างแรงผลักดันสามประเภทคือ แรงผลักดันทางด้านเทคนิค แรงผลักดันทางด้านมนุษย์ และแรงผลักดันทางการศึกษาไม่ได้เป็นตัวรับรองความเป็นเลิศ องค์การที่มีความเป็นเลิศและโรงเรียนที่อยู่ท่ามกลางองค์การที่เป็นเลิศเหล่านั้นจะถูกระบุคุณลักษณะคุณภาพจากภาวะผู้นำอื่นๆ ว่าเป็นเหมือนตัวแทนโดยสัญลักษณ์ และโดยความศักดิ์สิทธิ์ของแรงกดดันของภาวะผู้นำ

4) **แรงผลักดันเชิงสัญลักษณ์** (the symbolic force)

แรงผลักดันประเภทที่สี่ คือพลังอำนาจของภาวะผู้นำที่ได้มาจากการมุ่งไปที่ความตั้งใจของผู้อื่นที่ให้ความสำคัญต่อโรงเรียน แรงผลักดันนี้คำนึงถึงประเด็นเชิงสัญลักษณ์ของภาวะผู้นำ เมื่อกล่าวถึงแรงผลักดันนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจะสันนิษฐานบทบาทในฐานะเป็น "หัวหน้า" มุ่งเน้นที่จะเลือกความตั้งใจหรือต้นแบบของเป้าหมายสำคัญๆ และพฤติกรรมสำคัญๆ แล้วใช้เป็นสัญญาณต่อไปยังผู้อื่นให้ทราบว่าอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญและมีคุณค่าต่อโรงเรียน การท่องเที่ยวภายในโรงเรียน เช่น การเยี่ยมเยียนชั้นเรียน การค้นหาและการใช้เวลาเพื่อเห็นนักเรียนด้วยสายตาตนเอง การเล่นบทบาททางการบริหารโดยเน้นเพื่อการคำนึงถึงผลดีทางการศึกษาทำหน้าที่เป็นประธานในการเฉลิมฉลองต่างๆ พิธีกรรมต่างๆ และโอกาสสำคัญอื่นๆ แล้วจัดเตรียมสิ่งที่ได้เห็นเกี่ยวกับโรงเรียนให้เป็นหมวดหมู่ โดยการเรียบเรียงเป็นถ้อยคำหรือนำมาปฏิบัติเป็นตัวอย่างสำหรับกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนกระทำโดยให้ความสัมพันธ์กับแรงผลักดันเชิงสัญลักษณ์นี้

จึงมีการกำหนด "วัตถุประสงค์" ให้โรงเรียนเป็นประเด็นหลักของภาวะผู้นำเชิงสัญลักษณ์ ปีเตอร์ เวลล์ (Peter Vaill) ได้ให้กำจัดความของ "วัตถุประสงค์" ว่าเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องโดยภาวะผู้นำที่เป็นแบบแผนภายในองค์การซึ่งจะมีผลต่อการก่อให้เกิดความชัดเจนความรู้สึกของคนหมู่มาก และการอุทิศตนซึ่งเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานขององค์การ[3] ฉะนั้นแรงผลักดันที่เป็นเชิงสัญลักษณ์ของภาวะผู้นำจึงมาจากอำนาจที่เกิดจากความต้องการของคนที่ทำงาน

---

[3]Peter B. Vaill, "The Purposing of High Performing Systems," In Leadership and Organizational Culture, ed. Thomas J. Sergiovanni and John. E. Gorbally (Urbana - Champaign : University of Illinois Press, 1984), 85 – 104.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

และต้องการมีความรู้สึกว่าอะไรมีความสำคัญและมีสัญญาณที่จะบอกได้ว่าอะไรเป็นสิ่งมีค่าทั้งนักเรียนและครูต่างก็เหมือนกัน คือต้องการรู้ว่าอะไรเป็นค่านิยมของโรงเรียนและของภาวะผู้นำ ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการจะได้ลำดับและแนวทางในการปฏิบัติ และขณะเดียวกันก็พอใจที่จะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้สึกต่างๆ กับคนอื่นๆ นักเรียนและครูจะตอบสนองภาพเหล่านี้ด้วยการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และการอุทิศตนในการทำงานเพิ่มขึ้นในสภาพที่มีความเกี่ยวข้องน้อยลง แต่ยังคงเชื่อถือแรงดันในเชิงสัญลักษณ์ก็ยังคงเป็นแบบของพฤติกรรมภาวะผู้นำนั่นเอง แทนที่จะต้องยืนยันและสื่อสารไปยังผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ก็ยังคงได้รับการเน้นวัตถุประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสัญลักษณ์ ก็คือการทำให้เกิดสติสัมปชัญญะในมนุษย์ แล้วมีการบูรณาการและเริ่มต้นหาวิธีการแล้วพัฒนาและแสดงออก กุญแจสำคัญทางวัฒนธรรมและชี้ให้เห็นถึงตัวแทนของโรงเรียนและเชื่อมโยงบุคคลต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียนดังที่หลุยส์ พอนดี้ (Louis Pondy) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้ มีสิ่งใดบ้างที่เราสามารถเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งถ้าพูดว่า ความมีประสิทธิภาพของผู้นำขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะทำให้กิจกรรมต่างๆ มีความหมายสำหรับผู้ที่อยู่ในบทบาทที่กำหนดไว้ หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่หวังให้ผู้อื่นใช้ความเข้าใจในสิ่งที่กำลังกระทำอยู่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยายามที่จะดำเนินการเพื่อว่า จะได้สามารถสื่อสารเกี่ยวกับความหมายของพฤติกรรมของตนเอง[4] ส่วนนักทฤษฎีการบริหารที่เป็นที่รู้จักกันดีคือ เจมส์ จี มาร์ท (James G. March) ได้ย้ำถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้ ผู้บริหารทั้งหลายจะจัดการกับวิธีการที่เป็นความรู้สึก ความคาดหวัง ความเสียสละ และความเชื่อถือของแต่ละคน โดยคำนึงถึงว่า องค์การนั้นเหมาะสมกับโครงสร้างความเชื่อทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับวิถีชีวิตขององค์การ ทฤษฎีการบริหารบางครั้งก็ประมาณการณ์ไว้ต่ำเกี่ยวกับความเชื่อมั่น โครงสร้างความเชื่อสำหรับองค์การที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นบางครั้งก็มีการประมาณการขั้นต่ำเกี่ยวกับการขยายผลถึงการบริหารเชิงสัญลักษณ์ที่จะทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ ถ้าเราต้องการที่จะกำหนดวิธีหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารสามารถทำให้เกิดผลต่อองค์การ สามารถทำได้โดยใช้ความพยายามใช้ทัศนะอย่างกว้างขวางเพื่อดูสิ่งที่อยู่รอบวิถีชีวิตขององค์การ และผลเหล่านั้นสามารถจัดการได้โดยผ่านความตั้งใจของคุณลักษณะที่เป็นพิธีการ และที่เป็นสัญลักษณ์ขององค์การ และผู้บริหารองค์การไม่ว่าเราจะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[4]Louis Pondy, "Leaderships is a Language Game," In Leadership : Where Else Can We Go?, ed. Morgan W. McCa, Jr., and Michael M. Lombardo (Durham, NC : Duke University Press, 1984), 94.

ปรารถนาที่จะยังคงยืนยันระบบหรือเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารที่เป็นวิธีหนึ่งของการกล่าวในเชิงสัญลักษณ์[5]

ประเด็นทางด้านเทคนิคของภาวะผู้นำ เป็นการจัดการโครงสร้างและเหตุการณ์ต่างๆ ประเด็นทางด้านมนุษย์จะจัดการองค์ประกอบที่เกี่ยวกับจิตวิทยา เช่น ความต้องการและประเด็นทางด้านการศึกษา จะจัดการเกี่ยวกับความรู้สึก ความคาดหวัง ความเสียสละ และความเชื่อถือในตัวมันเอง ตั้งแต่ภาวะผู้นำเชิงสัญลักษณ์เข้ามามีบทบาทต่อความเชื่อถือซึ่งคนมีอยู่ต่อโรงเรียนแล้วยังทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีแรงผลักดันที่มีอำนาจ และมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ต่างๆ ของโรงเรียน

5) **แรงผลักดันทางวัฒนธรรม** (the cultural force)

แรงกดดันประเภทที่ห้า ก็คือผู้สั่งของภาวะผู้นำที่ได้มาจากการสร้างให้โรงเรียนมีวัฒนธรรมของโรงเรียนที่เป็นเอกลักษณ์และเกี่ยวกับประเด็นทางวัฒนธรรมของภาวะผู้นำ จากการศึกษาประวัติโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จจะเห็นอย่างชัดเจนว่า การสร้างวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งจะส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนที่กำหนดมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำเร็จ จัดเป็นกุญแจสำคัญ เมื่อได้แสดงออกถึงแรงกดดันทางวัฒนธรรม มักจะสมมุติว่าบทบาทหน้าที่เหมือนกับเป็นพระในระดับสูง กำลังค้นหาเพื่อจะนิยามความเข้มแข็งและใช้สิ่งเหล่านั้นรักษาค่านิยม ความเชื่อตลอดจนพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่จะทำให้โรงเรียนมีความเป็นเอกภาพตลอดเวลา ตามบทบาทของพระระดับสูง ทำให้ผู้บริหารมีส่วนเกี่ยวข้องการสร้างทางด้านกฎหมาย การสร้างสรรค์ การทะนุบำรุง และการสอนความกล้าหาญแห่งองค์การ ซึ่งคลาร์ค (Clark) ซึ่งได้นิยามโรงเรียนว่าเป็นองค์การที่มีลักษณะเฉพาะ และมีวัฒนธรรมที่สามารถอธิบายได้ คำว่า กลุ่มคน และเผ่าพันธุ์ ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับจิตใจในฐานะแนวความคิดหนึ่งเกี่ยวกับการที่โรงเรียนอาจจะพรรณาและทำหน้าที่ได้[6] ส่วนปีเตอร์ และวอเตอร์แมน (Peter and Walterman) ได้กล่าวว่า กิจกรรมของภาวะผู้นำเกี่ยวข้องกับทัศนะทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเป็นเสียงให้วัตถุประสงค์ของโรงเรียนและพันธกิจของโรงเรียนด้วย มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกใหม่กับโรงเรียน มีการเล่าเรื่องราวและการบำรุงรักษา เรื่องเล่าต่อกันมาเกี่ยวกับการเสริมแรงขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ มีการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[5]James G. March, “How We Talk and How We Act : Administrative Theory and Administrative life,” In Leadership and Organizational Culture, ed. Thomas J. Sergiovanni and John. E. Gorbally (Urbana - Champaign : University of Illinois Press, 1984), 18 - 35.

[6]Burton R. Clark, “The Organizational. Saga in Higher Education.” Administrative Science Quarterly 17, 2 (1972) : 178 – 184.

อธิบายถึงวิธีการจัดการต่างๆ รอบๆ ที่นี่ มีการพัฒนาและแสดงให้เห็นถึงระบบของสัญลักษณ์ ดังได้แสดงให้เห็นในเรื่องแรงผลักดันเชิงวัฒนธรรมตลอดมาและการให้รางวัลผู้ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมนี้ ผลลัพธ์สุดท้ายของแรงผลักดันทางวัฒนธรรมของภาวะผู้นำ ก็คือการเอามาเชื่อมเข้าด้วยกันระหว่างนักเรียน ครู และคนอื่นๆ ที่ทำงานของโรงเรียนในฐานะผู้มีความเชื่อแบบเดียวกัน โรงเรียนและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนได้รับการนับถือและความเคารพบางประการทั้งโรงเรียนและวัตถุประสงค์ที่รวมเป็นระบบที่เป็นอุดมการณ์ทำให้เกิดการอุทิศเวลาให้กับพันธกิจที่ศักดิ์สิทธิ์เชื่อกันว่าในฐานะที่บุคคลเป็นสมาชิกของวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและผูกพัน ทำให้เขาได้มีโอกาสที่จะเพลิดเพลินกับความรู้สึกเป็นพิเศษของความสำคัญและมีความหมายของบุคคล งานของเขาและชีวิตของเขาจะมีบทบาทสำคัญใหม่ คุณสมบัติประการหนึ่งก็คือการมีความหมายมากขึ้น มีลักษณะเฉพาะในมุมที่กว้างขึ้น และมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งที่มีความเป็นพิเศษ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นสภาพที่ช่วยในการจูงใจสูง[7]

การสร้างวัฒนธรรมของโรงเรียนและการฝึกตามวัตถุประสงค์อย่างมีศิลปะนั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับภาวะผู้นำที่มีแรงกดดันเชิงสัญลักษณ์และแรงกดดันทางด้านวัฒนธรรมของภาวะผู้นำ วัฒนธรรมสามารถอธิบายได้ว่าเหมือนกับโปรแกรมต่างๆ ที่ได้สะสมทางด้านจิตใจซึ่งจำแนกสมาชิกของโรงเรียนแห่งหนึ่งกับโรงเรียนอีกแห่งหนึ่งได้ ชีวิตตามแนววัฒนธรรมในโรงเรียนจะถูกสร้างขึ้นตามความเป็นจริง และของโรงเรียนสามารถเล่นบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นจริงนี้ วัฒนธรรมของโรงเรียนรวมถึงค่านิยม สัญลักษณ์ ความเชื่อ และการแลกเปลี่ยนแนวทางกับผู้ปกครอง นักเรียน ครู และผู้อื่นที่ถือว่าเป็นกลุ่มในชุมชน วัฒนธรรมจะปกครองสิ่งที่มีค่าสำหรับกลุ่มและดูแลว่าสมาชิกของกลุ่มควรคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไรและพฤติกรรมตนอย่างไรแสดงออกหรือไม่แสดงออกถึงความเข้าใจของเขา ลักษณะนิสัย เกณฑ์มาตรฐาน ความคาดหวัง ความหมายโดยทั่วไปและข้อสันนิษฐานที่มีการแลกเปลี่ยนกันแล้ว ยิ่งได้รับความเข้าใจ การยอมรับและความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมของโรงเรียนมากขึ้นเพียงใด ก็จะทำให้สามารถเคลื่อนต่อไปตามอุดมการณ์ที่ตั้งไว้และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่เขาปรารถนาลักษณะความคิดใหม่ของวัฒนธรรมโรงเรียน

โรงเรียนทั้งหลายมีวัฒนธรรมของตนแต่โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จดูเหมือนว่าจะมีการจัดกระทำเกี่ยวกับวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็งควบคู่ไปกับการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ วัฒนธรรมทำหน้าที่เสมือนเข็มทิศที่นำทางคนทั้งหลายไปในทิศทางร่วมกัน

---

[7]Thomas J. Peter and Robert H. Waterman, Jr. In Search of Excellence (New York : Harper & Row, 1982), 7 – 8.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วัฒนธรรมยังทำให้ค่าเฉลี่ยส่วนกลางที่จะระบุว่าคนควรทำอะไรให้สำเร็จและต้องใช้วิธีการใด วัฒนธรรมยังเป็นแหล่งของความหมายและความเชื่อถือได้ของครู นักเรียน ผู้บริหาร และคนอื่นๆ ในขณะที่เขาปฏิบัติงาน วัฒนธรรมที่มีบทบาทที่เข้มแข็งก็คือเป็นของยอมรับกันในพื้นที่นั้น ตามความรู้สึกที่ว่าคนมีอิสระเสรี และคนก็ถูกสร้างและถูกเลี้ยงดูมาโดยภาวะผู้นำ และภาวะความเป็นสมาชิกของโรงเรียน

ครั้นเมื่อมีการกำหนดรูปร่างและสร้างวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียน วัฒนธรรมที่เข้มแข็งจะมีอำนาจต่อผู้ที่มีหน้าที่ปฏิสัมพันธ์กับความคิดและพฤติกรรมของผู้จัดทำโปรแกรม แต่การกำหนดรูปร่างและการตั้งวัฒนธรรมดังกล่าวนั้นมิใช่ว่าจะเพิ่งเกิดขึ้น แต่เกิดจากการที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดกัน เมื่อแนวความคิดใดชนะก็จะได้เป็นแนวความคิดที่ปรากฏอยู่ในโรงเรียน ทำหน้าที่ตัดสินใจว่าสิ่งใดจะนับได้และสิ่งใดจะต้องใช้วิธีการดิ้นรนต่อสู้ต่อไป ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในตำแหน่งที่มีความเจริญก้าวหน้ามีอิทธิพลต่อผลที่ได้จากการต่อสู้ดิ้นรนนี้อย่างมาก ตัวอย่างเช่น ผู้บริหารโรงเรียนจะควบคุมระบบการสื่อสารของโรงเรียน ดังนั้นเขาสามารถจะตัดสินใจว่าข่าวสารอะไรบ้างที่ควรจะให้ใครทราบ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนยังควบคุมการจัดสรรทรัพยากรและสามารถจะให้รางวัลพฤติกรรมที่เป็นดังที่ต้องการ และลงโทษพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ต้องการ วัฒนธรรมหนึ่งสามารถปรากฏให้เห็นในโรงเรียนที่ขึ้นอยู่กับความเห็นพ้องต้องกันจนกระทั่งไม่เห็นด้วยได้หรือไม่ หรืออยู่บนความไม่ชัดเจนเหนือความแน่นอน และอยู่บนมาตรฐานของความหลากหลายและความสนุกสนานมากกว่าความเป็นระเบียบได้หรือไม่ กุญแจสำหรับความคิดรวบยอดเกี่ยวกับวัฒนธรรมก็คือ ความสำคัญของการสะสมความคิด การแบ่งปันด้านค่านิยมและความรู้สึกทางด้านจิตใจ และมาตรฐานที่กำหนดว่าพฤติกรรมใดเป็นที่ยอมรับ สาระที่แท้จริงของวัฒนธรรมก็คือใช้วิธีการเปรียบเทียบให้เห็นข้อแตกต่างจะทำให้เห็นความสำคัญน้อยลง ดังนั้น ไม่ว่าโรงเรียนทั้งหมดที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม จะกำหนดคุณลักษณะโดยใช้ความกลมกลืน แท้จริงแล้วการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอาจเป็นค่านิยมที่สำคัญที่ให้แก่วัฒนธรรมของโรงเรียนนั้น กรณีเช่นนี้มักจะได้รับความเชื่อถือจากครู อาจารย์ มหาวิทยาลัย ตลอดจนการวิจัยโรงเรียนและการลงทุนเพื่อการพัฒนา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การสร้างวัฒนธรรมโรงเรียน (school culture building)

การสร้างวัฒนธรรมกำหนดว่าผู้นำโรงเรียนจะต้องให้ความตั้งใจกับลักษณะของวิถีชีวิตของโรงเรียนทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นแบบทางการ ยากที่จะรับรู้ และเป็นลักษณะสัญลักษณ์ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเกี่ยวกับอะไรบ้าง ? มีอะไรบ้างที่สำคัญที่นี่? เชื่อในอะไรบ้าง? ทำไมถึงได้ดำเนินการอย่างที่ทำอยู่? เรามีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างไร? ฉันจะทำ

ตัวให้เข้ากับสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร? การตอบคำถามเหล่านี้จะต้องใช้ลำดับของชีวิตในโรงเรียนของใครคนใดคนหนึ่งซึ่งจะต้องนำมาจากความรู้สึกเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และการทำให้ความหมายต่างๆ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำ

การนำแรงผลักดันภาวะผู้นำทั้ง 5 แรงมาใช้รวมกันเป็นรูปแบบที่มีลักษณะห้าเหลี่ยม (The Pentagonal Model) เมื่อแรงผลักดันดังกล่าวถูกนำมารวมกันในการแสดงออกของภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน แรงผลักดันเหล่านั้นจะกลายเป็นพื้นฐานหรืออิทธิพลของไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียนหญิงหรือผู้บริหารโรงเรียนชายก็ตาม ยิ่งนำแรงกดดันเหล่านั้นมาใช้มากเท่าใดก็จะทำให้การเป็นผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจมากขึ้นเท่านั้น เมื่อศึกษาแรงกดดันทั้ง 5 ประการ ภายในความสำเร็จของโรงเรียน เราสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. แรงผลักดันทางเทคนิคและมนุษย์ต่อภาวะผู้นำถือเป็นเรื่องธรรมดา เพราะแสดงให้เห็นถึงการบริหารและภาวะผู้นำที่มีความสามารถและแสดงให้เห็นคุณภาพอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นที่ใดก็ตามที่ผู้บริหารโรงเรียนจะนำแรงผลักดันทั้งสองประการนี้มาแสดงออก แรงผลักดันสองประการนี้ไม่เป็นเพียงลักษณะเฉพาะของโรงเรียนและการลงทุนเพื่อโรงเรียนแต่ยังแสดงให้เห็นถึงว่าแรงกดดันดังกล่าวมีความสำคัญอย่างไรด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. แรงผลักดันทางการศึกษา แรงผลักดันเชิงสัญลักษณ์ และแรงผลักดันทางวัฒนธรรมของภาวะผู้นำ เป็นสถานการณ์และเนื้อหาสาระของการมีคุณภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของตนตั้งแต่สาระเฉพาะของการศึกษาและระบบโรงเรียน หรือต้องการจัดการเรียนการสอน คุณภาพเหล่านี้ จะทำให้ลักษณะแตกต่างกันออกไประหว่างภาวะผู้นำทางการศึกษา ศึกษานิเทศก์ของโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารหรือการจัดการ และภาวะผู้นำ

3. แรงผลักดันทางเทคนิค แรงผลักดันทางด้านมนุษย์ และคุณลักษณะของภาวะผู้นำทางการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการสอนอย่างมีความชำนาญ และถ้าขาดสิ่งเหล่านี้ไปจะทำให้การจัดการสอนไม่มีประสิทธิภาพ ความจริงและความเข้มแข็ง ของการมีสิ่งดังกล่าวเพียงลำพังก็ไม่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนได้

4. แรงผลักดันทางวัฒนธรรม แรงผลักดันเชิงสัญลักษณ์ และคุณลักษณะของภาวะผู้นำทางการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จในระบบโรงเรียนหรือในการจัดการเรียนการสอนอย่างไรก็ตามการที่จะอยู่หรือไม่ได้ทำให้เกิดผลลบต่อการปฏิบัติงานประจำแต่อย่างใด

5. ยิ่งการมีการปรากฏของแรงผลักดันทางการศึกษา แรงผลักดันเชิงสัญลักษณ์ และแรงผลักดันทางวัฒนธรรมของภาวะผู้นำมากเพียงใด ความสำคัญของแรงผลักดันทางด้านเทคนิค

และแรงผลักดันทางด้านมนุษย์ก็จะน้อยลงเท่านั้น (นอกเสียจากว่าการปรากฏนั้นไม่เป็นที่ทราบและมีเพียงส่วนน้อย)

แรงผลักดัน 5 ประการนี้สามารถแสดงให้เป็นรูป 5 เหลี่ยมดังแผนภูมิ โดยให้ฐานของรูป 5 เหลี่ยมเป็นแรงผลักดันเชิงสัญลักษณ์และแรงผลักดันทางวัฒนธรรม แรงเหล่านี้มีศักยภาพที่จะให้ทิศทางและความหมายที่ต้องการแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนเพื่อที่จะทำให้ความเป็นอยู่และการเรียนรู้ดีขึ้น ส่วนยอดบนสุดของรูป 5 เหลี่ยมก็คือ แรงผลักดันทางการศึกษา แรงผลักดันนี้มีศักยภาพที่จะให้คำจำกัดความของคำว่าพันธกิจของระบบโรงเรียนหรือการจัดการเรียนการสอนและให้เนื้อหาและการแนะแนวทางในการทำงานของระบบโรงเรียน แรงผลักดันทางด้านมนุษย์และแรงผลักดันทางด้านเทคนิค มีศักยภาพที่จะทำให้มีกระบวนการทางเครื่องมือ และแนวทางในการบริหารตามที่ต้องการใช้กำกับการทำงานของโรงเรียน

เมื่อได้นำแรงผลักดันทั้ง 5 ประการมาไว้ด้วยกัน ภาวะการเป็นผู้บริหารโรงเรียนจะมีแนวทางที่มีอำนาจด้วยตัวของมันเองที่จะทำให้ระบบโรงเรียนหรือการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพแต่ภาวะการเป็นผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้อื่นที่จะนำด้วย ดังนั้นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเข้มข้นของภาวะผู้นำหมายถึงภาวะผู้นำทั้งหมดโดยรวมที่แสดงออกมาในบทบาทของคุณภาพของโรงเรียนโดยนักเรียน ผู้ปกครอง และครู ผู้อำนวยการกับการแสดงออกมาของผู้บริหารโรงเรียนยิ่งมีความเข้มข้นของภาวะผู้นำมากเพียงใด โรงเรียนก็จะประสบความสำเร็จมากขึ้นเท่านั้น[8] ดังแผนภูมิที่ 8

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[8]Thomas J. Sergiovanni, The Principalship A Reflective Practice Perspective (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1987), 161.

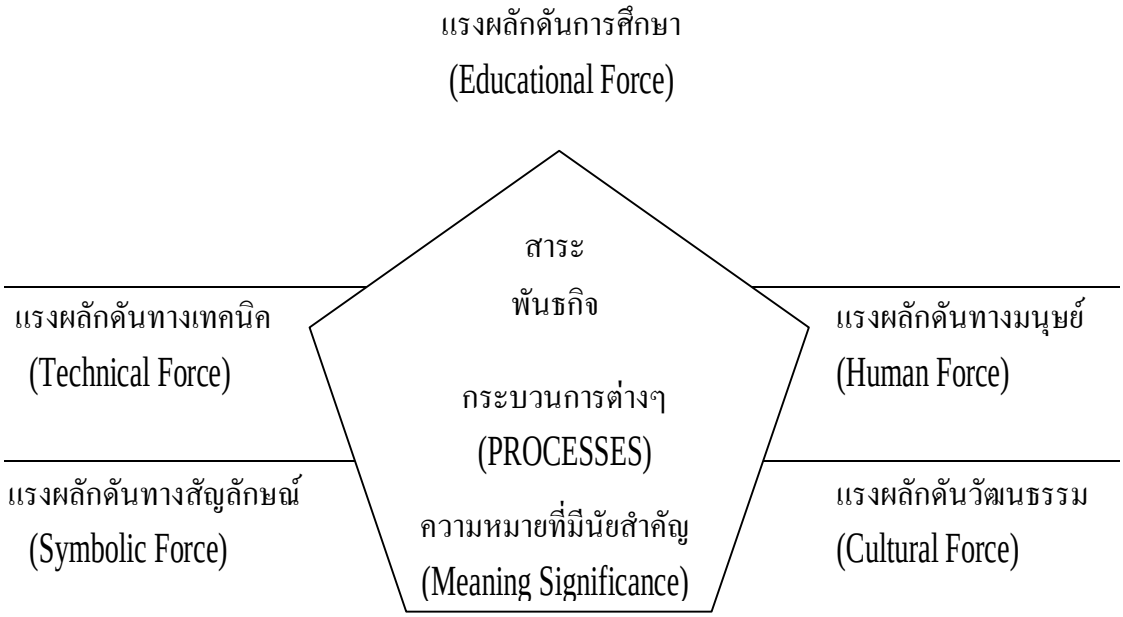

แผนภูมิที่ 8 แรงผลักดันของภาวะผู้นำ

ที่มา : Thomas J. Sergiovanni, The Principalship A Reflective Practice Perspective (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1987), 161.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเรียนรู้

รายละเอียดของการเรียนรู้ในตอนนี้จะกล่าวถึง องค์ประกอบของการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

การเรียนรู้อย่างมีความสุข

ความสุขคือสิ่งที่ทุกคนปรารถนาเฝ้าเสาะแสวงหา ไขว่คว้า เรียกร้องและพากเพียรพยายามที่จะให้ตัวเองและผู้ที่เป็นที่รักได้พบได้ครอบครอง แม้จะเป็นเพียงชั่วครู่ชั่วยาม แต่ละคนก็จะมีวิธีการหาความสุขให้กับตัวเองในรูปแบบต่างๆ ตามความถนัดและตามวิถีทางที่คิดว่าดีที่สุดเหมาะที่สุด บางคนก็สมหวัง แต่บ้างคนก็ยังเฝ้าแสวงหา ฉะนั้นโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อเด็กด้วยความรักและปรารถนาดีต่อเด็ก และด้วยจุดประสงค์ที่จะให้เด็กได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีที่น่ายกย่อง ชมเชย เป็นคนเก่งที่มีความสามารถโดดเด่น และเป็นคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นที่มาของคุณภาพการจัดการเรียนของผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้อยู่รอบข้างตัวเด็ก ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการศึกษาหาแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมมาดำเนินการจัดการเรียนการสอน สำหรับประเทศไทยได้มีการศึกษาโดยสำนักงานคณะ

กรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่าการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขนั้น ควรมีทฤษฎีและแนวคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนดังนี้คือ

1. สร้างความรักและความศรัทธา ที่มีองค์ประกอบดังนี้

1.1 การเรียนบนฐานแห่งความรัก

1.2 บทเรียนต้องสนุกและเพลิดเพลิน

1.3 ส่งเสริมความสนใจและสร้างความผูกพัน

2. ให้คุณค่าแห่งการเรียนรู้ (Learning Appreiation) เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าเรียนไปทำไม เรียนไปเพื่ออะไร เรียนแล้วได้อะไรและเรียนแล้วจะเป็นอย่างไร

3. ต้องเปิดประตูสู่ธรรมชาติโดยธรรมชาติของเด็กแล้วจะเป็นนักค้นคว้า ชอบเสาะหาคำตอบเกี่ยวกับโลกรอบตัวช่างสงสัยและซักถาม เพื่อให้เหมาะสมกับตัวเด็กจึงควรนำเด็กเข้าสู่ธรรมชาติแทนที่จะอยู่แต่ในห้องเรียนเท่านั้น ตลอดจนต้องส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้จากประสาทต่างๆ ของเด็กเอง

4. มุ่งมาด มั่นคง (Willing and Firm) โดยอาศัยตนเองเป็นหลักเพื่อให้รู้จักตัวเองทั้งจุดเด่นและจุดด้อย ยอมรับสภาวะแห่งตน ไม่ดูถูกตนเอง ไม่โกรธคนรอบข้าง ใจกว้างและพร้อมจะปรับปรุงและแก้ไข รู้จักระงับอารมณ์ มั่นใจและตั้งใจจริง ซึ่งย่อมจะนำความสำเร็จในชีวิตมาให้แก่ตน นำความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าตัวเองและไม่คิดว่าชีวิตของตนเองเป็นสิ่งไร้ค่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. ดำรงรักษ์ไมตรีจิต มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและมีสัญชาตญาณของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก ไม่ชอบอยู่โดดเดี่ยว โรงเรียนจึงเป็นแหล่งที่เหมาะสมที่จะช่วยเด็กในการพัฒนาตนเองให้เข้าสู่สังคม รู้จักเห็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม รู้จักคบเพื่อนๆ ตลอดจนรู้วิธีการรักษาไมตรีจิตมิตรภาพต่อเพื่อนๆ เพื่อให้เกิดการร่วมมือร่วมใจ แก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดจากความขัดแย้งในด้านความคิด อารมณ์ ย่อมรับฟังซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้มีความสุขได้

6. ชีวิตที่สมดุล (Equilibrium of life) การรักษาสมดุลของชีวิตก็คือการปรับตัวเองให้อยู่ในความพอเหมาะพอดี รู้จักจำกัดของความปรารถนาส่วนตน มีการประพฤติปฏิบัติที่งดงามไม่มากก็น้อย มีความสำรวมไม่หลงตัวเองและไม่ดูถูกตัวเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ภารกิจของโรงเรียนจึงต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้รู้และเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความเป็นไปในโลก ตลอดจนรู้จักตนเองสามารถปรับตัวและรู้วิธีการแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนและกระจ่าง

อันจะนำไปสู่การเรียนอย่างที่ผู้ชำนาญเป็น (Learn to be) คือรู้ระบบ รู้ขั้นตอน และสามารถ คิดได้อย่างมืออาชีพ[9]

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ได้ยึดหลักของการเรียนรู้ คือต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมก็คือจิตใจของผู้เรียนต้องเข้าร่วมด้วย ซึ่งมาจากพื้นฐานแนวคิดที่ว่า มนุษย์คือผู้ที่ฝึกได้และต้องได้รับการฝึก มนุษย์ทุกคนมีพ่อแม่เป็นครูฝึกคนแรก ต่อมาจึงอาศัยกัลยาณมิตรอื่นๆ ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำให้มนุษย์แต่ละคนเรียนรู้และเพิ่มพูนสติปัญญาของตน ส่วนนี้เองที่ทำให้มนุษย์ประเสริฐกว่าสัตว์ มีศักยภาพในการแสวงหาความจริงต่างๆ นอกเหนือไปจากการแสวงหาอาหาร การหลบภัย การต่อสู้เพื่อความอยู่รอด และการสืบพันธุ์

การเรียนให้ "รู้" นั้นเกิดขึ้นที่จิตใจ ดังนั้น การเรียนการสอนที่ไม่เข้าถึงจิตใจของผู้เรียนจึงไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ ไม่ว่าผู้สอนจะสอนดีเพียงใดก็ตาม

หลักของการเรียนให้รู้จึงมีเพียงประการเดียวเท่านั้น คือ ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และที่ว่ามีส่วนร่วมก็คือ จิตใจของเขาเข้าร่วม มิฉะนั้น จะไม่เกิดการเรียนรู้ได้เลย ซึ่งจิตของมนุษย์มหัศจรรย์กว่าคอมพิวเตอร์มาก ประการแรก จิตสามารถรับข้อมูลจากประสาทรับรู้ทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส ตลอดเวลาที่ประสาทเหล่านี้ทำงาน ประการที่สอง จิตมีความรู้สึก สุขหรือทุกข์ได้ ประการที่สาม จิตมีความทรงจำที่ไม่จำกัด และประการที่สี่ จิตมีความสามารถ ในการคิดปรุงแต่เชื่อมโยงอย่างไม่มีขอบเขต และเมื่อประมวลจากความสามารถของจิตทั้งสี่ประการที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็สรุปรวบยอดเป็นคุณสมบัติประการสุดท้ายของจิต คือ จิตสามารถรู้ได้และโปรแกรมสิ่งที่เรียนรู้นั้นเก็บไว้ในจิตอย่างไม่จำกัดประเภทและปริมาณ มนุษย์แต่ละคน จึงเจริญเติบโตควบคู่กับการโปรแกรมจิตของตนเอง ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว

ดังนั้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามแนวทางใหม่ก็คือการศึกษา 100% หมายถึงการเรียนรู้เต็ม 100% ของเวลาผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้ให้เต็มร้อย ฉะนั้นศูนย์กลางของการเรียนรู้จึงอยู่ที่ผู้เรียน มิใช่ผู้สอน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมก็คือการที่เด็กแต่ละคนมีส่วนร่วม คือการที่เด็กเอาจิตใจร่วมทำให้ตัวเขาเองเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ครูอยากจะให้รู้ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[9]กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ, <u>การปฏิรูปการเรียนตามแนวคิด 5 ทฤษฎี</u> (กรุงเทพฯ : หจก.ไอเดียสแควร์, 2541), 15 – 29.

การเรียนรู้แบบนี้ เรียกว่า การเรียนรู้แบบมีสุข / ทุกข์เป็นเงื่อนไข เงื่อนไขก็คือการเสริมด้วยสุขหรือทุกข์แล้วแต่กรณี ถ้าจะให้มีปฏิกิริยาในทางบวกต่อข้อมูลก็เสริมด้วยเงื่อนไขสุข แต่ถ้าจะให้มีปฏิกิริยาในทางลบต่อข้อมูลนั้นก็เสริมด้วยเงื่อนไขทุกข์ การเรียนรู้ส่วนใหญ่โดยเฉพาะการเรียนรู้ในวัยเด็กนั้น เป็นการเรียนรู้แบบนี้ ส่วนการเรียนรู้ที่ไม่ต้องอาศัยสุขหรือทุกข์เป็นเงื่อนไขนั้นเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน แต่จะเกิดจากจิตที่มีสติและปัญญาเป็นพื้นฐาน ผู้ที่มีจิตแบบนี้โดยสมบูรณ์ย่อมไม่ต้องอาศัยเทคนิคอะไรมากมายในการฝึกให้เขาเกิดการเรียนรู้ เพราะจิตของเขาพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่แล้ว

ดังนั้นในการฝึกให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผู้ฝึกจึงต้องเข้าใจกลไกของการเรียนรู้เป็นพื้นฐานและรู้จักกำหนดเงื่อนไขให้เหมาะสมกับพื้นฐานจิตของผู้เรียนแต่ละคนต่อสิ่งที่จะให้เขาเรียนรู้ทั้งในด้านประเภท ปริมาณ และความถี่ ของเงื่อนไขนั้น เพื่อให้เข้าถึงจิตใจของผู้เรียนให้ได้ มิฉะนั้นแล้วความพยายามทั้งหลายของผู้สอนก็จะสูญเปล่า แม้ว่าจะตั้งใจดีเพียงใดก็ตาม

ดังนั้นเป้าหมายที่แท้จริงก็คือ ต้องการให้ผู้เรียนเก่ง ดี มีสุข การเรียนรู้ที่ถูกต้องย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ผู้เรียน เด็กที่สุขใจจะร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส และอยากเรียนรู้เพิ่มขึ้น หากการเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นที่ใดก็อยากจะไปที่นั่นอีก หรือเกิดขึ้นโดยใครก็อยากจะไปหาผู้นั้นอีก เด็กที่สุขกายจะมีพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การประเมินความสุขของเด็กจึงสามารถจะกระทำได้โดยง่าย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเรียนรู้ที่ถูกต้องจะต้องนำทางให้ผู้เรียนเจริญก้าวหน้าในทิศทางที่ดี คือเป็นผู้ที่ใฝ่ดี มีวินัย มีนิสัยขยัน ประหยัด อดทน ซื่อสัตย์ กตัญญู และมุ่งทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม โดยสรุปคือเป็นคนดี

การเรียนรู้ที่สมบูรณ์จะต้องทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งด้วย เก่ง ดี มีสุข จึงเป็นเป้าหมายที่จะต้องให้ครบทั้งสามอย่าง

ในการพัฒนาความเก่งของเด็กนั้น มี 2 แบบ คือ 1) แบบที่ Department of Education ของสหรัฐอเมริกา ได้สรุปว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษหลายด้าน (Giffted Children) และเด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง (Talented Children) หมายถึง เด็กและเยาวชนที่แสดงออกถึงความสามารถอันโดดเด่นหรือแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาความสามารถได้อย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเด็กอื่นๆ ที่อยู่ในวัยเดียวกัน ที่มีสภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์ระดับเดียวกัน ความสามารถในที่นี้ ได้แก่ ความสามารถในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ศิลปและดนตรี การเป็นผู้นำ ทักษะกลไกและกีฬา และความสามารถทางการเรียนหรือทางวิชาการสาขา

ใดสาขาหนึ่ง[10] 2) แบบทฤษฎีสติปัญญาหลากหลาย (theory of multiple Intelligence) ของ Howard Gardner ที่แบ่งสติปัญญาของมนุษย์ออกเป็น 7 ประเภท คือ 2.1) สติปัญญาด้านภาษา (Verbal/Linguistic Intelligences) 2.2) สติปัญญาด้านตรรก/คณิตศาสตร์ (Logical/Mathematical Intelligences) 2.3) สติปัญญาด้านช่าง (Visual Spatial Intelligences) 2.4) สติปัญญาด้านพละ (Body/Kiesthetic Intelligences) 2.5) สติปัญญาด้านจังหวะ/ดนตรี (Rhythmic/Musical Intelligences) 2.6) สติปัญญาด้านสังคม (Interpersonal Intelligences) 2.7) สติปัญญาด้านรู้ตน (Intrapersonal Intelligences)[11]

นอกเหนือจากการพัฒนาความเก่งของเด็กแล้ว ยังต้องพัฒนาศักยภาพและปัญญาควบคู่กันไปด้วย ในการพัฒนาศักยภาพนั้นได้มีนักการศึกษาได้คิดค้นไว้ คือ ไพเราะ ทิพยทัศน์ และปรับปรุงโดยสุมณฑา พรหมบุญ ได้ศึกษาทฤษฎี “แว่นปัญญา” มีสาระสำคัญดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์คือ การเพิ่มพูนปัญญา ซึ่งเป็นขุมพลังของความคิดที่จะสร้างสรรค์ และยกระดับศักยภาพให้สูงยิ่งๆ ขึ้นไป

2. ปัญญาเกิดจากความคิดแยบคาย ความคิดแยบคายเกิดจากความรู้ พื้นฐานและการลงมือปฏิบัติ การปฏิบัติต้องมีการฝึกทักษะพื้นฐาน โดยผู้ฝึกจะต้องรู้คุณค่าที่แท้จริงและมีทัศนคติที่ถูกต้องในเรื่องที่ฝึก ดังนั้น องค์ประกอบ 5 ประการที่นำไปสู่การเพิ่มพูนปัญญา ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐาน 2) ทักษะพื้นฐาน 3) ความคิดแยบคาย 4) การแสดงออกหลากหลาย 5) คุณค่าและทัศนคติที่แท้จริง[12]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กลุ่มที่ 1 คิดมีระเบียบและคิดมีเหตุผล เน้นหนักที่วิธีการคิด 5 วิธี ดังนี้

1. การแยกแยะองค์ประกอบของข้อมูล หรือกระจายเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อย เพื่อให้มองเห็นสภาวะของสิ่งต่างๆ ได้ละเอียดถึงแก่นสารสาระมากยิ่งขึ้น

2. การสืบสาวเหตุปัจจัย เนื่องจากสภาวะทั้งหลายล้วนเป็นผลของเหตุ และสภาวะนั้นก็อาจจะเป็นเหตุของผลที่จะเกิดขึ้นต่อไปอีก

---

[10]สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 11 – 12.

[11]Howard Gardner, อ้างถึงใน สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 7.

[12]สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ อ้างถึงใน สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 23 – 25.

3. การวิเคราะห์ทีละด้านให้ครบทุกด้าน หมายถึงการจำแนกแจกแจงข้อมูลในแง่มุมต่างๆ ไม่มองปัญหาหรือสรุปคำตอบของปัญหาแต่เพียงด้านเดียว

4. การคิดแก้ปัญหา หมายถึงการเข้าใจตัวปัญหาอย่างชัดเจนรู้ที่มาของปัญหารู้ภาวะของการสิ้นปัญหา และรู้ขั้นตอนที่จะแก้ปัญหานั้น ข้อนี้คือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) ที่เป็นแนวทางการวิเคราะห์วิจัยปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหาทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ในปัจจุบันนี้

5. การคิดประยุกต์ หมายถึงการพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ของหลักการและความมุ่งหมาย เพื่อปฏิบัติได้ถูกต้องไม่คลาดเคลื่อนไปจากความมุ่งหมาย

กลุ่มที่ 2 คิดถูกวิธีและคิดเร้าคุณธรรม เน้นหนักที่วิธีการคิด 5 วิธี ดังนี้

1. การคิดให้รู้เท่าทันและยอมรับความเป็นธรรมดาของสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุและปัจจัย

2. การคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน หมายถึงการมีสติตั้งมั่นในการพินิจพิจารณาสิ่งที่กำลังคิด พูด หรือทำอยู่ในขณะปัจจุบันโดยไม่ปล่อยให้ความคิดฟุ้งซ่าน หรือเลื่อนลอยไปในเรื่องอื่นๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การคิดแบบรู้คุณโทษและทางออก ได้แก่ การพิจารณาทั้งด้านที่เป็นคุณและโทษและคิดหาทางออกได้อย่างถูกต้อง

4. การคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม ได้แก่ การคิดในแง่มุมที่จะส่งเสริมคุณธรรมสร้างสรรค์แต่สิ่งที่ดีงามและเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี

5. การคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม หมายถึง ความเข้าใจถึงแก่นแท้ของสรรพสิ่งเพื่อให้มองเห็นคุณค่าที่แท้จริงและคุณค่าเทียมของสิ่งนั้น

จะเห็นได้ว่าความคิดแยบคายที่อธิบายอย่างย่อในที่นี้ มีวิธีการที่ละเอียดละออและมีขอบเขตที่กว้างขวางครอบคลุมการคิดแบบต่างๆ ที่กล่าวไว้ในตำราการศึกษาทั้งหลาย ความคิดแยบคายเป็นหัวใจของการพัฒนาปัญญาที่จะต้องฝึกฝนบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ

จะเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทุกส่วนใน “แว่นปัญญา” โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพ พัฒนาปัญญา เพื่อฝึกให้มนุษย์แต่ละคนเก่งขึ้น ดีขึ้น และมีความสุขมากขึ้นตามศักยภาพของตน

การเรียนการสอนที่มีคุณภาพจะต้องพยายามจัดการให้มียุทธวิธีทั้ง 4 กลุ่ม มากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับปัญหาและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ยุทธวิธีทั้ง 4 นี้ไม่ใช่ทางเลือก 4 อย่าง แต่ต้องมี

ทั้ง 4 อย่างและเชื่อมโยงกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธวิธีที่ 2 - 4 จะสนับสนุนและส่งเสริมให้การสอนในชั้นเรียนตามยุทธวิธีที่ 1 ได้ผลดีอย่างเต็มที่

ยุทธวิธีที่ 1 วิธีการสอนแบบดาว 5 แฉก ได้แก่ เทคนิคการสอนของครูในชั้นเรียน โดยกระบวนการ 5 อย่าง ดังนี้

1. การเรียนเป็นกลุ่ม
2. การใช้คำถามเป็นสื่อให้คิด
3. การให้เด็กทำกิจกรรมและสร้างผลงาน
4. การช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการโดยการเสริมด้วยสื่อสายตาต่างๆ
5. การเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

ยุทธวิธีที่ 2 การสร้างสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกระบวนการ 5 อย่าง ดังนี้

1. การปรับสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เพื่อให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด และสามารถใช้เวลาที่เหลืออยู่ทำกิจกรรมของตนเองในห้องเรียน

2. การจัดบริเวณในโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ และแหล่งสนับสนุนความรู้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับพรรณไม้ในโรงเรียน ประโยชน์ของอาหารในโรงอาหาร สวนสมุนไพร ร้านหนังสือ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การจัดบริเวณศูนย์วิทยาการ ให้เป็นแหล่งความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือไปจากหลักสูตรปกติ และห้องสมุด เพื่อเน้นให้เด็กเรียนด้วยตนเอง นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองตามความสนใจ โดยมีครูประจำศูนย์วิทยาการให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เมื่อเด็กต้องการ และมีการปรับเปลี่ยนสื่อและกิจกรรมการเรียนทุก 2 – 4 สัปดาห์

4. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อช่วยเสริมสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมที่บ้าน

5. การร่วมมือกับผู้ปกครองควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกบ้านและนอกโรงเรียน

ยุทธวิธีที่ 3 การแนะแนวและจิตวิทยา โดยประสานกัลยาณมิตร 5 กลุ่ม ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูแนะแนว และนักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์ ด้วยกระบวนการ 5 อย่างดังนี้

1. การปรับโครงสร้างในการแนะแนวและจิตวิทยา โดยการทำงานแบบเป็นทีมที่มีการแบ่งแยกความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา มีการประสานงานกันอย่างเป็นระบบ (Multidisciplinary Team) ซึ่งจะมีทั้งนักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์ นักแนะแนว ครู และผู้ปกครองทุกคน รวมทั้งผู้บริหารด้วย

2. การปรับระบบข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กทุกด้านเพื่อให้ครูและผู้ปกครอง ได้นำข้อมูลที่ได้มาไปใช้ในการพัฒนาเด็กแต่ละคนอย่างมีข้อมูล

3. การให้ความรู้ การปรับทัศนคติและเทคนิคพื้นฐานของการแนะแนวและจิตวิทยาแก่ครูทุกคน เพื่อให้รู้วิธีสังเกตศักยภาพต่างๆ ของเด็กตลอดจนปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขซึ่งครูจะเป็นบุคคลสำคัญในการให้ข้อมูลร่วมกับ ผู้ปกครอง

4. การให้ความช่วยเหลือทางจิตวิทยาในกรณีที่มีปัญหาเกินกว่าที่ครูจะช่วยเหลือได้

5. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับจิตวิทยาของเด็กและการส่งเสริมศักยภาพของเด็กด้วยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสม

ยุทธวิธีที่ 4 การประเมินผล โดยกระบวนการ 5 อย่างดังนี้

1. การประเมินผลโดยการทดสอบความรู้พื้นฐานหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา โดยที่ครูมีความรู้และความเข้าใจเรื่องเทคนิคการออกข้อสอบและการตัดสินผล

2. การประเมินจากแฟ้มผลงานหรือแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ทุกด้านของเด็ก

3. การประเมินจากการติดตามกระบวนการทำงานของเด็ก

4. การประเมินจากพัฒนาการลักษณะนิสัยของเด็ก

5. การประเมินจากข้อสอบมาตรฐานเพื่อวัดความสามารถพิเศษของเด็กด้านต่างๆ

เมื่อเด็กได้รับการกระตุ้นให้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามยุทธวิธีเหล่านี้ เด็กจะสามารถแสดงออกได้อย่างหลากหลาย มีโอกาสได้ศึกษาทดลองสิ่งที่ตนเองอยากเรียนรู้ที่มีการจัดเตรียมให้อย่างเป็นระบบทั้งในและนอกห้องเรียน เด็กก็จะแสดงความสามารถหลายด้านหรือเฉพาะด้านของตนออกมาในเชิงสร้างสรรค์ และเป็นการฝึกลักษณะนิสัยที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งจะมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมในโอกาสต่อไป[13]

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด

ปัจจุบันเรื่องของ “การคิด” และ “การสอนคิด” เป็นเรื่องที่จัดว่าสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพสูง จึงมีการเน้นในเรื่องการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านสติปัญญา คุณธรรมและการเป็นพลเมืองที่ดี การพัฒนาสติปัญญาเป็นด้านที่มักได้รับความสนใจเอาใจใส่มากเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นด้านที่เห็นผลได้ชัดเจน ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถสูงมักจะได้รับการยอมรับและได้รับโอกาสที่ดีกว่าผู้ที่มีความรู้ความสามารถต่ำตลอดจนสามารถวัดและประเมินได้ด้วยปริมาณความรู้ที่ผู้เรียนสามารถตอบได้ในแบบทดสอบต่างๆ ฉะนั้นในการที่ประเทศไทยได้ทำการปฏิรูปการศึกษาจึงได้ศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้เกี่ยวกับ

---

[13]สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 9 – 21.

การคิดเพื่อที่จะพัฒนาเด็กไทยโดยผู้ศึกษาได้จัดมิติการคิดไว้ 6 ด้านเพื่อใช้เป็นกรอบความคิดในการพัฒนาความสามารถทางการคิดของเด็กและเยาวชนคือ

1. มิติด้านข้อมูลหรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด ในการคิดบุคคลไม่สามารถคิดโดยไม่มีเนื้อหาของการคิดได้ เพราะการคิดเป็นกระบวนการ ในการคิดจึงต้องมีการคิดอะไรควบคู่ไปกับการคิดอย่างไร ข้อมูลที่ใช้ในการคิดนั้น มีจำนวนมากเกินกว่าที่จะกำหนดหรือบอกได้ ซึ่งได้จัดกลุ่มข้อมูลที่มนุษย์ใช้ในการคิดพิจารณาแก้ปัญหาออกเป็น 3 ด้านด้วยกันคือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเอง 2) ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และ 3) ข้อมูลวิชาการ ฉะนั้นในการพิจารณาหาทางแก้ปัญหา บุคคลจะต้องพิจารณาข้อมูลทั้ง 3 ส่วนนี้ควบคู่กันไปอย่างผสมกลมกลืน จนกระทั่งพบทางออกหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

2. มิติด้านคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด ในการคิดพิจารณาเรื่องๆใด โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ คุณสมบัติส่วนตัวบางประการมีผลต่อการคิดและคุณภาพของการคิด ตัวอย่างเช่น คนที่มีใจกว้างย่อมยินดีที่จะรับฟังข้อมูลจากหลายฝ่าย จึงอาจจะได้ข้อมูลมากกว่าคนที่ไม่รับฟัง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีผลต่อการคิด ช่วยให้การคิดพิจารณาเรื่องต่างๆมีความรอบคอบขึ้น หรือผู้ที่ช่างสงสัยอยากรู้อยากเห็น มีความใฝ่รู้ย่อมมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาข้อมูลและค้นหาคำตอบ ซึ่งคุณสมบัตินี้มักจะช่วยส่งเสริมการคิดให้มีคุณภาพขึ้น ดังนั้นคุณภาพของกาคิดส่วนหนึ่งจึงยังต้องอาศัยคุณสมบัติส่วนตัวบางประการ แต่ในทำนองเดียวกันการพัฒนาการด้านการคิดของบุคคลก็มักจะมีส่วนย้อยกลับไปพัฒนาคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคลนั้นด้วย คุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด นักจิตวิทยาและนักการศึกษาเห็นพ้องต้องกันมีอยู่หลายประการที่สำคัญมากได้แก่ ความเป็นผู้มีใจกว้าง เป็นธรรม ใฝ่รู้ กระตือรือร้น ช่างวิเคราะห์ผสมผสาน ขยัน ต่อสู้ กล้าเสี่ยง อดทน มีความมั่นใจในตนเองและน่ารักน่าคบ

3. มิติด้านทักษะการคิด ในการคิด บุคคลจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานหลายประการในการดำเนินการคิด อาทิเช่น ความสามารถในการจำแนกความเหมือนและความต่างของสิ่ง 2 สิ่งหรือมากกว่า และสามารถในการจัดกลุ่มของที่มีลักษณะเหมือนกัน นับเป็นทักษะพื้นฐานในการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ความสามารถในการสังเกต การรวบรวมข้อมูล และการตั้งสมมติฐานนับเป็นทักษะพื้นฐานในกระบวนการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น ทักษะที่นับเป็นทักษะการคิดขั้นพื้นฐานจะมีลักษณะเป็นทักษะย่อย ซึ่งมีกระบวนการหรือขั้นตอนการคิดไม่มาก ทักษะที่มีกระบวนการหรือขั้นตอนมากและซับซ้อน ส่วนใหญ่จะต้องใช้ทักษะพื้นฐานหลายทักษะผสมผสานกัน ซึ่งเรียกว่า “ทักษะการคิดขั้นสูง” ทักษะการคิดเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการคิด บุคคลจะคิดได้ดีจำเป็นต้องมีทักษะการคิดที่จำเป็นมาบ้างแล้ว และเช่นเดียวกันการคิดของบุคคลก็จะมีส่วนส่งผลไปถึงการพัฒนาทักษะการคิดของบุคคลนั้นด้วย โดยทั่วๆไป มีการจัดทักษะการคิดไว้ 3 ระดับคือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3.1 ทักษะการคิดขั้นพื้นฐานที่สำคัญ มีจำนวนมากได้แก่

3.1.1 ทักษะการสื่อสาร ประกอบด้วย ทักษะการฟัง ทักษะการจำ ทักษะการอ่าน ทักษะการรับรู้ ทักษะการเก็บความรู้ ทักษะการดึงความรู้ ทักษะการจำได้ ทักษะการใช้ความรู้ ทักษะการอธิบาย ทักษะการทำความกระจ่าง ทักษะการบรรยาย ทักษะการพูด ทักษะการเขียน ทักษะการแสดงออก

3.1.2 ทักษะที่เป็นแกนหรือทักษะขั้นพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ทักษะการสังเกต ทักษะการสำรวจ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการรวบรวมข้อมูล ทักษะการจัดหมวดหมู่ ทักษะการตีความ ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการใช้เหตุผล ทักษะการระบุ ทักษะการจำแนกความแตกต่าง ทักษะการจัดลำดับ ทักษะการเปรียบเทียบ ทักษะการอ้างอิง ทักษะการแปลความ ทักษะการขยายความ ทักษะการสรุปความ

3.2 ทักษะการคิดขั้นสูง ที่สำคัญมีดังนี้ทักษะการนิยาม ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการผสมผสาน ทักษะการจัดระบบ ทักษะการสร้าง ทักษะการจัดโครงสร้าง ทักษะการปรับโครงสร้าง ทักษะการหาแบบแผน ทักษะการหาความเชื่อพื้นฐาน ทักษะการทำนาย ทักษะการตั้งสมมติฐาน ทักษะการทดสอบสมมติฐาน ทักษะการกำหนดเกณฑ์ ทักษะการพิสูจน์ ทักษะการประยุกต์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. มิติด้านลักษณะการคิด เป็นประเภทของการคิดที่แสดงลักษณะเฉพาะที่ชัดเจน ลักษณะการคิดแต่ละลักษณะจะอาศัยทักษะพื้นฐานบางประการหรือหลายประการ ลักษณะการคิดที่ได้เลือกสรรว่ามีความสำคัญ สมควรที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติ มี 9 ประการได้แก่ 1) การคิดคล่อง 2) การคิดหลากหลาย 3) การคิดละเอียด 4) การคิดชัดเจน 5) การคิดอย่างมีเหตุผล 6) การคิดกว้าง 7) การคิดไกล 8) การคิดลึกซึ้ง 9) การคิดแหวกแนว

5. มิติด้านกระบวนการคิด เป็นการคิดที่ประกอบไปด้วยลำดับขั้นตอนในการคิด ซึ่งมีมากบ้าง น้อยบ้างแล้วแต่ความจำเป็นของการคิดแต่ละลักษณะ และในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการคิด จำเป็นต้องอาศัยทักษะการคิดทั้งขั้นพื้นฐานและขั้นสูงตามความเหมาะสม กระบวนการคิดที่จำเป็นมีจำนวนมากที่สำคัญได้แก่กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่ต้องนำไปใช้ในกระบวนการหรือสถานการณ์อื่นๆ อีกจำนวนมาก เช่น กระบวนการคิดแก้ปัญหา กระบวนการคิดตัดสินใจ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระบวนการวิจัย เป็นต้น

6. มิติด้านการควบคุมและประเมินการคิดของตนเอง การควบคุมการรู้คิดของตนเอง หมายถึง การรู้ตัวถึงความคิดของตนเองในการกระทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการประเมินการคิดของตนเองและใช้ความรู้นั้นในการควบคุมหรือปรับการกระทำของตนเอง การคิดลักษณะนี้ มี

ผู้เรียกว่า “Strategic Thinking” ซึ่งครอบคลุมการวางแผน การควบคุมกำกับการกระทำของตนเอง การตรวจสอบความก้าวหน้า และการประเมินผล มิติด้านการตระหนักรู้ถึงการคิดของตนเองและการสามารถควบคุมและประเมินการคิดของตนเองนี้นับเป็นมิติสำคัญของการคิดอย่างหนึ่ง บุคคลที่มีการตระหนักรู้และประเมินการคิดของตนเองได้ จะสามารถปรับปรุงกระบวนการคิดของตนเองให้ดีขึ้นเรื่อยๆ การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในมิตินี้จะส่งผลต่อความสามารถทางการคิดของผู้เรียน ในภาพรวม

ในการคิดใดๆ ก็ตาม มิติทั้งหกนี้จะปรากฏเกิดขึ้นในกระบวนการคิด ซึ่งหากเกิดขึ้นอย่างครบถ้วนละอย่างมีคุณภาพก็จะส่งผลให้การคิดนั้นเกิดคุณภาพตามไปด้วย[14]

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : การฝึกฝน ศิลปะ ดนตรี กีฬา

มีแนวคิด 3 ส่วนรวมกัน ได้แก่

1. ทฤษฎีของความเหมือน เรียนรู้สุนทรียภาพโดยการเลียนแบบ

ความเหมือน คือ แม่บทหรือเบ้า “แบบคือครู” เป็นแบบอย่างให้เด็กเรียนรู้ ทฤษฎีของความเหมือนประกอบด้วยการเลียนแบบและการทำซ้ำ ลูกเลียนแบบจากแม่ (ลูกปูเลียนแบบแม่ปู) ดังคำโบราณที่ว่า “ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.1 ทฤษฎีการเลียนแบบ การเลียนแบบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยเด็กมองเห็นสรรพสิ่งในธรรมชาติ หรือครูบอกเล่าและอธิบายให้เด็กๆ ฟังจนเกิดความประทับใจ และกลายเป็นแรงดลใจให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้ปรากฏเป็นรูปร่าง เป็นเสียงและเป็นการเคลื่อนไหว เช่น ดนตรี เด็กจะต้องได้ยินเสียงที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ อาทิ เสียงลมพัด เสียงใบไม้ไหว เสียงนกกระพือปีก และเสียงร้องเจื้อยแจ้ว ก่อนจะกางปีกออกเป็นจังหวะและเคลื่อนไหวด้วยลีลาที่งดงามตามธรรมชาติ รูปแบบของการได้ยินเสียง มองเห็นและเคลื่อนไหวดังกล่าว เป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจให้มนุษย์เลียนแบบเป็นเสียงดนตรี ได้ฟังดนตรีที่ดี ได้ดูงานศิลปะที่งดงาม ได้เห็นท่าทางของนักกีฬาที่สง่างาม เป็นวีรบุรุษต้นแบบ แล้วอาศัยการเลียนแบบเพื่อที่จะกระทำตามให้เหมือนแบบที่พบเห็น สิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเลียนแบบ มีดังนี้

- มีต้นแบบที่ดี เด็กมีโอกาสได้ฟัง ได้เห็น ได้สัมผัส เสียงดนตรีที่ไพเราะจากครู หรือนักดนตรีที่ดี มองเห็นภาพหรืองานศิลปะที่เปี่ยมไปด้วยพลังแห่งความงดงาม อันมีจุดกำเนิดมาจากวิธีการเขียนภาพแบบเหมือนจริงในลักษณะธรรมชาตินิยม (Naturalism) ที่มุ่งความ

---

[14]ทิศนา แขมมณี และคณะ อ้างถึงใน สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 34 – 38.

เหมือนจริงอันเกิดจากประสาทสัมผัสต่อวัตถุเบื้องหน้า เด็กได้มีโอกาสเห็นการแข่งขันกีฬาที่ดี จนเกิดความตื่นเต้นและเร้าใจได้พบเห็นนักกีฬาที่เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน แบบจึงเป็นเสมือนเส้นกรอบของกฎเกณฑ์ที่ปรากฏในใจของเด็กที่จะเรียนรู้ เรียนรู้ว่า การกระทำที่เหมือนแบบที่สมบูรณ์นั้น คือสิ่งที่ถูกต้องและการกระทำที่แตกต่างไปจากต้นแบบย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่สมควรจะประพฤติปฏิบัติ

1.2 เกิดความประทับใจ แบบที่ดีจะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กเกิดความประทับใจ จดจำได้อย่างฝังใจ กลายเป็นรอยประทับใจหรือรอยพิมพ์ใจ โดยจำแนกที่ได้ยิน ได้เงิน ได้สัมผัสในขั้นสุดท้ายก็นำไปเป็นแบบอย่างสำหรับตนเองได้

1.3 มีการเลียนแบบตามที่ได้จำไว้จนฝังใจ ถือเป็นรอยพิมพ์ใจหรือประทับอยู่ในใจ นำมาลอกเลียนแบบ หรือสร้างเสริมขึ้นใหม่ ให้แปลกแหวกแนวไปจากเดิม โดยอาจทำตามในรูปของการเปล่งเสียงหรือร้องเพลง การเล่นดนตรี การทำท่าทางประกอบ การวาดภาพ การทำกิจกรรมศิลปะ และการเล่นกีฬาหรือเกมชนิดต่างๆ ที่ตนเองประทับใจ

2. ทฤษฎีการทำซ้ำ การทำซ้ำเป็นการย้ำทักษะ (Skill) เพื่อให้เกิดความแม่นยำ “ไม่เก่งแต่ชำนาญ ไม่เชี่ยวชาญแต่เคยมือ” การทำซ้ำทำให้เกิดความชำนาญและสามารถควบคุม กำกับ และจัดการ (เล่นเครื่องดนตรี วาดภาพ และแสดงท่าทางของการเคลื่อนไหวอย่างกีฬา) ได้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนศิลปะ ดนตรี และกีฬา จำเป็นจะต้องฝึกฝนด้วยการทำซ้ำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การฝึกซ้อมบทเพลง การฝึกมือวาดภาพ และการฝึกฝนร่างกายให้เคลื่อนไหวโดยการทำซ้ำๆ เป็นร้อยๆ ครั้ง จนขึ้นใจ หลับตาก็ทำได้ ทำซ้ำจนนำกลับไปฝัน เมื่อแสดงบนเวทีหรือสนามแข่งขันต่อหน้าคนจำนวนมากแม้เพียงครั้งเดียวก็มีความมั่นใจที่จะแสดง ผู้ชมที่เห็นก็ชื่นชมและนิยมชมชอบ

2.1 ทำซ้ำให้ท่องจำขึ้นใจ เป็นการทำซ้ำให้เหมือนแบบ ไม่ให้ผิดเพี้ยน หลับตาก็ทำได้

2.2 จำทรงเอาไว้ เมื่อทำซ้ำตามแบบได้แล้วจึงท่องจำเอาไว้ให้ขึ้นใจ จะนำมาทำซ้ำอีกสักกี่ครั้งก็สามารถทำได้ไม่ผิดเพี้ยน

2.3 ฝันเห็นการปฏิบัติเป็นเสียงดนตรี การวาดรูป และการเล่นกีฬา จนเกิดการละเมอเพ้อฝัน เป็นพฤติกรรมที่ตามมาจากการทำซ้ำจนท่องจำขึ้นใจ แล้วเก็บไปฝัน ฝันเป็นเสียงดนตรี ฝันว่าได้เล่นดนตรี ฝันว่าได้วาดรูป ฝันว่าได้ร่วมแข่งขันกีฬาจนได้รับชัยชนะ ฝันว่ามีคนปรบมือมากมาย ฯลฯ

3. ทฤษฎีของความแตกต่าง เรียนรู้สุนทรียภาพโดยแสวงหาความแตกต่าง

เป็นความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงจากความจำเจเป็นความรู้สึกที่เบื่อหน่ายในบรรยากาศ และสิ่งที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ต้องการสิ่งใหม่ๆ เพื่อความมีชีวิตชีวา เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์และอย่างน้อยที่สุดก็เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงให้เกิดความแตกต่าง ประกอบด้วย

3.1 ทฤษฎีการแหกคอก การทำซ้ำจนท่องจำขึ้นใจแล้ว ซ้ำจนขึ้นใจ ซ้ำจนเกิดความเบื่อหน่าย จำเจ มีความรู้สึกที่ต้องการเปลี่ยนแปลง ต้องการที่จะแหกคอกออกมา ต้องการความแตกต่าง ต้องการบรรยากาศและวิธีการแบบใหม่

ในกลุ่มผู้ที่มีความคิด "แหกคอก" ทั้งหลายอาจจะมีลักษณะได้ในหลายๆ รูปแบบ อาทิลักษณะเหมือนกับพวก "หัวล้านนอกครู" หรือเป็นพวก "วัดรอยเท้าครู" บางทีก็เป็นพวก "นอกคอก" แม้แต่กลุ่มที่มีความคิด "หัวก้าวหน้า" หรือ "หัวก้าวร้าว" ก็ตามแต่ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้มอง มองจากมุมมองไหนในกลุ่มสุดท้ายของพวกแหกคอก (ทางดนตรี / ศิลปะ) อาจจะถูกเรียกว่า "พวกกบฏ" กล่าวคือการปฏิเสธต่อรูปแบบและวิถีทางดั้งเดิมที่มีอยู่ แต่มีการแสวงหาและสร้างแนวทางขึ้นใหม่

3.2 การด้นตามแบบ "ร้อยเนื้อทำนองเดียว" โดยการด้นเนื้อแต่อาศัยทำนองเดิมยังมีส่วนหนึ่งส่วนใดของเพลงคงอยู่ และสามารถด้นได้ในบางส่วน เช่น ยังคงรักษาทำนองเพลงไว้เปลี่ยนแปลงเฉพาะเนื้อเรื่อง ตัวอย่างเพลง "ลามะลิลา" ลามะลิลาขึ้นต้นอะไรก็ได้ แต่ขอลงท้ายด้วยสระอา หรือเพลง "จุดเทียนเวียนวน" เป็นต้น อาศัยทำนองเดิม แต่เนื้อร้องเปลี่ยนไปได้เรื่อยๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ในทางศิลปะเรียกกันว่า "ร้อยรูปแบบเดียว" เป็นการวาดหรือเขียนภาพตามแบบอย่างที่ได้ยึดถือกันมาในอดีต เช่น ศิลปะไทยแนวประเพณีที่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหา โครงเรื่องและโครงสร้างของเนื้อหาที่อาศัยรูปแบบทำนองเดียวกัน เปลี่ยนแปลงเฉพาะกลุ่มสีและองค์ประกอบของภาพ เช่นจิตรกรรมไทยแนวประเพณีชุดพุทธประวัติที่ปรากฏตามฝาผนังพระอุโบสถตามวัดวาอารามต่างๆ ทีมีชื่อเสียงทั่วประเทศ อาทิ วัดสุวรรณาราม วัดดุสิตาราม วัดช่องนนทรี พระที่นั่งพุทธไธสวรรย์ในกรุงเทพมหานคร และพระอุโบสถ วัดคงคาราม จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

3.3 การยึดลูกตกในเพลง (เสียงเดิม) แล้วสร้างทำนองระหว่างกลางของลูกตกขึ้นมาใหม่ในรูปแบบของดนตรีไทย หรือยึดคอร์ด (Chord) ของดนตรีสากล แล้วสร้างทำนองให้ตกเสียงที่อยู่ในคอร์ดนั้นๆ อย่างดนตรีแจ๊ส

ในทางศิลปะการฝึกจังหวะความเคลื่อนไหวในงานจิตรกรรมไทยที่เหมือนๆ กัน คล้ายๆ กัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน ซึ่งไม่แตกต่างไปจากการกำหนดจุดหรือตำแหน่งต่างๆ ในการออกกำลังกาย หรือการเต้นรำที่มีลักษณะคงที่ในการเดิน วิ่ง และเคลื่อนไหวทางด้านกีฬา

3.4 การแสวงหาตัวเอง ผู้เรียนรู้ว่าสิ่งที่เป็นอยู่ ทำอยู่ไม่ใช่ของตัวเอง ไม่เป็นตัวของตัวเอง จึงมีความพยายามที่จะสร้างอะไรขึ้นมาใหม่เพื่อที่จะแสดงถึงความเป็นตัวของตัวเองบ้าง (ความเป็นฉัน) แม้จะน้อยนิดก็ยังดี เป็นการแสวงหาทิศทางใหม่

4. ทฤษฎีทางเทวดา ทางเทวดาเป็นทางที่สมบูรณ์ในการสร้างผลงานออกมา มีทักษะที่สมบูรณ์ มีความถูกต้องและแม่นยำ การเป็นตัวของตัวเอง สร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาใหม่ จนกระทั่ง "มุตโตแตก" หรือ "ด้นได้" ในทางศิลปะหากเป็นศิลปะไทยที่ว่าด้วยการเขียนและออกแบบลวดลาย แบบลายไทยศิลปินสามารถขึ้นลายใหม่ได้ แตกลายเก่าเป็นลายใหม่ได้ มิรู้จักจบสิ้น ในทางกีฬาก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน หากนักกีฬาคนใดคนหนึ่งได้ผ่านกระบวนการฝึกฝนด้านต่างๆ มาจนถึงขั้นนี้ก็จะสามารถออกท่าออกทาง เพิ่มลูกเล่น วางลวดลายในท่วงทีและพลิกแพลงท่าในการเล่นหรือแข่งขันกับคู่ต่อสู้ได้อย่างมีรสชาติ จนเป็นที่ถูกอกถูกใจผู้ชมที่คอยให้กำลังใจอยู่อย่างเพลิดเพลิน

มุตโต คือ ปฏิภาณ และไหวพริบทางดนตรี การที่แม่เพลงพ่อเพลงสามารถโต้ตอบกันได้อย่างว่องไวและแตกฉาน ก็เพราะว่ามุตโตได้ ผู้ที่สามารถมุตโตได้จนชำนาญ เรียกกันว่า "มุตโตแตก" หมายถึง ความแตกฉานและมีความแม่นยำในตัวเอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การด้น (Improvisation) หรือจะเรียกให้หรูเป็นภาษาแขกว่า "คีตปฏิภาณ" หรือ "ดุริยปฏิภาณ" หมายถึงความสามารถในการด้นเพลงได้อย่างฉับพลันทันใด โดยอาศัยความชำนาญไม่ต้องคิด สามารถที่จะปฏิบัติได้ทันที

ในทางศิลปะ มักจะเรียกศิลปินในระดับนี้ว่า ศิลปินมือเทวดา (The Great Artist) เช่นกันหรือเป็นสุดยอดของความเป็นศิลปิน คุณสมบัติที่เรียกว่า ศิลปินเทวดานั้น ย่อมจะแสดงถึงแววและปฏิภาณทางศิลปะได้อย่างทันทีทันใดให้ปรากฏต่อสายตาผู้พบเห็นทางด้านต่งๆ เช่น การเจาะจงเลือกเฟ้นเนื้อหาในการแสดงออก การจัดวางองค์ประกอบ และการใช้สี ฯลฯ

ทฤษฎีของความเป็นฉัน เรียนรู้สุนทรียภาพโดยแสวงหาตัวเอง เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม ความสมบูรณ์ลงตัวของศิลปะ และดนตรีจะต้องตั้งอยู่บนความเป็นฉัน อวดความเป็นฉัน และในความเป็นฉันนั้นก็คือรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชน นั่นเอง ประกอบด้วย

4.1 สุนทรียภาพตั้งอยู่บนรากเหง้าของวัฒนธรรม (ความเป็นฉัน)

วัฒนธรรมเป็นหัวใจของงานศิลปะก็คือ "ความเป็นฉัน" ซึ่งเป็นวิญญาณของคนและผลงาน ศิลปะ ดนตรี และพลศึกษา ที่ได้แสดงออก วัฒนธรรมทางศิลปะมีอยู่ 2 ระดับด้วยกัน

4.2 วัฒนธรรมที่เป็นสันดานภายใน (สันดานสุก) สิ่งที่เป็นครูอยู่ภายใน การเก็บสั่งสมความรู้ความสามารถที่ทับถมเอาไว้ภายใน เป็นคุณสมบัติทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ เมื่อมีโอกาสสิ่งเหล่านั้นก็จะไหลออกมาภายนอกในรูปแบบของงานดนตรีและศิลปะ แสดงถึงความเป็นฉัน

4.3 วัฒนธรรมที่เป็นของสังคมภายนอก วัฒนธรรมของสังคมภายนอกเป็นเบ้าหลอมให้คนในชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความรู้สึกนึกคิดคล้ายๆ กัน รับรู้ความเป็นวัฒนธรรมของกันและกัน เช่น ศิลปะ เพลง และกีฬา ที่แสดงความเป็นเชื้อชาติ มอญ ลาว เขมร พม่า ญวน แขก ไทย และฝรั่ง เป็นต้น

ดนตรีที่ยิ่งใหญ่ ก็คือผลงานของศิลปินผู้ที่สามารถแสดงถึงความเป็นฉันได้อย่างชัดเจน หรืออีกนัยหนึ่ง การเรียนศิลปะจนเกิดความแตกฉาน สามารถสร้างงานเป็นตัวของตัวเองได้ ถือเป็นความสุดยอดของการศึกษาศิลปะ ครูศิลปะต้องมีความสามารถที่สร้างงานของตนเองได้ เป็นแบบอย่างเฉพาะทางของตน มีลักษณะพิเศษเป็นของตนเอง ยากที่บุคคลอื่นๆ จะลอกเลียนแบบได้ ในทางศิลปะนิยมเรียกบุคคลผู้มีความสามารถเป็นแบบอย่างเฉพาะตนในทำนองนี้ว่า "ครูช่าง" อันหมายถึงครูที่จะทำหน้าที่สอนช่างหรือประสิทธิประสาทวิชาชีพศิลปะ ให้แก่ลูกศิษย์ลูกหาจนมีความสามารถตามสันดาน (innate) และความชอบของแต่ละบุคคลได้ ครูช่างหรือบุคคลผู้มีความสามารถพิเศษในทำนองนี้ติดตัว ยามเมื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดวิชา เป็นผู้สอนเด็กจะทำให้เด็กเกิดความประทับใจในตัวผู้สอนได้โดยง่าย ครูช่างจึงเป็นขั้นสูงสุดของครูมีฝีมือทางดนตรีและศิลปะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ในทางกีฬา บุคคลผู้มีความสามารถเฉพาะตัวในทำนองนี้ ก็มักจะได้รับคำนิยมเติมคำว่า "ครู" นำหน้าวิชาชีพ เช่นกัน อาทิ ครูมวย ครูดาบ ครูกระบี่กระบอง ฯลฯ

เด็กไทยทุกคนจะต้อง "อวดความเป็นฉัน" หรือจะเรียกว่า "อวดความเป็นไทย" ทางศิลปะ ดนตรี และพลศึกษานั้น ได้ชัดเจน ปรากฏออกมาทางเสียงที่ได้ยิน ภาพและการเคลื่อนไหวที่มองเห็นมี กลิ่นอาย และวิญญาณทางวัฒนธรรมที่จะต้องมีอยู่ในกระบวนการศึกษาของไทย

ทฤษฎีทั้ง 3 ทฤษฎีดังกล่าว ในส่วนของความเหมือน ความแตกต่างและความเป็นฉันมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ด้วยกัน คลุกเคล้ากันจนแยกไม่ออก หรือจะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ สุนทรียภาพเป็นเรื่องของการซึมซับ อาศัยการเรียนรู้จากความเหมือนไปสู่ความแตกต่าง และจะต้องอยู่บนความเป็นฉัน ที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม

1. ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ ดนตรี และพลศึกษาของเด็กนั้นสามารถ จัดเป็นขั้นตอนได้ 5 ลำดับ ด้วยกันคือ การเลียนแบบ การทำซ้ำ การแหกคอก ทางเทวดาและความเป็นฉัน ส่วนในกระบวนการเรียนรู้ทางทัศนศิลป์ของเด็กนั้น สามารถจัดเป็นขั้นตอนได้

5 ลำดับ ด้วยกันคือ 1) การเลียนแบบ 2) การทำซ้ำ 3) การแสดงออกตามแนวทางเฉพาะตน 4) การสร้างรูปแบบเฉพาะตน 5) การแสดงสัญลักษณ์ของตัวเอง[15]

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย การฝึกฝน กาย วาจา ใจ

โลกในอนาคตจะเป็นโลกแห่งการผสมผสานทางวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษา เด็กต้องเรียนรู้ที่จะรักเพื่อนมนุษย์ไม่ว่าเชื้อชาติเผ่าพันธ์ใด เห็นคุณค่าและประโยชน์จากการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และในขณะเดียวกันก็มี "ภูมิต้านทานทางวัฒนธรรม" บนฐานแห่งความรักในความเป็นไทยที่จะช่วยให้เขารู้จักไตร่ตรอง ไม่ไขว้เขวไปกับกระแสวัตถุนิยมและวัฒนธรรมไร้สัญชาติ รู้จักปรับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ตามกระแสโลก โดยยังคงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าแห่งมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของสังคมไทยเอง สิ่งเหล่านี้คือความหวังที่ตั้งไว้สำหรับเด็กไทย เพียงหวังที่จะพึ่งเด็กๆให้เป็นกำลังคนรุ่นใหม่ที่จะนำการพัฒนาแผ่นดินไทยไปในทิศทางที่ถูกต้อง เป้าหมายแห่งการพัฒนาสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์คือการสร้างความสมดุลระหว่างความมั่งคั่งทางวัตถุ ความเจริญงอกงามทางจิตใจ และความอาทรต่อธรรมชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ จำเป็นที่จะต้องกำหนดลักษณะนิสัยให้ครอบคลุมคุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญอันได้แก่

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. การมีมารยาทและวิถีแห่งการปฏิบัติตนทางกาย วาจา ใจ ขั้นพื้นฐาน
2. ความมีสติ สัมปชัญญะเพื่อการครองตน ไม่ถลำไปสู่ความชั่ว
3. ความมีคุณธรรมที่สำคัญ ได้แก่
   - 3.1 ความมีวินัย รู้ค่าแห่งการมีระเบียบ
   - 3.2 ความกล้าหาญ กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง
   - 3.3 ความกตัญญู รู้คุณบรรพชน รู้คุณคน รู้คุณธรรมชาติ
   - 3.4 ความมีเมตตา รู้จักให้ ยินดีและเป็นสุขกับการให้
   - 3.5 ความอดทน สู้งาน มีความมุ่งมั่นใฝ่ความสำเร็จ
   - 3.6 ความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว
   - 3.7 ความสามัคคี ประนีประนอม รักสันติ
   - 3.8 ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม
   - 3.9 ความขยันหมั่นเพียร ไม่หวังแต่จะหาทางลัดในชีวิตการงาน

---

[15]สุกรี เจริญสุข และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : ศิลป ดนตรี กีฬา</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 12 – 40.

3.10 ความเป็นตัวของตัวเอง มั่นใจในตนเอง และรู้จักพึ่งตนเอง

3.11 ความสันโดษรู้จักพอ ไม่ดิ้นรนแสวงหาจนลืมความเป็นมนุษย์

3.12 ความอ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่เป็นคนวางก้าม ชอบมีและใช้อำนาจ

4. ความรักในเพื่อนมนุษย์

5. ความรักในธรรมชาติ

กลยุทธ์ในการสร้างลักษณะนิสัย

การสร้างลักษณะนิสัยตามแนวทางดังกล่าวจำเป็นต้องมีการปฏิรูปวิธีการ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงไม่ใช่เป็นการปลูกฝังด้วยการ "จดที่ครูสั่ง ฟังที่ครูพูด" แต่จะต้องได้มาด้วยกลยุทธ์การสอนใหม่ๆ เช่น

1) เทคนิคการฝึกสติ และสมาธิแบบใหม่ๆ ที่เข้าถึงรสนิยมของเด็ก

2) การเรียนรู้ด้วยการเล่น การใช้เกม ละคร และกิจกรรมสนุกๆ ที่แฝงสาระและแง่คิดทางคุณธรรมจริยธรรม

3) การเรียนรู้จากชีวิตจริงด้วยกิจกรรมชุมชน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4) การแนะแนวด้วยครูทุกคน ที่ต้องถือคตินิยมที่ว่าเป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็กและร่วมมือกับผู้ปกครองในการป้องกันแก้ไขปัญหาลักษณะนิสัยของเด็กแต่ละคน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และทันเวลา

5) การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยความเอาใจใส่เด็กเป็นรายบุคคล

ครูจำเป็นที่จะต้องตระหนักและเข้าใจในบทบาทของตนเองในฐานะ "ผู้นำทางจิตวิญญาณ" ของเด็ก และต้องเอาใจใส่พัฒนาลักษณะนิสัยเด็กอย่างจริงจัง[16]

หลักการของทฤษฎีและแนวคิดที่จะพัฒนาไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

หลักการ

- ประสบการณ์วัยเด็กมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมบุคลิกภาพ
- ประกอบด้วย id, ego, super ego

แนวคิดในการพัฒนาไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา

- มโนธรรม ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก

---

[16]อำไพ สุจริตกุล และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย วาจา ใจ</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540)

2. ทฤษฎีฟรอยด์ยุคใหม่

หลักการ

- เด็กคือผู้ที่มีความดี ความเลว ติดตัวมาตั้งแต่เกิด
- สังคมสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม

แนวคิดในการพัฒนาไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา

- ผู้ใกล้ชิดควรสร้างเอกลักษณ์ที่ดีงามให้แก่เด็ก

3. ทฤษฎีมนุษยนิยม

หลักการ

- มนุษย์มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี
- ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู

แนวคิดในการพัฒนาไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา

- ตระหนักใน “เอกัตบุคคล”
- พ่อแม่ผู้ใกล้ชิด ต้องให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กและเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็ก จะช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองและยอมรับตนเองอย่างถ่องแท้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

หลักการ

- พฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงได้
- แง่พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรง จะกระทำซ้ำอีก
- การปรับพฤติกรรมคือการให้แรงเสริมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์

แนวคิดในการพัฒนาไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา

- การเสริมแรงต้องทำทันทีเมื่อเกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

5. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

หลักการ

- พฤติกรรมเกิดจากการเลียนแบบ

แนวคิดในการพัฒนาไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา

- Life, Model, ภาพนิ่ง, ภาพยนตร์, โทรทัศน์, หนังสือพิมพ์

6. ทฤษฎีเผชิญความจริง

หลักการ

- บุคคลต้องประเมินตนเองตามสภาพความเป็นจริงมุ่งมั่นแก้ไขข้อบกพร่อง

แนวคิดในการพัฒนาไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา

- ผู้ใกล้ชิดต้องช่วยเด็กประเมินตามความเป็นจริง

ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral Counseling)

1. หลักการ

1.1 พฤติกรรมมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงได้

1.2 การปรับพฤติกรรม คือ การให้แรงเสริมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์

1.3 พฤติกรรมใดที่ทำแล้วได้รับการเสริมแรง ก็จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

2. เทคนิค ใช้หลักการเสริมแรง (Reinforcement)

2.1 การให้ความสนใจและคำชม

1.2 ให้ทำกิจกรรมที่ชอบ

1.3 ให้รางวัลเป็นสิ่งของ

3. การพัฒนาปัญญา มิใช่กระบวนการที่มีขั้นตอนทิศทางเดียวที่ตายตัว แต่เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันเป็นวงจร ที่ย้อนกลับไปกลับมาได้ และแต่ละครั้งที่ลูกศรย้อนกลับไปที่จุดใด ระดับความสามารถของจุดนั้นก็จะเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น สาระสำคัญของทฤษฎีจึงเน้นความเข้าใจองค์ประกอบแต่ละอย่าง และจัดกระบวนการให้มีครบทุกองค์ประกอบโดยมีพื้นฐานความคิดว่า มนุษย์คือผู้มีศักยภาพในการเรียนรู้ มนุษย์คือผู้ฝึกได้และต้องได้รับการฝึก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ จึงมิใช่การถ่ายทอดความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการคัดสรรความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการนำไปปฏิบัติในสภาพจริง รวมทั้งโอกาสในการใช้ความคิดและการแสดงออกด้วย ทฤษฎีนี้เน้นการแสดงออกที่หลากหลายด้วยเหตุที่มนุษย์มีความสามารถที่หลากหลายดังได้กล่าวมาแล้ว

การประมวลองค์ประกอบของทักษะพื้นฐาน และย้ำเน้นความสำคัญของการเชื่อมโยงทักษะต่างๆ เป็นวงจรเช่นเดียวกับตัวทฤษฎี จึงไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีจุดสิ้นสุด ไม่จำกัดสาขาวิชา ไม่จำแนกระดับการศึกษา และไม่จำกัดวัยด้วย แต่ผู้ฝึกจะต้องปรับใช้ให้เหมาะกับสาขาวิชา ระดับการศึกษา และวัยของผู้เรียน ดังแผนภูมิที่ 9

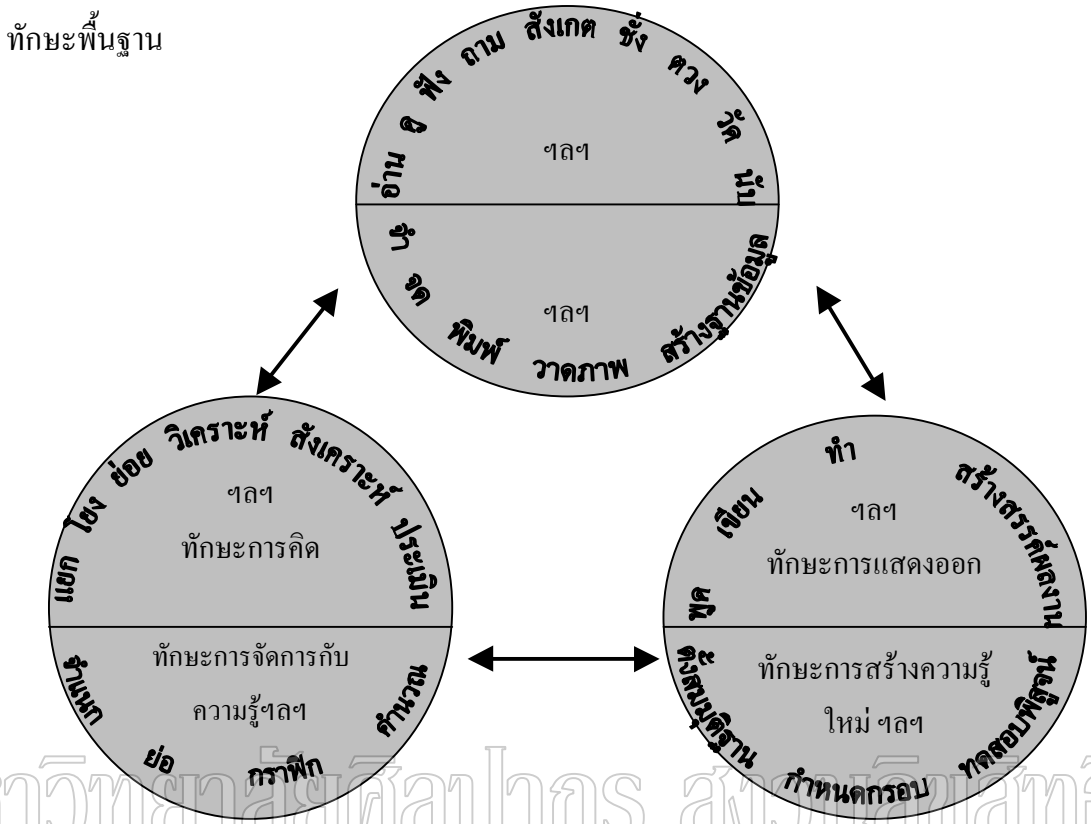

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 9 การประมวลองค์ประกอบทักษะ และพื้นฐาน
ที่มา : Joseph Balogh, “Television Viewing Habit of High School Boys,” Educational Research Bulletin 37, 3 (March 1959) : 60 – 71.

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่จะนำเสนอต่อไปนี้จึงเป็นการนำเสนอมิติใหม่ของการเรียนการสอน ที่เรียกว่า การศึกษา 100% หมายถึง การเรียนรู้เต็ม 100% ของเวลาของผู้เรียนโดยมีครูเป็นผู้จัดการให้เกิดการเรียนรู้ให้เต็มร้อยนั้น ศูนย์กลางของการเรียนรู้จึงอยู่ที่ผู้เรียน มิใช่ผู้สอน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมก็คือการที่เด็ก แต่ละคนมีส่วนร่วม ดังแผนภูมิที่ 10

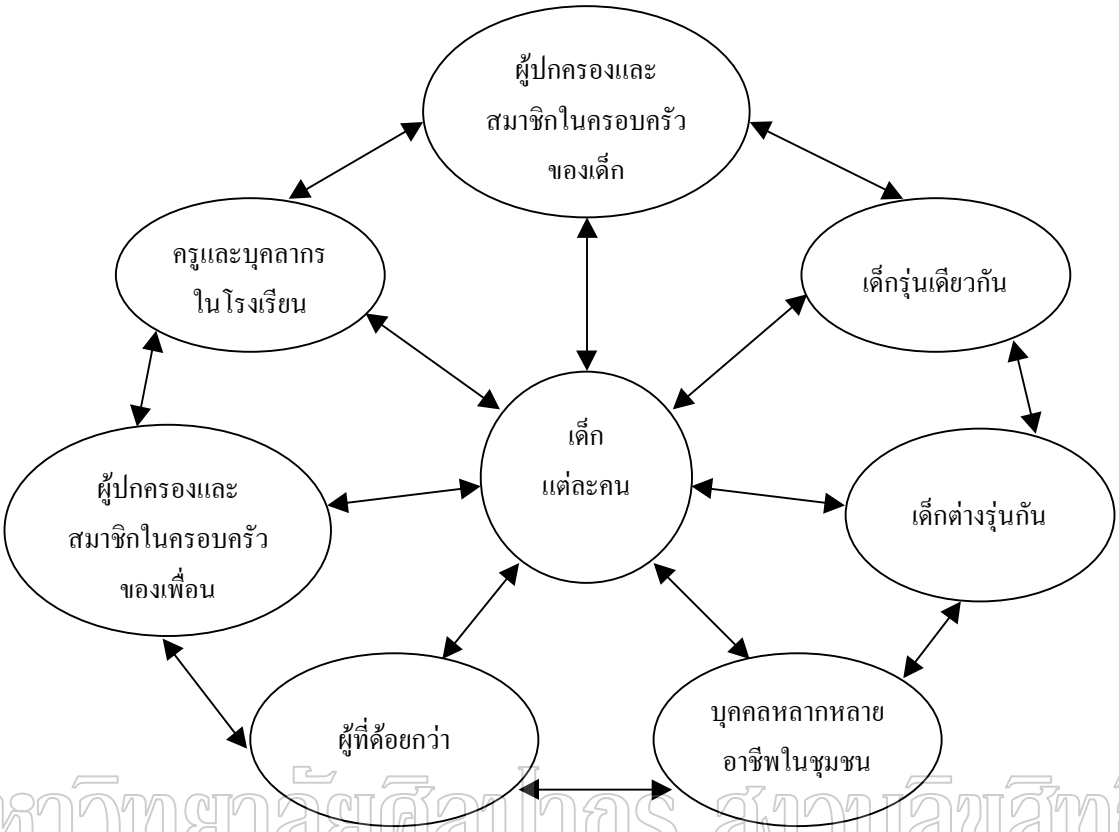

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 10 การมีส่วนร่วมของบุคคลรอบผู้เรียน

ที่มา : สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 11 – 12.

และการมีส่วนร่วมก็คือการที่เด็กเอาจิตใจร่วมทำให้ตัวเขาเองเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ครูอยากจะให้รู้ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม ดังแผนภูมิที่ 11

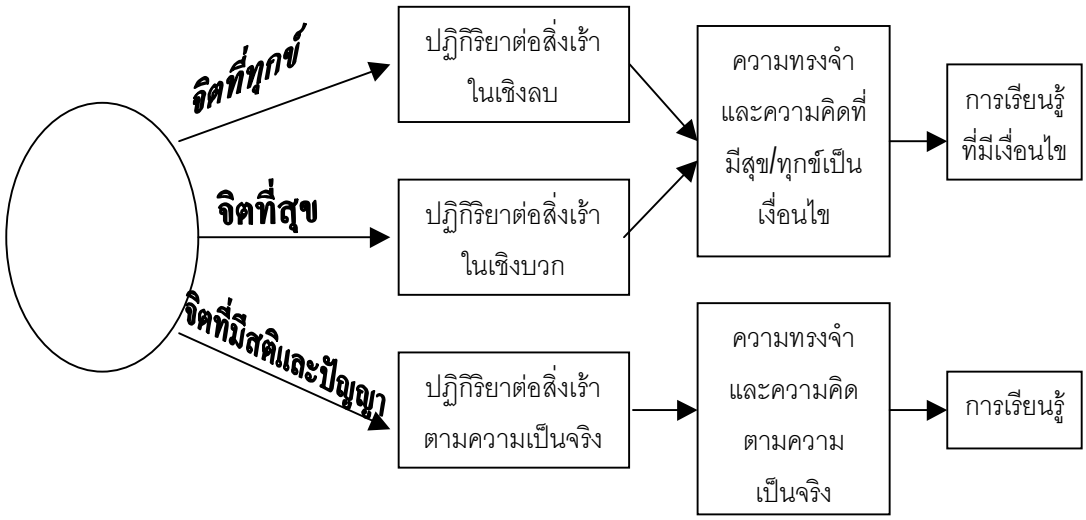

แผนภูมิที่ 11 การนำจิตของผู้เรียนพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้
ที่มา : สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 11 – 12.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

เด็กแต่ละคน มีโอกาสร่วมกิจกรรม และเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน (Student - Centered Teaching and Learning) ที่ประกอบด้วย

- ความรู้พื้นฐาน
- ทักษะพื้นฐาน
- ความคิดแยบคาย
- การแสดงออกหลากหลาย
- คุณค่าและทัศนคติที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดปัญญา ดังแผนภูมิที่ 12

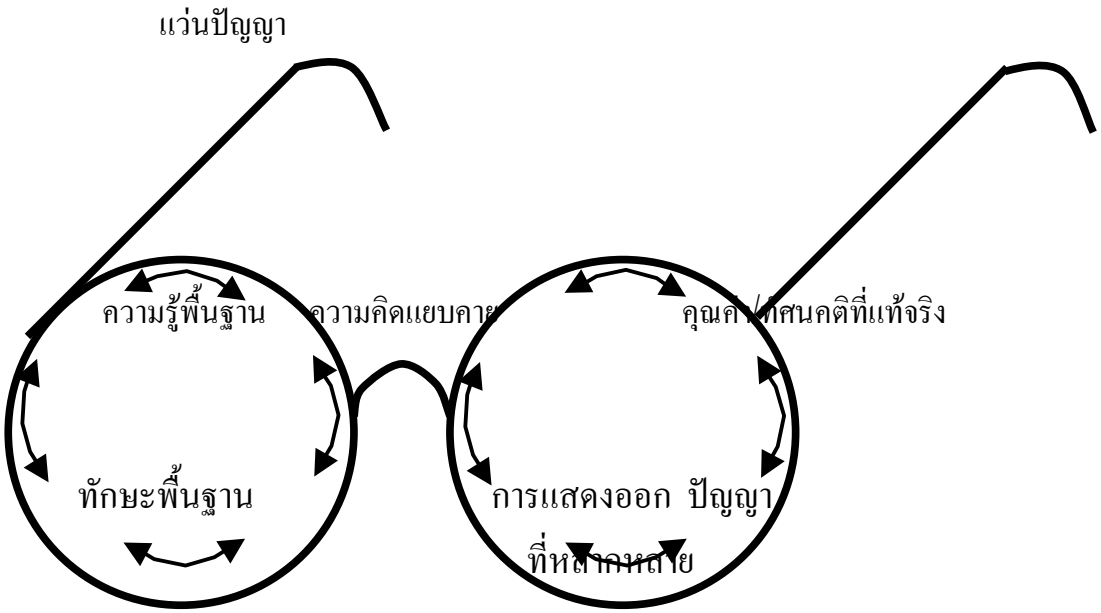

แผนภูมิที่ 12 ทักษะและองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดปัญญาจากการมีส่วนร่วม

ที่มา : สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, <u>ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540), 11 – 12.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยได้เริ่มจากการสร้างกระแสให้เกิดการตื่นตัวแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การประชุมสัมมนา การจัดเวทีวิชาการในรูปแบบมหกรรมการศึกษา เป็นต้น ผลจากการสร้างกระแสการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทำให้ทุกฝ่ายได้ศึกษาและพัฒนายุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นพลังที่จะขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายภายใต้กรอบแนวคิด 4 ประการ คือ 1) แนวคิดในการสร้างทีมงาน 2) แนวคิดในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง 3) แนวคิดในการสร้างพลังแกนนำ และ 4) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ คือ 1) กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาเพื่อให้แกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ให้มีความรู้ ความเข้าใจต่อการปฏิบัติงาน 2) การเลือกโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นดำเนินการคัดเลือกจังหวัดละ 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 152 โรงเรียน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาจาก 2.1) ตั้งอยู่ในอำเภอต่างกัน 2.2) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหาร คณะครูมีความพร้อมและเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน 2.3) องค์ประกอบ

อื่นๆ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความเข้มแข็งของชุมชน ความพร้อมของครู ภาพลักษณ์ของโรงเรียน ประสบการณ์ในการเข้าร่วมโครงการต่างๆ 2.4) กำหนดบุคลากรที่เป็นแกนนำในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์จังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีโรงเรียนแกนนำ ผู้ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ 3) การขยายผลการดำเนินงาน มีเป้าหมายขยายไปสู่อำเภอละ 1 โรงเรียนในลำดับแรก จากนั้นขยายไปสู่กลุ่มโรงเรียนละ 1 โรงเรียน และสุดท้ายขยายไปสู่โรงเรียนที่มีความพร้อมตามลำดับ จนครบทุกโรงเรียนในสังกัด

ในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยได้ให้ความสำคัญที่แสดงถึงความสามารถของครูในการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งได้กำหนดไว้ 6 รายการ คือ 1) คุณลักษณะของครู 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) บทบาทของครู 4) บทบาทของนักเรียน 5) สื่อในการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งให้มีผลการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีคุณภาพตามแนวทางการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ 3 ด้านคือ

1. เก่ง หมายถึง การมีความสามารถในการเรียนรู้โดยพิจารณาผลงานที่แสดงออกด้วยความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีพื้นฐานความเก่งจากทักษะ และความสามารถทางการใช้ภาษา ทางการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาและทักษะในการปฏิบัติงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. ดี หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ พิจารณาที่ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ

3. มีสุข หมายถึง สุขภาพจิต พิจารณาจากความสุขที่เกิดจากการมีสุขภาพจิตที่ดี ที่เกิดจากความมั่นใจ ความสำเร็จ ความภาคภูมิใจของตนเองและการยอมรับจากผู้อื่น

ในการปฏิรูปการเรียนรู้นั้น คุณลักษณะของผู้เรียนที่มุ่งประสงค์จะเกิดขึ้นได้นั้นย่อมอาศัยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะเหมาะสม ในการปฏิรูปการเรียนรู้ได้กำหนดจุดเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 ลักษณะสำคัญ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม
3. การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง
4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 5 ลักษณะ จะเกิดผลสูงสุด ถ้ามีการวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นองค์รวมร่วมกันอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ห้าลักษณะสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นจุดเน้นที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเอื้อให้คุณลักษณะที่มุ่งประสงค์ในผู้เรียนเกิดขึ้น เพราะในบริบทของการดำเนินชีวิตมนุษย์เราต้องการและมุ่งหวังให้มีความสุข ในการเรียนรู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตก็เป็นทำนองเดียวกันก็เป็นสิ่งปรารถนาหรือสิ่งซึ่งควรจัดให้เกิดขึ้น นอกจากนี้ความสุขจะมีผลต่อคุณภาพของจิตใจ การเกิดการเรียนรู้ที่ดีต่อเนื่องต่อไป อีกทั้งการมีความเชื่อมั่นในตนเองของบุคคลที่เป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมเพื่อเรียนรู้ต่อไปได้

ในการดำเนินชีวิตและความเป็นไปของสิ่งต่างๆ จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างกันและกันอย่างกลมกลืน มีความเป็นองค์รวม และในองค์ความรู้แม้จะมีการจัดเนื้อหาเป็นรายเรื่อง รายวิชาย่อยก็ตาม แต่โดยเนื้อแท้แล้ว ความรู้ต่างๆ จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันและกันโดยรวมทั้งหมด ด้วยความเป็นไปตามลักษณะดังกล่าวการเรียนรู้ที่น่าจะเป็นคือการจัดให้มีการเรียนรู้ที่ให้เห็นความสัมพันธ์กันตามความเป็นจริงในสิ่งต่างๆ ซึ่งมีลักษณะบูรณาการเป็นองค์รวม อันจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ถูกต้อง ซึ่งจะมีผลต่อการมีทักษะชีวิตที่จะช่วยให้ กระทำสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องเหมาะสมกับความเป็นจริงตามมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การมีความรู้และทักษะชีวิตด้านต่างๆ นั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับประสบการณ์ตรง ที่สำคัญคือผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์การเรียนรู้ด้วยการได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง โดยที่การคิดเป็นกระบวนการภายในตัวบุคคลที่จะทำให้เกิดการรู้ และขยายผลการรู้ต่อเนื่องต่อๆ ไป ส่วนการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงว่าผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง จากปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากกิจกรรมที่ปฏิบัตินั้น และสิ่งที่รับรู้จากประสบการณ์ตรงนั้นจะมีความเข้มข้นที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนและโยงสัมพันธ์กับการคิด และการขยายผลการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้นตามมา

ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเป็นสัตว์สังคม จะต้องเกี่ยวข้องและมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ และที่สำคัญธรรมชาติของชีวิตมนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นในช่วงวัยเยาว์อย่างชัดเจน ทั้งในการดำรงชีพและการเรียนรู้ เช่นมีพ่อแม่ผู้ปกครองเลี้ยงดู สั่งสอนตั้งแต่ทารกจนเติบโตขึ้น โดยเด็กได้พึ่งพาและเรียนรู้จากพ่อแม่และบุคคลรอบข้างมากขึ้นจนพบที่จะพึ่งพาตนเองได้ดีขึ้น แต่ก็ไม่สามารถพึ่งพาตนเองโดยสมบูรณ์ได้ ความจำเป็นในการพึ่งพา และเรียนรู้จากผู้อื่นหรือร่วมกับผู้อื่น จึงมีอยู่โดยตลอดแม้โดยธรรมชาติมนุษย์จะอยู่รวมและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นดังกล่าว แต่ระดับของคุณภาพและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นก็มีความแตกต่างกันในแต่ละคน

ได้ ด้วยเหตุผลความจำเป็นนี้ การฝึกฝนทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น จึงเป็นจุดเน้นสำคัญที่ไม่น่าละเลย

จุดเน้นสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ อีกลักษณะคือ การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อันเป็นการที่คนแต่ละคนได้ทบทวน ระลึกรู้ และตระหนักรู้ว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรอย่างไร ตนเองมีความรู้ในวิธีเรียนรู้ในการเรียนรู้ครั้งนั้นๆ มากน้อยแค่ไหน และตนเองมีรูปแบบ ถนัดในการเรียนรู้แบบใด ที่สำคัญคือการวิเคราะห์ และวางแนวทางในการพัฒนาตนเองการเรียนรู้ของตนด้วยการรู้เข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ข้างต้น จะเป็นปัจจัยให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตนได้มากขึ้น สมบูรณ์ขึ้น อันเป็นเครื่องมือสำคัญ ของการเกิดการรู้ และการเกิดทักษะชีวิต ตามที่มุ่งหวังได้อย่างดี

การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงจุดเน้น 5 ลักษณะดังกล่าว เป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีคุณค่าอีกทั้งมีผลที่จะก่อให้เกิดทักษะชีวิตในผู้เรียนได้อย่างดี ตามที่มุ่งหวัง โดยจุดเน้นทั้ง 5 ลักษณะที่จัดให้เกิดนั้น จะเป็นไปอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กลมกลืนกัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. **การเรียนรู้อย่างมีความสุข "เรียนรู้อย่างสุขสันต์ด้วยกันทั่วทุกคน"**

การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นสภาพของการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลายเป็นอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล ความหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน และรักการเรียนรู้ อันจะส่งผลต่อการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ตลอดชีวิต

คนทุกคนต้องการความสุข โดยเฉพาะเด็ก การที่เขาสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างมีความสุข เป็นสิ่งที่เขาปรารถนาที่สุด จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่เด็กๆ คิดวางแผนที่จะดำเนินการเองโดยไม่มีผู้ใหญ่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย มักเป็นกิจกรรมที่ทำแล้วก่อให้เกิดความสนุกสนานและความสุขขึ้น เป็นกิจกรรมที่มีความอิสระในการคิดและดำเนินการ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดตายตัว ความสุขที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในปัจจุบันมีผลมากมายต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ต่อไปในอนาคต เด็กจะมีความรู้สึกรักการเรียนรู้ อยากเรียนรู้ มีทัศนคติต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้มีลักษณะอยากรู้ อยากเรียนในอนาคตซึ่งเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ การที่เด็กจะเรียนรู้อย่างมีความสุขได้นั้น จะต้องได้เรียนรู้ภายใต้บรรยากาศดังนี้

1. การได้รับการยอมรับในความสามารถการได้รับประสบการณ์ของความสำเร็จอยู่เสมอจนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

บุคคลทุกคนต้องการการยอมรับว่าตนเองเป็นคนมีคุณค่ามีความสำคัญกับคนอื่น ต้องการการชมเชยให้แรงเสริมเพื่อเพิ่มพูนความเชื่อมั่น ต้องการการสนับสนุนเสริมความคิด ต้องการทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด และต้องการทำงานนั้นจนประสบความสำเร็จ การได้รับการตอบสนองความต้องการเหล่านี้ ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าที่จะเผชิญ กล้าที่จะเรียนรู้ และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง มองเห็นสิ่งรอบตัวในทางที่สร้างสรรค์ เห็นคุณค่าของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กพร้อมที่จะให้ความรักแก่คนอื่นๆ สิ่งที่กล่าวข้างต้นเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหน้าที่หลักของครู เพราะจะทำให้เด็กได้ค้นพบความสามารถของเขา

การเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความสามารถนั้นๆ ออกมาจะช่วยกันสร้างความภาคภูมิใจช่วยให้เด็กรู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าและมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง ในขณะเดียวกันก็เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พร้อมที่จะช่วยเหลือให้ความรักแก่ผู้อื่น มีความพอใจ มุ่งมั่นที่จะทำทุกอย่างให้ดียิ่งขึ้นเท่าที่จะทำได้

2. การได้รับการพัฒนาความสามารถที่มีอยู่อย่างแตกต่างกันเต็มตามศักยภาพ

นักเรียนแต่ละคน มีความสนใจ ความถนัด ความสามารถแตกต่างกัน ความสามารถในที่นี้ได้แก่ ความสามารถในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะและดนตรี ภาษา การเป็นผู้นำ ทักษะกลไกและกีฬา รวมทั้งความสามารถทางการเรียนสาขาใดสาขาหนึ่ง ฯลฯ ความเก่งหรือความสามารถของนักเรียนมีหลากหลาย ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพตามที่ตนถนัดและความสนใจ ครูจึงต้องเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ที่เก่ง มีศิลปะ ฉลาดและมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์พื้นฐานของนักเรียน จัดกิจกรรมที่หลากหลาย รองรับความรู้ความสามารถ ความสนใจของนักเรียน ที่มีความแตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การปฏิบัติตนอย่างเป็นกัลยาณมิตรของครูและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

ความรู้สึกที่ดีงามต่อเด็ก มีคุณค่าและรากฐานที่สำคัญยิ่งต่อความเป็นครู ความรู้สึกอันดีงามนี้จะสร้างพลังให้ครูทุ่มเทการทำงานเพื่อเด็กๆ ตลอดไป แม้ว่าจะมีอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้นก็ตาม

ครูเป็นผู้ที่รับช่วงการอบรมเลี้ยงดูเด็กต่อจากพ่อแม่ ครูกับพ่อแม่ต่างก็แบ่งเบาภาระหน้าที่กัน โดยพ่อแม่ทำหน้าที่ดูแลให้ที่อยู่ที่กินให้ความรักและความอบอุ่น ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ ส่วนครูดูแลให้ความรู้ ให้โอกาส ให้ความเข้าใจ ให้อภัยและให้ศรัทธาต่อโลกมนุษย์

เด็กจะมีความสุข เมื่อได้เรียนกับครูที่เข้าใจ ร่วมคิดไปกับเขาและสามารถจูงใจเขาให้ตื่นเต้นไปกับบทเรียนแต่ละบท ให้สนุกกับกิจกรรมแต่ละตอน ให้เขามีกำลังใจที่จะแสวงหา

ความรู้ใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยนกัน และให้ความรักต่อสิ่งที่เรียน ต่อเพื่อน ต่อธรรมชาติแวดล้อม ให้มีศรัทธาต่อการดำรงชีวิตและให้รู้จักสร้างความหวังเพื่ออนาคต

4. การจัดบทเรียนที่น่าสนุก น่าสนใจ ชวนให้ติดตาม

บทเรียนที่เด็กชอบ เป็นบทเรียนที่มีลักษณะสนุกสนาน มีความแปลกใหม่ ไม่น่าเบื่อ มีการเชื่อมโยงความรู้เก่าไปสู่ความรู้ใหม่ ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น เร้าใจให้ติดตามและเติมเต็ม ใฝ่หาความรู้และ ขยายวงความรู้ออกไปสู่โลกกว้าง เข้าใจชีวิตและธรรมชาติตามวัย เป็นบทเรียนที่ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบตัวเอง รักและเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมิน พัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตน เพื่อทราบความก้าวหน้า และวางแผน ดำเนินการเพื่อเติมเต็มในส่วนที่พร่อง โดยไม่ทำให้นักเรียนเกิดความเครียดและรู้สึกล้มเหลว

5. การเรียนรู้สิ่งที่มีความหมายและนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน

การเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน จะมีความหมายและมีคุณค่า ถ้าเปิดโอกาสให้นักเรียนนำความรู้นั้นๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันและสภาพจริงที่เกิดขึ้นได้ การนำความรู้ไปใช้จะส่งผลให้เขาเป็นผู้ที่รู้จักดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้อย่างมีความสุข และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ เพราะเห็นประโยชน์อย่างชัดเจนที่เกิดขึ้นกับตนเอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

หน้าที่สำคัญของครู คือการพิจารณาบทเรียนต่างๆ ที่มีทั้งในและนอกหลักสูตร แล้วพยายามให้บทเรียนแต่ละเนื้อหามีความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การดำเนินการให้เกิดการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันนั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการของครูที่จะให้นักเรียนเข้าใจและช่วยกันค้นหา สรุปหลักการนำไปใช้

แนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขนั้น มีแนวทางสำคัญดังนี้

1. บทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัว มีความหมายมีประโยชน์ บทเรียนเริ่มจากง่ายไปหายาก มีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชา และขยายวงไปสู่แขนงอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและธรรมชาติรอบตัว นอกจากนี้บทเรียนต้องสอดคล้องกับวุฒิภาวะและความสามารถของนักเรียนแต่ละกลุ่มแต่ละวัย เพื่อได้เรียนรู้ตามศักยภาพ และมีโอกาสประสบความสำเร็จ

2. กิจกรรมการเรียนต้องมีความหลากหลาย ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ขั้นตอนการเรียนรู้ในกิจกรรมนั้นมุ่งพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน มีความสนุก เชิญชวนให้เกิดความสนใจ ไม่เบื่อหน่าย ทำให้นักเรียนรู้สึกมีอิสระ ได้สัมผัสสิ่งแวดล้อม คุ้นเคยและเรียนรู้ความเป็นจริงของชีวิตและธรรมชาติ

3. สื่อการเรียนต้องน่าสนใจ สามารถใช้สื่อสาร สร้างความเข้าใจได้ชัดเจน ตรงประเด็น เชื่อมโยงสาระที่เรียนจนนักเรียนได้ความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นๆ จนรู้ชัด

4. การประเมินผล มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล ไม่เป็นการกดดัน หรือสร้างความเครียด เป็นการประเมินเพื่อเพิ่มพูนพัฒนาการ เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินตนเอง เปิดใจรับการประเมินซึ่งกันและกัน เป็นการประเมินเพื่อสร้างความภาคภูมิใจและเติมพลังในการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน

5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนโดยในระหว่างเรียนต้องแสดงออกด้วยความนุ่มนวล เป็นมิตร มีเมตตา อบอุ่น เข้าใจและยอมรับกันและกัน ให้กำลังใจกัน ร่วมมือกันในเชิงสร้างสรรค์ ไม่เข้มงวดจนนักเรียนเกิดความเครียด อ่อนล้าและไม่กล้าแสดงออก ซึ่งเป็นการสกัดกั้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงความคิดที่หลากหลาย

2. **การเรียนรู้แบบองค์รวม "องค์รวมแห่งการเรียนรู้"**

การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยง ต่อเนื่องกลมกลืนกันทั้งเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ เรื่องของท้องถิ่น เรื่องของสากล การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ซึ่งมีผลทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้อย่างชัดเจนลึกซึ้ง ครอบคลุม มีความหมายจนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาสภาพสังคมจริง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

"เด็ดดอกไม้ สะเทือนถึงดวงดาว" เป็นคำกล่าวที่สะท้อนอันชัดเจนถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของสรรพสิ่ง โดยความเป็นจริงตามธรรมชาติแล้ว ทุกสรรพสิ่งจะมีสายใยเชื่อมโยงถึงกันอีกทั้งเกี่ยวข้องกลมกลืนกันในลักษณะเป็นองค์รวม ดังนั้นเมื่อเราทำหรือคิดพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยลำพัง มิได้มองความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ จะมีโอกาสที่เราจะเข้าใจสิ่งนั้นและสิ่งอื่นคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ ผลของการรับรู้ เข้าใจที่คลาดเคลื่อนก็จะนำมาสู่การกระทำและการคิดตัดสินใจที่ผิดพลาด คลาดเคลื่อนจากธรรมชาติที่แท้จริง หรือแม้กับความเหมาะสมตามมา การรู้ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นผลอันใกล้จากเหตุการณ์กระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมด้วยโดยเมื่อธรรมชาติหรือสรรพสิ่งมีลักษณะความเป็นองค์รวม ซึ่งหมายรวมแม้กับกระบวนการเรียนรู้และความเป็นไปของชีวิตด้านอื่นๆ ด้วย ดังนั้นการเรียนรู้สิ่งใดก็น่าจะจัดให้สัมพันธ์เชื่อมโยงและบูรณาการกับสิ่งที่เกี่ยวข้องด้วย ในการจัดเรียนรู้อย่างบูรณาการนั้นอาจจะดำเนินการโดยบูรณาการทั้งในส่วนของจุดประสงค์ เนื้อหา ทักษะ พื้นฐานและวิธีการต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมการปฏิบัติต่างๆ ด้วย

การเรียนรู้อย่างบูรณาการ จะสอดคล้องกับหลักธรรมชาติที่เป็นองค์รวมข้างต้น ซึ่งก็คือสอดคล้องกับธรรมชาติของชีวิตที่ดำเนินไปในแต่ละช่วงของกิจกรรมในชีวิต และในการทำงานของร่างกายและจิตใจจะมีกิจกรรมหลายๆ อย่างเกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงต่อเนื่องกัน เช่น ช่วงที่เราหยิบจับสิ่งของก็ต้องมีพฤติกรรมหลายอย่างทั้งการฟังเสียง การดมกลิ่น และการคิด เป็นต้น เกิดต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน เป็นผลของพฤติกรรมที่แสดงออกมาในส่วนของเนื้อหาธรรมชาติของความรู้ เช่น เนื้อหาวิชาทางภาษาก็เช่นเดียวกัน ภาษาเป็นภาพสัญลักษณ์ที่บัญญัติขึ้นใช้สื่อความหมายและการติดต่อสื่อสารกัน โดยเหตุแห่งภาษาก็คือสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ทั้งกิจกรรมการกิน การอยู่ การทำงานเลี้ยงชีพ เป็นต้น การเรียนรู้ภาษาโดยเชื่อมสัมพันธ์กับเหตุแห่งการเกิดภาษาและการใช้ภาษาตามธรรมชาติ ย่อมจะก่อให้เกิดการเรียนรู้เชื่อมสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก็มีลักษณะบูรณาการและมีความเป็นองค์รวมนั่นเอง

ธรรมชาติแห่งองค์รวมและการเรียนรู้ แบบบูรณาการ จึงเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่ง ในกระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นธรรมชาติ ที่คาดแล้วว่าจะให้ผู้เรียนรู้ตามสภาพที่แท้จริง เพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลสู่การเกิดทักษะชีวิตที่มุ่งหวังได้อย่างดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. การที่จะเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างแจ่มแจ้งเกิดความเหมายและนำไปใช้ได้ดีก็ต่อเมื่อความรู้ความคิดย่อยๆ อยู่รวมกัน สัมพันธ์และเชื่อมโยงจนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นรอบตัวซึ่งมีผลให้เกิดการนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้มาจัดระบบระเบียบใหม่ให้เหมาะสมกับตนเอง เป็นองค์รวมของความรู้ตนเองที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ

2. การสอนต้องให้เกิดกระบวนการเชื่อมโยงความคิดที่เกิดขึ้นในเนื้อหา วิธีการที่หลากหลาย ลักษณะ เพราะจะช่วยให้มองเห็นความเชื่อมโยงของประสบการณ์ต่างๆ และทำให้นำไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายอย่างมีความหมายได้

3. เรื่องราว เนื้อหาในหลักสูตรจะมีความเหลื่อมซ้อนกันอยู่ไม่สามารถแยกส่วนขาดจากกันได้ การจัดการสอนเป็นเรื่องเดี่ยวๆ แยกขาดจากกันจะไม่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและเกิดความเข้าใจอยางแท้จริงได้ ครูจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดหลักสูตรเสียใหม่ ให้เป็นระบบ กระบวนการที่ประกอบด้วยความคิด เรื่องราวเนื้อหาหลากหลายมารวมกันเป็นกลุ่มก้อนและดำเนินการ สอนสิ่งนั้นเชื่อมโยงกันในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงไปสู่การนำไปใช้ในชีวิตจริงด้วย

4. การสอนแบบบูรณาการ จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นความรู้ที่ได้รับ/เก็บไว้ในสมองกับเหตุการณ์เรื่องราว/สิ่งต่างๆ รอบตัว หรือเนื้อหาอื่นๆ ซึ่งมีผลทำให้ความรู้ไม่ถูกเก็บ

ไว้ในสมองแต่เพียงลำพัง แต่ถูกเชื่อมโยงไปใช้จนเกิดความหมายเป็นความรู้ใหม่ที่มีความซับซ้อนกว่าเดิม ซึ่งถูกพิสูจน์จริง/ตรวจสอบจากสภาพจริงที่ได้นำไปใช้แล้ว

ในการสอนแบบบูรณาการนั้น ครูมีบทบาทสำคัญมากในการจัดการเรียนรู้ ครูจึงต้องเข้าใจแนวคิดและทักษะที่จะปลูกฝังให้นักเรียนอย่างหลากหลายแต่ต้องจัดระบบใหม่ให้เป็นเรื่องเดียวกันให้ได้ ครูต้องเป็นนักวางแผนชั้นเยี่ยม เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

3. **การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง "เรียนโดยใช้สมองและสองมือ"**

การคิดเป็นความสามารถของสมองในการประมวลข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการวางแผนการตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการดำเนินการต่างๆ การคิดและการปฏิบัติจริงจะส่งผลต่อการเรียนรู้ได้น้อยถ้าดำเนินการอย่างแยกส่วนในลักษณะของการคิดแต่ไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติจริง หรือการปฏิบัติจริง โดยไม่ผ่านการคิดด้วยตนเองมาก่อน แต่การคิดและการปฏิบัติจริงจะส่งผลต่อการเรียนรู้ ถ้าได้คิดและปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องสอดคล้อง มีการตรวจสอบกลับไปกลับมาอยู่เสมอ และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมอยู่เสมอ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ในการจัดการเรียนให้ได้ ฝึกคิดและปฏิบัติจริงนี้ ถ้าหากได้ฝึกจากประสบการณ์ตรงซึ่งอาจจะเป็นแหล่งความรู้สื่อเหตุการณ์และสิ่งต่างๆ อย่างครบกระบวนการ ตั้งแต่การได้ฝึกสังเกต คิดอย่างรอบคอบ ปฏิบัติอย่างจริงจัง ตามที่ได้คิดวางแผนไว้จนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและมีการนำความรู้นั้นไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันทั้งเพื่อการพัฒนาตนเองและท้องถิ่นแล้ว การเรียนรู้นั้นจะเกิดความหมายกับผู้เรียนและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สภาพที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา ในปัจจุบัน ในเรื่องภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง ไม่ว่าจะเป็นความเดือดร้อนทางด้านความเป็นอยู่ของคนในชาติการตกงาน หนี้สิน และปัญหาต่างๆ ตามมาอีกมากมาย ล้วนเป็นสิ่งบ่งบอกสาเหตุแห่งปัญหาเหล่านั้นว่าเกิดจากผู้คนในชาติขาดภูมิปัญญาที่จะนำพาให้ชาติบ้านเมืองรอดพ้นจากสภาวะดังกล่าวได้ ถ้าจะสรุปให้สั้นๆ และง่ายต่อความเข้าใจก็คือ "คนของเรายังไม่เก่งจริง" จริง "คิดไม่เป็น" จึงไม่สามารถทนทานต่อกระแสโลกาภิวัฒน์ ที่แข่งขันกันชนิดที่เรียกว่ารวดเร็วราวดังสายฟ้าแลบได้ ถ้าจะแก้วิกฤติต่างๆ ให้หมดไปก็ต้องทำให้คนของเราเป็นคนเก่ง โดยจะต้องคิดให้เป็น คิดให้รอบคอบ

การคิดของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทรงคุณค่ามหาศาลกว่าสิ่งอื่นใดในโลกนี้ มนุษย์สร้างสรรค์ความเจริญ ทางด้านวัตถุและจิตใจขึ้นมาได้ก็เพราะ "การคิด" การคิดจึงไม่มีที่สิ้นสุด บรรดาความรู้ทั้งหลายในโลกนั้น ไร้พรมแดนและขีดจำกัด มนุษย์เราอาจเรียนทันกันหมด แต่ความคิดนั้นยากยิ่งที่จะทันกัน เพราะการคิดมีลักษณะที่เหนือชั้น และก้าวหน้าไม่สิ้นสุด

สำหรับมูลเหตุและปัจจัยที่ทำให้มนุษย์คิดได้ก็คงไม่พ้นสมอง ซึ่งมีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนที่สุด ดังมีผู้กล่าวว่า "ไม่มีสิ่งใดในจักรวาลที่จะลึกลับ ซับซ้อนและน่ามหัศจรรย์ยิ่งกว่าสมองอีกแล้ว"

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้มีคำถามเกิดขึ้นตามมามากมายว่า ในเมื่อความคิดของมนุษย์เป็นสิ่งประเสริฐสุด ทรงคุณค่ามหาศาล และเป็นทักษะชีวิตที่สูงสุด เหตุไฉนมนุษย์จึงไม่พัฒนาความคิด ของคนในชาติ หรือในโลกให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทำไมจึงปล่อยไปตามยถากรรม หรือเห็นเป็นเรื่องของบุญทำกรรมแต่งดังคำเปรียบเปรยว่าใครทำบุญไว้ในชาติก่อนดีก็เป็นคนเฉลียวฉลาดในชาตินี้ ใครทำกรรมหรือบาปไว้มากก็เป็นคนที่อ่อนด้อยทางความคิด จะทำมาหากินหรือคิดสร้างสรรค์อะไรก็สู้เขาไม่ได้ ต้องรอให้คนฉลาดกว่าคอยสั่งคอยใช้ ในความเป็นจริงแล้วได้มีแนวทางพัฒนาการคิดไว้มากมาย จะเห็นได้จากการที่ประเทศที่ได้ชื่อว่าพัฒนาแล้ว จะมีแนวคิดในเรื่องดังกล่าวเป็นพิเศษ เพราะเชื่อว่าจะลงทุน พัฒนาสิ่งใดก็คงไม่คุ้มค่าเท่ากับการพัฒนาคน จึงได้เกิดแนวคิดทฤษฎีทางการคิดมากมาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สำหรับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นมีความมุ่งหมายให้นักเรียน "คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น" มาตั้งแต่ พ.ศ. 2521 แต่ที่ผ่านมาเป็นเวลา 20 ปีเต็ม เรายังกล่าวได้ไม่เต็มปากว่าเด็กของเรา คิดเป็น เมื่อเหตุการณ์ต่างๆ ในประเทศของเราสะท้อนให้เห็นว่า เรายังอ่อนด้อยในเรื่องของความคิดตลอดมา และในที่สุดจนถึงปัจจุบันนี้แนวคิดในเรื่องการสร้างคนให้คิดเป็นได้รับการกล่าวถึงกันบ่อยขึ้น ถึงขั้นหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นในการประชุมสัมมนาทางวิชาการกันเกือบทุกครั้ง ให้ความสำคัญกับการฝึกให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ การคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ รวมทั้งทักษะต่างๆ ซึ่งเป็นการเสริมความพร้อมของคนในการที่จะดำเนินชีวิต

บัดนี้เราคงรอต่อไปไม่ได้แล้ว และเราคงต้องพัฒนาความคิดให้เกิดขึ้นกับเด็กของเราอย่างจริงจัง

กระบวนการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง

เมื่อกล่าวถึง "กระบวนการ" แล้วทำให้ต้องนึกถึงขบวนรถไฟซึ่งแล่นออกจากสถานีต้นทางถึงปลายทาง อันมีจุดมุ่งหมายแน่นอนว่าจะเริ่มต้นตรงไหนและไปสิ้นสุดที่ใด องค์ประกอบของรถไฟนั้นจัดเป็นระบบระเบียบ ตั้งแต่หัวรถจักร โบกี้หรือตู้เสบียง ตู้นอน ตู้บรรทุกสินค้า และเชื่อมต่อด้วยข้อต่อระหว่างโบกี้รวมทั้งมีรางไว้สำหรับแล่นอันแสดงให้เห็นว่ามี

การจัดระบบของขบวนรถไฟเป็นอย่างดีจึงจะแล่นไปได้ "กระบวนการเรียนรู้" ก็เช่นกัน จะต้องมีการจัดวางระบบให้ชัดเจน โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้สำคัญที่ถูกแทรกในทุกวิชานั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดให้มีขึ้นในชั้นเรียน หรือโรงเรียน ถ้าพิจารณาจากชื่อก็จะพบว่ากระบวนการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงๆ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ "การคิด" และ "การปฏิบัติ" และเป็น 2 ส่วนที่ต้องดำเนินการร่วมกัน จึงจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายกว่าการให้ฝึกคิดโดยไม่ปฏิบัติจริง หรือการปฏิบัติจริงโดยไม่ได้คิดเอง และไม่ได้หมายความว่า ต้องคิดก่อนแล้วจึงปฏิบัติโดยไม่ต้องคิดอีก แต่หมายความถึงเป็นการคิดและปฏิบัติจริงที่ต่อเนื่อง ไม่สิ้นสุด โดยจะมีการดำเนินการกลับไปกลับมา จนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย กล่าวคือ เมื่อได้ฝึกคิดที่จะดำเนินการใดๆ แล้วจึงลงปฏิบัติตามที่ได้คิดวางแผนไว้ในระหว่างที่ปฏิบัติตามแผนนั้น ก็จะมีการคิดพิจารณา วิเคราะห์ ประเมินแผนที่วางไว้ และผลการทำงานที่ได้เป็นระยะๆ เพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางในการทำงานตามเหมาะสม

4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น "เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน"

การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้จากการที่บุคคลได้ปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีการจัดโอกาสที่ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้วัฒนธรรม อารมณ์ และสังคมร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการช่วยเหลือกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม การทำงานร่วมกัน ทำให้พัฒนาทั้งทักษะทางสังคม และทักษะการทำงานที่ดีด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายหลายแง่มุม ทั้งประโยชน์ในด้านการเรียนรู้ องค์ความรู้ เนื้อหาวิชาต่างๆ จากกันและกัน ประโยชน์ในการสร้างสรรค์ผลงานให้ดีเด่นยิ่งขึ้น ประโยชน์ในด้านการเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น โดยการปรับความคิดให้ยอมรับกันและกันเข้าใจกัน การเรียนรู้วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึกของกันและกัน ตลอดจนประโยชน์ในด้านความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกันของบุคคล

การจัดสถานการณ์ ให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้กับบุคคลอื่นนั้นถือได้ว่าเป็นการจัดสถานการณ์ที่ได้จำลองสภาพจริงของชีวิตนอกห้องเรียน โดยเฉพาะการจัดสถานการณ์ให้เด็กเรียนรู้จากบุคคลหลายเพศหลายวัยหลายอาชีพ จะทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น อย่างมีความหมาย ได้ฝึกฝนทั้งวิธีการถ่ายทอด วิธีการรับ แลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ ความรู้สึกทัศนคติของกันและกัน

ในสภาพจริงของโรงเรียนและชุมชน ที่มีคนหลากหลายเพศ หลายวัย หลายลักษณะ หลายบทบาทอาชีพ ทั้งเพื่อน พี่น้อง ครู ภารโรง พ่อแม่ ผู้ปกครอง แม่ค้า ฯลฯ ครูควรใช้

ประโยชน์จากกลุ่มคนเหล่านี้โดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากคนเหล่านั้นอย่างมีความหมาย แต่ก่อนที่จะเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้จากกลุ่มคนเหล่านั้น ครูต้องเตรียมเด็กให้พร้อมก่อน สิ่งที่ต้องเตรียมตัวได้แก่ การเตรียมใจให้เปิดกว้างยอมรับสภาพและความคิดเห็นของบุคคลอื่นเตรียมวิธีการหาความรู้ การตั้งคำถามที่ดีเหมาะสม อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้จากบุคคลอื่น เตรียมให้เรียนรู้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานเชื่อมโยงความรู้จากทุกฝ่ายทุกคน ให้เป็นความรู้ใหม่ของตนเองที่เหมาะสม และใช้ในชีวิตได้

การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นมีหลายลักษณะอาจจะเป็นไปในลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการ ซึ่งต้องเตรียมตัวเด็กให้รู้บทบาทของการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ อาจจะเป็นลักษณะการเรียนรู้จากบุคคลอื่นๆ รายบุคคล เช่น เรียนรู้จากบุคคลอายุน้อยกว่า บุคคลที่มีอายุมากกว่า เพื่อนฝูง เรียนรู้จากบุคคลในหลายสาขาวิชาชีพ นอกจากนี้การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นที่อยู่ในครอบครัว ชุมชนของเราก็เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจและความหมายในสิ่งที่เรียนรู้อย่างจริงจัง

การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง และเกิดขึ้นบ่อยในสภาพชีวิตจริงในสังคมคือการเรียนรู้แบบอย่างจากบุคคลอื่นที่เป็นตัวแบบ ทั้งแบบอย่างที่ดี และแบบอย่างที่ไม่ดี เป็นการพิจารณาการกระทำของบุคคลต่างๆ รอบตัว ที่เห็นว่าเหมาะสมแล้วเลือกที่จะกระทำเลียนแบบการกระทำของบุคคลนั้นๆ อาจจะมีการเลียนแบบทั้งหมดหรือมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับตนเองด้วย สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กในโรงเรียนนั้นครูต้องตระหนักในความสำคัญของการเรียนรู้จากตัวแบบ และจะต้องทำให้มีตัวแบบที่ดีเหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กทั้งตัวครูและบุคคลอื่นๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง "เรียนอย่างใคร่ครวญ ทบทวนตนเองรอบด้าน"

การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการรับรู้รูปแบบการเรียนรู้และความถนัดของตนเอง เน้นการเรียนรู้กระบวนการว่าการเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นอย่างไร เรียนรู้ด้วยวิธีการอะไร มีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบอย่างไร โดยการเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ ประเมิน และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม พร้อมจะนำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

คนเราทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องวิธีการเรียนรู้ เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ เนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ ฯลฯ การที่คนเรามีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้โดยทั่วไป และวิธีการเรียนรู้ของตนเองจะเกิดประโยชน์มากในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

อย่างต่อเนื่อง โดยธรรมชาติแล้ว บุคคลจะเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองอยู่เสมอ โดยที่ไม่ต้องมีใครมาสอน ดังจะเห็นได้จากการพูดกับตนเองของเด็กๆ ในขณะที่เล่นและทำงาน ถ้าวิเคราะห์คำพูดเหล่านั้นจะเห็นว่าเป็นคำพูดเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานที่ได้วางแผนที่จะทำหรือวางแผนที่จะเรียน การพูดกับตนเองของเด็กๆ นี้จะทำให้เด็กได้ระลึก ทบทวน และวางแผนกิจกรรม ขั้นตอนในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ เมื่อมีสถานการณ์ใหม่ที่ต้องแก้ปัญหา เด็กจะสามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทำกิจกรรมนั้นๆ หรือนำขั้นตอนการเรียนรู้ที่เคยใช้แล้วเกิดผลดีมาใช้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้อีกทั้งเด็กๆ ยังสามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรม ขั้นตอนในการเรียนรู้ ที่หลากหลายมาประยุกต์ผสมผสานเป็นกระบวนการเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะกับสถานการณ์ใหม่ และเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของตนเองอีกด้วย

วิธีการในการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และที่สำคัญคือการได้วิเคราะห์ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองอยู่เสมอ ทั้งขณะเรียนอยู่ในห้องและนอกห้องจนเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเองอย่างชัดเจนว่าตนเองมีจุดเด่นและจุดด้อยอะไรในการเรียนรู้เรื่องใด และตนเองควรจะใช้รูปแบบวิธีการใดในการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ครูเป็นบุคคลสำคัญ ที่จะต้องกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ที่ได้ใช้ในการเรียน ด้วยการถามคำถามในเชิงวิเคราะห์ หรือให้อภิปรายความคิดและการกระทำ เพื่อให้เด็กได้เกิดการคิดย้อนกลับไปกลับมาเพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในส่วนใดที่ยังวิเคราะห์ไม่ชัดเจน ครูต้องช่วยเด็กปรับเปลี่ยน แก้ไขความคิด เพิ่มเติมข้อมูลจนได้คำตอบเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตนเองที่สมบูรณ์

หลังจากเด็กแต่ละคนได้ข้อสรุปวิธีการเรียนรู้ของตนเอง แล้วครูจะพบว่าเด็กบางคนเรียนรู้ได้ดีโดยใช้วิธีการที่แตกต่างจากบุคคลอื่น ซึ่งไม่ใช่ข้อบกพร่องของเด็ก แต่ครูจะต้องทำให้เด็กได้รับรู้ความแตกต่างในวิธีการเรียนของบุคคล ซึ่งทำให้เด็กรู้ว่ามีวิธีการเรียนรู้แบบอื่นที่ใช้ในการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในการเรียนรู้ ครูอาจจะทำความเข้าใจเพิ่มเติม ขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และกระตุ้นให้บุคคลที่ยังเรียนรู้ได้ไม่ดีนัก นำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อๆ ไป

นอกจากนี้ ครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกทบทวนสิ่งที่ตนเองทำ/เรียนรู้อยู่เสมอว่าตอนนี้ทำ/เรียนรู้อะไร ไปถึงไหนแล้ว มีอุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง และจะแก้ไขอย่างไร เราสามารถแก้ไขปัญหาได้แค่ไหน สิ่งที่แก้ไม่ได้นั้นต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะได้ผลดี ฯลฯ ถ้าหากครูฝึกให้

เด็กได้คิดทบทวนอยู่เสมอๆ คิดย้อนกลับทั้งกระบวนการก็จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ด้วยตนเอง เพื่อการพัฒนาตนเองต่อไป[17]

สรุป

ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดของโรงเรียนที่ต้องรับผิดชอบบริหารงานทุกงานทั้งงานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการและพัสดุ งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน โดยมีภาระงานหลักคืองานวิชาการที่จะต้องมุ่งหวังให้ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมค่อคุณภาพนักเรียนในการเรียนรู้ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้มีทักษะและเทคนิควิธีตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management) ที่มีสาระสำคัญที่ผู้บริหารพึงคือแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[17]กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, <u>แกนหลักแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้</u> (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2544), 9 – 13.

บทที่ 3
การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหารและผู้สอนให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ปีการศึกษา 2544 ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย เป็นการศึกษาปัญหา อุปสรรค นิยามปัญหาจากรายงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาและอื่นๆ จัดทำโครงร่างงานวิจัยและเสนอขอความเห็นชอบอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดสร้างเครื่องมือ ปรับปรุงเครื่องมือและใช้เครื่องมือที่ศึกษาและพัฒนาไปเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการวิจัย จัดทำรายงานการวิจัยนำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมเสนอแนะ แล้วจัดทำรายงานการวิจัยฉบับร่าง นำเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขให้เป็นไปตามข้อบังคับการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้การวิจัยมีประสิทธิผลและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบการวิจัย, ประชากร ตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของตัวอย่างกลุ่มเดียว ตรวจสอบสภาพที่เป็นจริงโดยไม่มีการทดลอง (the one-shot, non experimental case study) ซึ่งเขียนเป็นแผนผัง (diagram) ได้ดังนี้

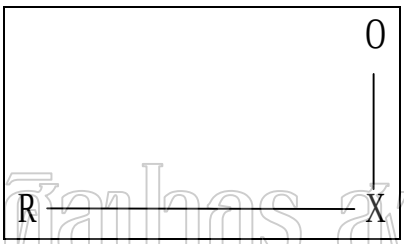

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เมื่อ R หมายถึง ตัวอย่างที่สุ่มมา
X หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา
O หมายถึง ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่เป็นเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ปีการศึกษา 2544 ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนนำร่องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีจำนวน 258 โรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้แบ่งขนาดโรงเรียนออกเป็น 7 ขนาด แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งขนาดโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาดตามกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ[1] ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา

---

[1]กรมวิชาการ, “โครงการติดตามการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2533,” (กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2530), 3. (อัดสำเนา)

โรงเรียนขนาดกลาง	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	120 – 300	คน
โรงเรียนขนาดใหญ่	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	301	คนขึ้นไป

ตัวอย่างและการเลือกตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)[2] ที่ระดับความเชื่อมั่น เท่ากับ 95% และมีความคลาดเคลื่อนได้ไม่เกิน ± 5% ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 155 โรงเรียน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ดังนี้

1. แบ่งโรงเรียนตามจังหวัด และขนาดของโรงเรียน คือ เล็ก กลาง ใหญ่ จะได้โรงเรียนในแต่ละจังหวัด ดังนี้ จังหวัดกาญจนบุรี 41 โรงเรียน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 32 โรงเรียน จังหวัดเพชรบุรี 10 โรงเรียน จังหวัดราชบุรี 12 โรงเรียน จังหวัดสมุทรสงคราม 58 โรงเรียน และจังหวัดสุพรรณบุรี 105 โรงเรียน รวม 258 โรงเรียน

2. สุ่มโรงเรียนในแต่ละจังหวัดและแต่ละขนาดตามสัดส่วน ได้จำนวนโรงเรียนตัวอย่างจำแนกตามขนาดและจังหวัดดังรายละเอียดตามตารางที่ 3 จากโรงเรียนที่สุ่มได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน กับครูสายปฏิบัติการสอน 2 คนได้แก่ ครูวิชาการ 1 คนและครูผู้สอน 1 คน ซึ่งโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูล (respondent) ดังนั้นจากตัวอย่างจำนวน 155 โรงเรียน จะมีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารจำนวน 155 คน ครูสายปฏิบัติการสอน จำนวน 310 คน รวมทั้งสิ้น 465 คน ดังแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 3

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

---

[2]พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา,2540), 303.

ตารางที่ 3 จำนวนประชากร และตัวอย่างแยกตามขนาดโรงเรียนในแต่ละจังหวัด

จังหวัด	ประชากร				โรงเรียนตัวอย่าง				ผู้ให้ข้อมูล			
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม	ผู้บริหาร	ครูวิชาการ	ครูผู้สอน	รวม
กาญจนบุรี	21	18	2	41	13	11	1	25	25	25	25	75
ประจวบคีรีขันธ์	18	12	2	32	11	7	1	19	19	19	19	57
เพชรบุรี	5	4	1	10	3	2	1	6	6	6	6	18
ราชบุรี	6	4	2	12	4	2	1	7	7	7	7	21
สมุทรสงคราม	37	20	1	58	2	12	1	35	35	35	35	105
สุพรรณบุรี	66	34	5	105	4	20	3	63	63	63	63	189
รวม	153	92	13	258	93	54	8	155	155	155	155	465

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียนปัจจุบัน และอายุราชการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. ตัวแปรต้น ได้แก่ แรงผลักดันภาวะผู้นำตามแนวคิดของเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni) ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

2.1 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค หมายถึง พลังของภาวะผู้นำที่ได้จากการนำเทคนิคในการจัดการเกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน การจัดการเรียนการสอน การบริหารเวลา ทฤษฎีภาวะผู้นำ โครงสร้างขององค์การ และมีทักษะในการนำกลยุทธ์ต่างๆ มาใช้

2.2 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ หมายถึง พลังของภาวะผู้นำที่ได้จากการควบคุมเกี่ยวกับสังคมโรงเรียนและศักยภาพระหว่างบุคคล โดยการแสดงบทบาท มนุษยสัมพันธ์ ความสามารถ เทคนิคการจูงใจ การเตรียมการสนับสนุน การกระตุ้น และให้โอกาสการพัฒนาแก่ครูและผู้อื่น

2.3 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา หมายถึง พลังของภาวะผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำในการจัดการศึกษา และการสอนที่ได้มาจากผู้เชี่ยวชาญ ในบทบาทของนักปฏิบัติการทางคลีนิกที่เชี่ยวชาญความรู้ในสาขาวิชาชีพและนำไปสู่การสอน การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาและการนิเทศการศึกษา สามารถวิเคราะห์ปัญหาทางการศึกษา ให้คำปรึกษาแก่ครู การนิเทศการศึกษา การวัดผล การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับโรงเรียนและท้องถิ่น

2.4 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านสัญลักษณ์ หมายถึง มาจากอำนาจที่เกิดจากความต้องการของคนที่ทำงานและต้องการมีความรู้สึกว่าอะไรมีความสำคัญและมีสัญญาณอะไรที่จะเป็นสิ่งที่มีค่าทั้งต่อนักเรียนและครูเหมือนกัน อันได้แก่ ความรู้สึก ความขัดแย้ง ความเสียสละ ความเชื่อถือของแต่ละคน ในบทบาทที่มุ่งเน้นที่จะเลือกความตั้งใจ ต้นแบบของเป้าหมาย พฤติกรรมที่สำคัญๆ และการกำหนดวัตถุประสงค์

2.5 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม หมายถึง อำนาจของภาวะผู้นำที่ได้มาจากการสร้างให้โรงเรียนมีวัฒนธรรมของโรงเรียนที่เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงค่านิยม สัญลักษณ์ ความเชื่อ การแลกเปลี่ยนแนวทางกับผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งวัฒนธรรมของโรงเรียนก็คือผลของความขัดแย้งหรือการต่อรองเกี่ยวกับคำจำกัดความของสถานการณ์ต่างๆ อิทธิพลของผู้บริหารเกี่ยวกับภาษา การเปรียบเทียบเรื่องราว พิธีกรรมต่างๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการตั้งใจแน่วแน่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่จะนำมาปฏิบัติในความมุ่งมั่นของครูและนักเรียน

3. ตัวแปรตาม ได้แก่การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีดังนี้

3.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุข จำเป็นต้องจัดให้เกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งในระหว่างการเรียนรู้และหลัง การเรียนรู้ ด้วยการจัดบรรยากาศให้ผ่อนคลายอิสระ ห่วงอาทรกันและกัน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เชื่อมั่นในศักยภาพ เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ พัฒนาตนเองด้วยตนเอง ให้การเสริมแรง สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3.2 การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้อย่างบูรณาการสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่อง กลมกลืนกันทุกอย่าง ทั้งเนื้อหาวิชา ทักษะพื้นฐาน วิธีการเรียนรู้ กิจกรรม เรื่องราวของตนเอง ท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม เรื่องที่เป็นสากล เรื่องราวทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งมีผลให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ชัดเจน มีความหมาย นำไปใช้ในการดำรงชีวิต แก้ปัญหาในสภาพสังคมได้

3.3 การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น เป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันของบุคคลได้มีโอกาสถ่ายทอด รับและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์จากกันและกัน ทั้งในด้านเนื้อหาความรู้ การสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างละเอียด สามารถเลือกสิ่งดีของบุคคลอื่นมาปรับใช้กับตนเอง เลือกสิ่งไม่ดีมาปรับปรุงตนเองได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.4 การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการพิจารณาทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ แนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้ อุปสรรค ปัญหา เงื่อนไขต่างๆ ในการเรียนรู้ สิ่งที่ได้ในการเรียนรู้ เพื่อสร้างเป็นแนวทางรูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้แก้ปัญหาและทำงานต่อไป

3.5 การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เป็นการแสวงหาความรู้จากแหล่ง สื่อ ประสบการณ์ต่างๆ รอบตัวโดยผ่านการสังเกต คิด พิจารณา วางแผน และปฏิบัติจริง นำผลมาวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อปรับปรุงแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสมจนเกิดผลตามเป้าหมาย นำไปสรุปสร้างองค์ความรู้ของตนเองที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ชีวิตของตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ข้อคำถามมีลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดให้ตอบ (forced choice)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน โดยได้พัฒนามาจากแบบสอบถามตามแนวคิดของ เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating – scale) ตามแนวคิดของไลเคิร์ธ (Likert) 5 ระดับ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถาม เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ โดยพัฒนามาจากแบบสอบถามตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating – scale) ตามแนวคิดของไลเคิร์ธ (Likert) 5 ระดับ

แบบสอบถามตอนที่ 2 ได้จัดระดับเกณฑ์วิเคราะห์ดังนี้

1 หมายถึง แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับน้อย

3 หมายถึง แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

4 หมายถึง แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับมาก

5 หมายถึง แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และนำผลการศึกษามาสร้างเป็นเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน (ภาคผนวก ค) ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาที่ใช้ตลอดจน เนื้อหาให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม จำนวน 30 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาคำนวณค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach)[3] โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α-coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.917 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.857 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.922 (ภาคผนวก ง)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน คือ

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอความร่วมมือการเก็บข้อมูลของการวิจัยไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 คือ 1) จังหวัดราชบุรี 2) จังหวัดเพชรบุรี 3) จังหวัดกาญจนบุรี 4) จังหวัดสุพรรณบุรี 5) จังหวัดสมุทรสงคราม และ 6) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือของมหาวิทยาลัยในการทำวิจัยไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพื่อขอความอนุเคราะห์แจ้งให้ผู้บริหารโรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทราบ

3. การเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน โดยขอความร่วมมือจาก ผู้บริหารโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามเก็บรวบรวมบรรจุซองที่ผู้วิจัยแนบไปกับแบบสอบถาม นำส่งสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดซึ่งผู้วิจัยจะเดินทางไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 15 กรกฎาคม 2545 – 30 สิงหาคม 2545

---

[3]Lee J. Cronbach, Essentials of Psychological Testing, 3rd ed. (New York : Harper & Row Publishers, 1978), 161.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน ใช้ค่าสถิติดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ วิเคราะห์โดยการหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบตามแนวคิดของเบสท์ (Best)

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	แรงผลักดันภาวะผู้นำและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติการสอน ใช้ t – test แบบจับคู่

4. การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ทำขึ้นเพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาแห่งชาติ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จะได้นำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาการจัดการเรียนให้แก่นักเรียนให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยหาคำตอบ 4 ประการ คือ 1) เพื่อทราบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการ

เรียนรู้อยู่ในระดับใด 2) เพื่อทราบผลการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน 3) เพื่อทราบความแตกต่างของแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอน 4) เพื่อทราบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดแนวคิดแรงผลักดันภาวะผู้นำของเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni) เป็นแนวทางการศึกษาและใช้แนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตัวอย่างในการวิจัยได้แก่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 จำนวน 155 โรงเรียน โดยมีผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครูวิชาการ 1 คนและครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนละ 1 คนในโรงเรียนตัวอย่างเป็นผู้ให้ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเปรียบเทียบ t - test การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ใช้การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 4
การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การวิจัยเรื่อง แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 155 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการและครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 465 คน ได้รับกลับคืนมาและเป็นฉบับสมบูรณ์ 444 ฉบับ จำนวน 148 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 95.48 นำมาวิเคราะห์โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกเป็นสี่ตอนคือ ตอนที่หนึ่ง สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่สอง แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ตอนที่สาม ความแตกต่างของการใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำตามความคิดของผู้บริหารกับครูผู้สอน ตอนที่สี่ แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่หนึ่ง สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ จำนวนปีที่ดำรงตำแหน่ง จำนวนปีในการทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน และการเข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้สถิติค่าร้อยละ รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	สถานภาพส่วนตัว	ตำแหน่ง				ภาพรวม	
		ผู้บริหาร		ครูผู้ปฏิบัติการสอน			
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1	เพศ						
	1. ชาย	123	83.10	64	21.60	187	42.10
	2. หญิง	25	16.90	232	78.40	257	57.90
	รวม	148	100	296	100	444	100

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อที่	สถานภาพส่วนตัว	ตำแหน่ง				ภาพรวม	
		ผู้บริหาร		ครูผู้ปฏิบัติการสอน			
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
2	อายุ						
	1. น้อยกว่า 30 ปี	2	1.40	8	2.70	10	2.30
	2. 31 – 40 ปี	22	14.90	75	25.30	97	21.80
	3. 41 – 50 ปี	76	51.40	163	55.10	239	53.80
	4. มากกว่า 50 ปี	48	32.40	50	16.90	98	22.10
	รวม	148	100	296	100	444	100
3.	อายุราชการ						
	1. น้อยกว่า 10 ปี	5	3.40	27	9.10	32	7.20
	2. 11 – 20 ปี	21	14.20	81	27.40	102	22.90
	3. 21 – 30 ปี	82	55.40	142	48.00	224	50.50
	4. มากกว่า 30 ปี	40	27.00	46	15.50	86	19.40
	รวม	148	100	296	100	444	100
4.	ระดับการศึกษา						
	1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	3	2.00	10	3.40	13	2.90
	2. ปริญญาตรี	111	75.00	267	90.20	378	85.20
	3. สูงกว่าปริญญาตรี	34	23.00	19	6.40	53	11.90
	รวม	148	100	296	100	444	100
5.	ตำแหน่งหน้าที่						
	1. ครูใหญ่	10	6.76	0	0	10	2.25
	2. อาจารย์ใหญ่	50	33.78	0	0	50	11.26
	3. ผู้อำนวยการโรงเรียน	88	59.46	0	0	88	19.82
	4. ครูผู้ปฏิบัติการสอน	0	0	296	100	296	66.67
	รวม	148	100	296	100	444	100

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อที่	สถานภาพส่วนตัว	ตำแหน่ง					
		ผู้บริหาร		ครูผู้ปฏิบัติการสอน		ภาพรวม	
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
6.	จำนวนปีในการดำรงตำแหน่ง						
	1. น้อยกว่า 1 ปี	8	5.40	2	0.70	10	2.30
	2. 2 – 5 ปี	36	24.30	43	14.50	79	17.80
	3. 6 – 10 ปี	41	17.70	48	16.20	89	20.00
	4. มากกว่า 10 ปี	63	42.60	203	68.60	266	59.90
	รวม	148	100	296	100	444	100
7.	จำนวนปีในการทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน						
	1. น้อยกว่า 1 ปี	10	6.80	4	1.40	14	3.20
	2. 2 – 5 ปี	50	33.80	71	24.00	121	27.30
	3. 6 – 10 ปี	30	20.20	52	67.60	82	18.50
	4. มากกว่า 10 ปี	58	39.20	169	57.00	227	51.00
	รวม	148	100	296	100	444	100
8.	1. การเข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ของ ส.กศ.						
	2.1 ไม่ได้เข้าร่วม	133	89.90	266	89.90	399	89.90
	2.2 เข้าร่วม	15	10.10	30	10.10	45	10.10
	รวม	148	100	296	100	444	100
9.	2. การเข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ของ สปช.						
	2.3 ไม่ได้เข้าร่วม	39	26.35	78	36.35	117	26.35
	2.2 เข้าร่วม	109	73.65	218	73.65	327	73.65
	รวม	148	100	296	100	444	100

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 4 พบว่าโดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน เป็นหญิงมากกว่าชาย โดยเพศหญิง จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 57.20 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหารหญิง จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.90 ของผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอนหญิง จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 78.40 ของครูผู้ปฏิบัติการสอน และเป็นเพศชาย จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 42.10 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหารชาย จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 83.10 ของผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอนชาย จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 21.60 ของครูผู้ปฏิบัติการสอน

อายุ พบว่าโดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน ช่วงอายุ 41 – 50 ปี มากที่สุด จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 53.80 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 ของผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 55.10 ของครูผู้ปฏิบัติการสอน ช่วงอายุน้อยกว่า 30 ปี น้อยที่สุด จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40 ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30

อายุราชการ พบว่าโดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน ช่วงอายุราชการ 21 – 30 ปี มากที่สุด จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 55.40 ของผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 ของครูผู้ปฏิบัติการสอน ช่วงอายุราชการน้อยกว่า 10 ปี น้อยที่สุด จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 7.20 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.10

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ระดับการศึกษา พบว่าโดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน ปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 378 คน คิดเป็นร้อยละ 85.20 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 ของผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 90.20 ของครูผู้ปฏิบัติการสอน ต่ำกว่าปริญญาตรี น้อยที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40

ตำแหน่งในหน้าที่ พบว่าโดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน ครูผู้ปฏิบัติการสอน มากที่สุด จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ผู้บริหาร จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ซึ่งจำแนกเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 59.46 อาจารย์ใหญ่ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 33.78 ครูใหญ่ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.75

จำนวนปีในการดำรงตำแหน่ง พบว่าโดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน ช่วงมากกว่า 10 ปี มากที่สุด จำนวน 266 คิดเป็นร้อยละ 59.90 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 68.60 ช่วงน้อยกว่า

1 ปี น้อยที่สุด จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.40 ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70

จำนวนปีในการทำงานในโรงเรียนปัจจุบัน พบว่าโดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน ช่วงมากกว่า 10 ปี มากที่สุด จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 39.20 ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 ช่วงน้อยกว่า 1 ปี น้อยที่สุด จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหาร 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80 ครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40

การเข้าร่วมโครงการปฏิรูปการการเรียนรู้ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน โรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 399 คน คิดเป็นร้อยละ 89.90 (จำนวน 133 โรงเรียน) โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 (จำนวน 15 โรงเรียน)

การเข้าร่วมโครงการปฏิรูปการการเรียนรู้ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 444 คน โรงเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 26.35 (จำนวน 39 โรงเรียน) โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 73.65 (จำนวน 109 โรงเรียน)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่สอง แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการ เรียนรู้และการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน

การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนเพื่อตอบคำถามของการวิจัยข้อ 1 และข้อ 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามองค์ประกอบที่กำหนด และนำผลรวมของค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด รายละเอียดตามตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับของแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน

แรงผลักดันภาวะผู้นำ		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1. แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค	(X_1)	4.037	.514	มาก
2. แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์	(X_2)	4.170	.499	มาก
3. แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา	(X_3)	3.886	.544	มาก
4. แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านสัญลักษณ์	(X_4)	4.018	.524	มาก
5. แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม	(X_5)	4.100	.530	มาก
รวม (X_{tot})		4.018	.480	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_{tot}$ = 4.018, S.D. = .480) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ ($\bar{X}$ = 4.170 , S.D. = .499) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 4.100 , S.D. = .530) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค ($\bar{X}$ = 4.037 , S.D. = .514) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านสัญลักษณ์ ($\bar{X}$ = 4.018, S.D. = .524) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา ($\bar{X}$ = 3.886 , S.D. = .544)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้		$\bar{X}$	S.D.	ค่าระดับ
1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข	(Y_1)	4.030	.497	มาก
2. การเรียนรู้ แบบองค์รวม	(Y_2)	3.627	.660	มาก
3. การเรียนรู้ ร่วมกับผู้อื่น	(Y_3)	3.957	.580	มาก
4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง	(Y_4)	4.020	.525	มาก
5. การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง	(Y_5)	3.850	.522	มาก
รวม (Y_{tot})		3.904	.499	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}_{tot}$ = 3.904, S.D. = .499) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ การเรียนรู้อย่างมีความสุข ($\bar{X}$ = 4.030, S.D. = .497) การเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.020, S.D. = .525) การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.957 , S.D. = .580) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ($\bar{X}$ = 3.850, S.D. = .522) และการเรียนรู้แบบองค์รวม ($\bar{X}$ = 3.627, S.D. = .660)

ตอนที่ 3 ความแตกต่างของแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอน

การวิเคราะห์ความแตกต่างของแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอน โดยใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างด้วยค่า ทีแบบจับคู่ (t - test) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียด ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แรงผลักดันภาวะผู้นำ	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูผู้ปฏิบัติการสอน		ค่าที t - test	df	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
แรงผลักดันด้านเทคนิค (X_1)	4.121	.522	3.996	.353	2.590	148	.011*
แรงผลักดันด้านมนุษย์ (X_2)	4.290	.447	4.110	.357	4.104	148	.000**
แรงผลักดันด้านการศึกษา (X_3)	3.948	539	3.856	.380	1.822	148	.070
แรงผลักดันด้านสัญลักษณ์ (X_4)	4.111	.511	3.970	.366	2.919	148	.004**
แรงผลักดันด้านวัฒนธรรม (X_5)	4.138	.530	4.083	.381	1.098	148	.274
รวม	4.100	.469	3.980	.337	2.751	148	.007**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 พบว่าแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวม ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่า

ครูผู้ปฏิบัติการสอน เมื่อเปรียบเทียบในแต่ละด้านพบความแตกต่างใน 3 ด้านคือ แรงผลักดันด้านเทคนิค แรงผลักดันด้านมนุษย์และแรงผลักดันด้านสัญลักษณ์

โดยแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าครูผู้ปฏิบัติการสอน

ส่วนแรงผลักดันด้านการศึกษา และด้านวัฒนธรรม ตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 4 แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5

การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) พิจารณาตามตัวแปรที่เข้าสมการเพื่อตอบคำถามของการวิจัย ข้อที่ 4 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านใดของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ในภาพรวม (Y_{tot}) มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ในภาพรวม (Y_{tot})

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
Regression	12.519	4	3.130	163.911	.000**
Residual	2.730	143	1.909		
รวม	15.250	147			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (multiple R) = .906
ประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) = .821
ประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) = .816
ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) = .138

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับที่เข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	$\hat{\beta}$	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	.259	.167		1.545	.125*
แรงผลักดันภาวะผู้นำ					
ด้านวัฒนธรรม (X_5)	.323	.058	.328	5.553	.001**
ด้านเทคนิค (X_1)	.267	.076	.258	3.508	.000**
ด้านการศึกษา (X_3)	.257	.071	.544	7.389	.000**
ด้านมนุษย์ (X_2)	.193	.075	.177	2.556	.012*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม (X_5) แรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านเทคนิค (X_1) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .906 ค่าประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) เท่ากับ .821 นั่นคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) สามารถทำนายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมได้ร้อยละ 82.10 ค่าประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .816 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .138 ในลักษณะนี้แสดงว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียน

รู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_{tot} = .259 + .323 (X_5) + .267 (X_1) + .257 (X_3) + .193 (X_2)$$

2. การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_1) มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_1)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
Regression	11.524	3	3.841	194.622	.000**
Residual	2.842	144	1.974		
รวม	14.367	147			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (multiple R) = .896
ประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) = .802
ประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) = .798
ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) = .140

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับที่เข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	$\hat{\beta}$	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	.324	.159		2.040	.043*
แรงผลักดันภาวะผู้นำ					
ด้านการศึกษา (X_3)	.385	.068	.410	5.642	.000**
ด้านวัฒนธรรม (X_5)	.310	.059	.324	5.281	.000**
ด้านเทคนิค (X_1)	.233	.070	.232	3.319	.001**

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .896 ค่าประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) เท่ากับ .802 นั่นคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) ร่วมกันสามารถทำนายในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_1) ได้ร้อยละ 80.20 ค่าประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .798 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error)เท่ากับ .140 ในลักษณะนี้แสดงว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านเทคนิค (X_1) ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_1 = .324 + .385\,(X_3) + .310\,(X_5) + .233\,(X_1)$$

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม (Y_2) มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม (Y_2)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
Regression	16.598	3	5.533	90.845	.000**
Residual	8.770	144	6.090		
รวม	25.367	147			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (multiple R) = .809

ประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) = .654

ประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) = .647

ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) = .246

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับที่เข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	$\hat{\beta}$	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	-6.302	.297		-.021	.983*
แรงผลักดันภาวะผู้นำ					
ด้านการศึกษา (X_3)	.877	.118	.703	7.414	.000**
ด้านวัฒนธรรม (X_5)	.539	.101	.425	5.327	.000**
ด้านมนุษย์ (X_2)	-.476	.122	-.339	-3.895	.000**

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .809 ค่าประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) เท่ากับ .654 นั่นคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) ร่วมกัน สามารถทำนายในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม (Y_2) ได้ร้อยละ 65.40 ค่าประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .647 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .246 ในลักษณะนี้แสดงว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม (Y_2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) ส่งผลในเชิงผกผันต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม (Y_2) ทั้งนี้เป็นเพราะแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) มีสหสัมพันธ์ต่อกัน (ภาคผนวก จ) ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

$$\hat{Y}_2 = -6.302 + .877(X_3) + .539(X_5) - .476(X_2)$$

4. การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Y_3) มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Y_3)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
Regression	12.141	2	6.070	106.633	.000**
Residual	8.255	145	5.693		
รวม	20.396	147			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (multiple R) = .772
ประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) = .595
ประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว(Adjusted R^2) = .590
ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) = .238

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับที่เข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	$\hat{\beta}$	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	.273	.255		1.070	.286**
แรงผลักดันภาวะผู้นำ					
ด้านการศึกษา (X_3)	.490	.093	.437	5.263	.000**
ด้านวัฒนธรรม (X_5)	.435	.095	.382	4.595	.000**

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 * *อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) โดยมีค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .772 ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) เท่ากับ .595 นั่นคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) และแรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม (X_5) ร่วมกันสามารถทำนายในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Y_3) ได้ร้อยละ 59.50 ค่าประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .590 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .238 ในลักษณะนี้แสดงว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) และแรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม (X_5) ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Y_3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_3 = .273 + .490\,(X_3) + .435\,(X_5)$$

5. การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Y_4) มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Y_4)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
Regression	12.383	3	4.128	130.046	.000**
Residual	4.570	144	3.174		
รวม	16.953	147			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (multiple R) = .855

ประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) = .730

ประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) = .725
ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) = .178

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับที่เข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	$\hat{\beta}$	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	.167	.201		.829	.408*
แรงผลักดันภาวะผู้นำ					
ด้านการศึกษา (X_3)	.385	.086	.377	4.453	.000**
ด้านวัฒนธรรม (X_5)	.291	.074	.281	3.916	.000**
ด้านเทคนิค (X_1)	.288	.089	.264	3.233	.002**

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .855 ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) เท่ากับ .730 นั่นคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) ร่วมกันสามารถทำนายในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Y_4) ได้ร้อยละ 85.50 ค่าประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .725 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .178 ในลักษณะนี้แสดงว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านเทคนิค (X_1) ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Y_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_4 = .167 + .385\,(X_3) + .291\,(X_5) + .288\,(X_1)$$

6. การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Y_5) มีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Y_5)

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig
Regression	11.286	3	3.762	105.889	.000**
Residual	5.116	144	3.553		
รวม	16.402	147			

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (multiple R) = .830
ประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) = .688
ประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) = .682
ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error) = .188

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ

ตัวแปรพยากรณ์ตามลำดับที่เข้าสมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	$\hat{\beta}$	Std. Error	Beta		
(ค่าคงที่)	.638	.233		2.861	.005**
แรงผลักดันภาวะผู้นำ					
ด้านการศึกษา (X_3)	.706	.092	.704	7.707	.000**
ด้านเทคนิค (X_1)	.366	.101	.340	3.614	.000**
ด้านมนุษย์ (X_2)	-.242	.102	-.215	-2.378	.019*

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านเทคนิค (X_1) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .830 ค่าประสิทธิภาพการทำนาย (R^2) เท่ากับ .688 นั่นคือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) ร่วมกันสามารถทำนายในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Y_5) ได้ร้อยละ 83.00 ค่าประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .682 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ .188 ในลักษณะนี้แสดงว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Y_5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) ส่งผลในเชิงผกผันต่อการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Y_5) ทั้งนี้เป็นเพราะแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) มีสหสัมพันธ์ต่อกัน (ภาคผนวก ก) ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_5 = .638 + .706(X_3) + .366(X_1) - .242(X_2)$$

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สรุป

1. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวม (Y_{tot}) คือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ สามารถทำนายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้ร้อยละ 82.10 ซึ่งเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_{tot} = .259 + .323\,(X_5) + .267\,(X_1) + .527\,(X_3) + .193\,(X_2)$$

2. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข (Y_1) คือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม (X_5) แรงผลักดันภาวะผู้นำ ด้านเทคนิค (X_1) และแรงผลักดันด้านมนุษย์ (X_2) สามารถทำนายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้ร้อยละ 77.10 ซึ่งเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

$$\hat{Y}_1 = .324 + .385\,(X_3) + .310\,(X_5) + .233\,(X_1)$$

3. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม (Y_2) คือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันด้านมนุษย์ (X_2) ส่งผลในเชิงผกผัน สามารถทำนายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้ร้อยละ 65.40 ซึ่งเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_2 = -6.302 + .877\,(X_3) + .539(X_5) - .476\,(X_2)$$

4. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Y_3) คือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) และ แรง ผลักดัน

ภาวะผู้นำ ด้านวัฒนธรรม (X_5) สามารถทำนายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้ร้อยละ 59.50 ซึ่งเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การ ถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_3 = .273 + .490 (X_3) + .435 (X_5)$$

5. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Y_4) คือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม (X_5) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) สามารถทำนายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้ร้อยละ 68.80 ซึ่งเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_4 = .167 + .385 (X_3) + .291 (X_5) + .288 (X_1)$$

6. แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง (Y_5) คือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา (X_3) แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค (X_1) และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ (X_2) ส่งผลในเชิงผกผัน สามารถทำนายได้ร้อยละ 68.80 ซึ่งเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การ ถดถอยได้ดังนี้

$$\hat{Y}_5 = .638 + .706 (X_3) + .366 (X_1) - .242 (X_2)$$

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สรุป ผลแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา

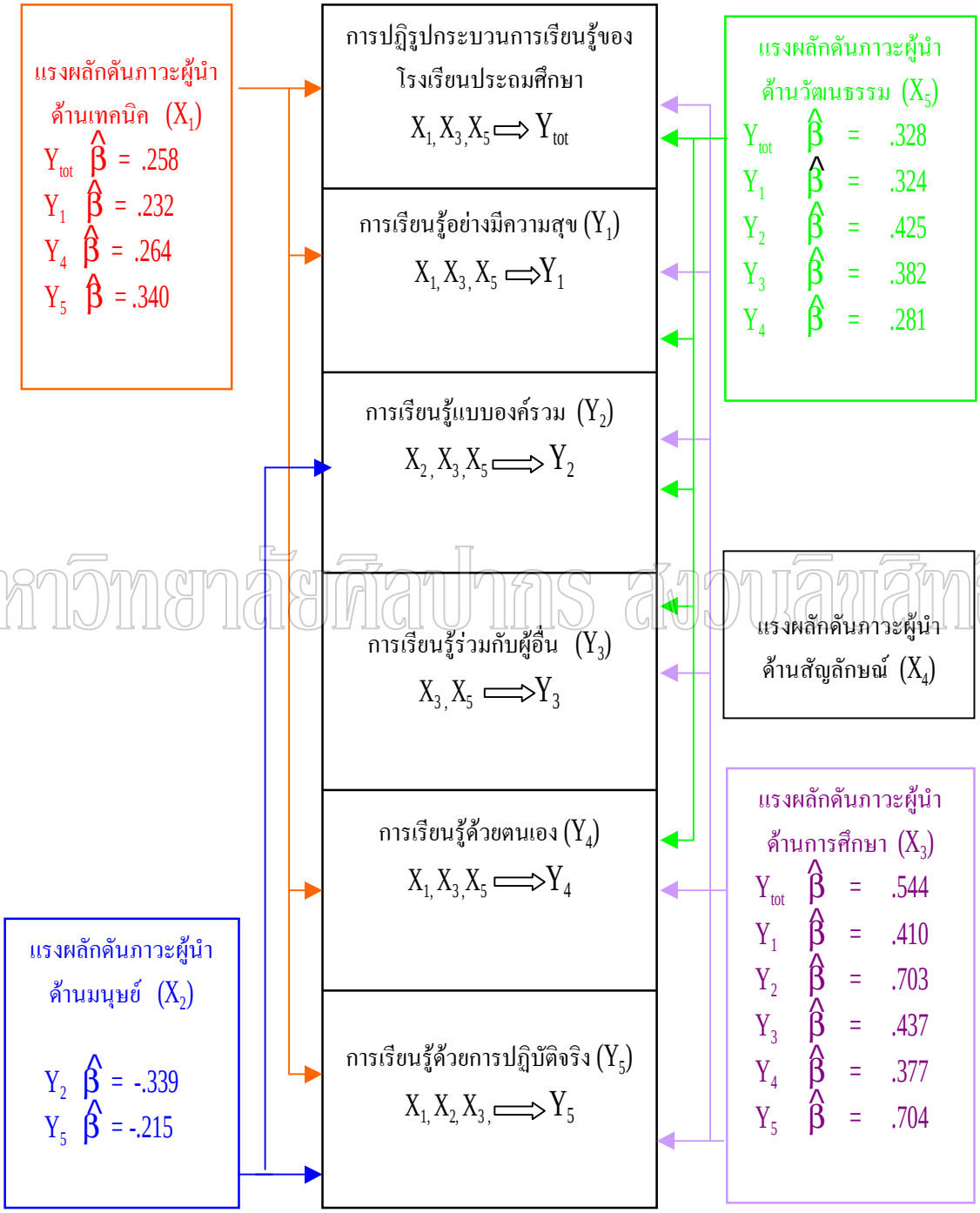

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตัวแปรที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ⟶ $\hat{\beta}$ = สัมประสิทธิ์การถดถอย

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อมุ่งศึกษาการใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 2) การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา 3) ความแตกต่างของแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอน และ 4) แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 จำนวน 148 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการและครูผู้ปฏิบัติการสอน รวมทั้งสิ้น 444 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามแนวคิดของโทมัส เจ เซอร์จิโอวานนี (Thomas J. Sergiovanni) การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างด้วยค่าที t – test และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อค้นพบ

1. ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้ปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านการศึกษาและด้านวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกัน

4. การใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 มีผลดังนี้

4.1 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรมส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม ด้านการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4.2 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิคส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ทั้งโดยภาพรวมและในด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

4.3 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษาส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.4 แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวมและด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงในเชิงผกผัน เพราะมีค่าสหสัมพันธ์กับแรงผลักดันด้านภาวะผู้นำกับด้านอื่นสูง (ภาคผนวก จ)

การอภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยที่ได้เสนอไปแล้วนั้น สามารถนำมาสู่การอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยพบว่าแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจแสดงให้เห็นว่าปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนใช้ปัจจัยต่างๆ ประกอบการบริหารงาน เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพตามเจตนารมย์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะบริหารงานได้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในปัจจัยต่างๆ และพัฒนาตนเองให้ทันต่อสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งอาจจะได้รับการเรียนรู้ปัจจัยต่างๆ มาจาก การที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการให้ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งสายผู้บริหารโรงเรียนจะต้องผ่านขั้นตอนการคัดเลือก สรรหาและเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรและวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูกำหนดไว้ ตลอดจนหน่วยงาน

ต้นสังกัดในระดับต่างๆ ตั้งแต่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ได้จัดประชุม อบรม สัมมนาผู้บริหารโรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้พัฒนาตนเองและใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำที่มีอยู่ได้ดีและอยู่ในระดับมาก จากการวิจัยพบว่า การใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์อยู่ในระดับสูงที่สุด สามารถกล่าวได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำบริหารโรงเรียน เพื่อมุ่งการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ที่ยังอยู่ภายใต้การบริหารแบบถูกควบคุมจากภายนอก นั่นคือการโรงเรียนในลักษณะที่ถูกควบคุมจากหน่วยงานต้นสังกัดคือสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์มาก เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามนโยบายที่หน่วยเหนือกำหนด ส่วนการวิจัยที่พบว่า มีการใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา อยู่ในระดับต่ำที่สุด อาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่า ด้านการศึกษาส่วนใหญ่จะมีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถและประสบการณ์อยู่แล้วโดยที่ได้รับจาการที่ได้ศึกษามาในระดับต่างๆ และประสบการณ์การในการจัดการศึกษาที่ใช้มาหลากหลายวิธี เพียงแต่ยังไม่ปรับแนวคิด เปลี่ยนวิธีการและยังสับสนในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดเช่นความไม่แน่นอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดความลังเลที่จะปฏิบัติ ทำให้การใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษาอยู่ในระดับที่น้อยกว่าด้านอื่น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas J. Sergiovanni ที่วิจัยเรื่องการบริหารโดยการใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีการบริหารแบบถูกควบคุมจากภายนอกจะใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิคและด้านมนุษย์เป็นหลัก และสอดคล้องกับแนวคิดของ Jame G. March ที่กล่าวว่า หากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำทุกๆ ด้านได้หมดโดยรวมที่แสดงออกในบทบาทของคุณภาพโรงเรียนแล้ว จะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด โรงเรียนก็จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงนั้น

2. ผลการวิจัยพบว่าการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากการที่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนมานาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับมาจากการที่ได้เรียนรู้วิชาการศึกษา ก่อนที่จะเข้าตำแหน่งหน้าที่ในการจัดการศึกษา ตลอดจนได้รับการพัฒนาโดยการฝึกอบรม สัมมนาจากหน่วยงานต้นสังกัดในระดับต่างๆ ตั้งแต่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัย เป็นต้น อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงทำให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 อยู่ในระดับมาก การวิจัยยังพบว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้อย่าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มีความสุขอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องจัดให้เกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งในระหว่างการเรียนรู้และหลังจากเรียนรู้แล้ว ด้วยการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายเป็นอิสระ ทุกคนมีความห่วงอาทรกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล เชื่อมั่นในศักยะภาพ เปิดโอกาสให้ได้แสดงความสามารถและพัฒนาตนเองเต็มที่ตามแบบของตนเอง ให้การเสริมแรงและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จซึ่งเป็นผลให้เกิดความสุข การยอมรับ เห็นคุณค่าของตนเอง มีความกล้าที่จะเผชิญปัญหา กล้าเรียนรู้สิ่งใหม่ มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง บุคคลอื่นและสิ่งรอบๆ ตัว ส่วนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม อยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น อาจกล่าวได้ว่าครูผู้ปฏิบัติการสอนยังเน้นการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการท่องจำ มิได้ให้ผู้เรียนได้เกิดความคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ที่สิ่งที่เรียน จึงเป็นผลให้ผู้เรียนไม่สามารถที่นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เชื่อมโยง สัมพันธ์กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตที่อยู่รอบๆ ตนเองได้ เนื่องจากผู้เรียนอาจจะมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง จึงทำให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวมอยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ซึ่งการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ที่อยู่ในระดับมากครั้งนี้สอดคล้องการการวิจัยของรัตนา แสงบัวเผื่อน ที่พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมากทุกสังกัด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. จากการวิจัยที่พบว่า การใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดของผู้บริหาร กับครูผู้ปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัย และสอดคล้องกับบาร์นาร์ด (Barnard) ที่ให้ความเห็นว่าผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องอาศัยความเป็นผู้นำจุดประกายก่อให้เกิดความร่วมมืออันมั่นคง จึงจะนำหน่วยงานไปสู่สถานการณ์ในการปฏิบัติที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับเดชา พวงงาม พบว่าผู้บริหารโรงเรียนให้คะแนนตนเองสูงกว่าที่ครูผู้ปฏิบัติการสอนให้ในทุกกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนมีความเชื่อมั่นว่าตนเองได้ปฏิบัติภาระงานตามขอบข่ายและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเต็มศักยภาพทุกด้าน ถึงแม้ว่างานบางอย่างอาจจะมิได้ปฏิบัติด้วยตนเอง แต่ก็ได้มอบหมายอำนาจและหน้าที่ให้ผู้อื่นรับผิดชอบแทน โดยสอดคล้องกับคำกล่าวของภิญโญ สาธร ที่ว่าถึงแม้ผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง แต่ก็ไม่สามารถทำงานได้ตามลำพัง จำเป็นต้องกระจายงานให้ครูในโรงเรียนร่วมรับผิดชอบ ซึ่งจะทำให้งานมีประสิทธิภาพ และยังเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ด้วย ส่วนของครูผู้ปฏิบัติการสอนที่พบว่ามีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างไปจากผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนและรายด้าน คือ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านสัญลักษณ์นั้น อาจเป็นเพราะว่าครูมีความคาดหวังในตัวผู้บริหารไว้สูง ต้องการให้

ผู้บริหารได้ลงมาทำงานร่วมกับครู เพื่อรับทราบปัญหาของครูโดยตรง ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ หรือในด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ ยังจะส่งผลให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิผลสูงขึ้น แต่ที่ผ่านมาผู้บริหารโรงเรียนบางคนอาจจะละเลยหรือไม่ได้ให้ความสำคัญของงานปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีภารกิจอื่นๆ ที่ต้องปฏิบัติอีกมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา บุญญรัตน์ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรติดตามผลการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนและครูอย่างใกล้ชิดด้วยตนเอง เพราะว่าที่เป็นอยู่ยังขาดการติดตามผล ควรให้ความสำคัญในด้านการนิเทศการศึกษาเป็นพิเศษ ทั้งนี้เป็นเพราะการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ของประเทศ ครูผู้ปฏิบัติการสอนจำเป็นต้องมีผู้นำที่นำในด้านการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการที่เหมาะสม ส่วนที่ไม่แตกต่างกันคือแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษาและแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม

4. ผลการวิจัยที่พบว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ดังนี้

4.1 แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านวัฒนธรรมส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้แบบองค์รวมด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง เพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ให้แนวทางในการมีส่วนร่วมของบุคลากรตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่เน้นการกระจายอำนาจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษาได้มีส่วนร่วม เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ต่างๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดมีแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีทิศทาง พันธกิจ เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่แท้จริงของโรงเรียน ซึ่งจะมีผลให้การบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิผล สามารถที่จะส่งผลต่อการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คลาร์ค ที่กล่าวว่า โรงเรียนเป็นองค์การที่มีลักษณะเฉพาะและมีวัฒนธรรมที่สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มคนได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับจิตใจในฐานะแนวความคิดหนึ่งเกี่ยวกับการที่โรงเรียนจะพรรณนาและทำหน้าที่ และสอดคล้องกับแนวคิดของเซอร์จิโอวานนี ที่ว่า โรงเรียนที่มีวัฒนธรรมจะมีการจัดควบคู่ไปกับการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ วัฒนธรรมทำหน้าที่เสมือนเข็มทิศที่จะนำบุคคลทั้งหลายไปในทิศทางร่วมกัน และยังสามารถระบุได้ว่าบุคลากรควรทำอะไรให้สำเร็จและใช้วิธีการใด ตลอดจนเป็นแหล่งของความหมายและเชื่อถือได้ของครูนักเรียน ผู้บริหารและคนอื่นๆ ในขณะที่ปฏิบัติงาน จึงทำให้แรงผลักดันภาวะผู้นำในด้านนี้ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทั้งในภาพรวม และรายด้าน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.2 แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านเทคนิคส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ทั้งโดยภาพรวมและทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้ความรู้ ความสามารถในการบริหารองค์การ นำมากำหนดบทบาทของกลไกในการบริหาร ใช้วิธีการเน้นเกี่ยวกับความคิดรวบยอดที่สำคัญ เช่น การวางแผน การบริหารองค์การ การบริหารเวลา โครงสร้างขององค์การ ที่จะต้องเป็นผู้จัดเตรียมการในสิ่งต่างๆ ตลอดจนการประสานงาน การใช้พลังอำนาจ และภาวะผู้นำที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เรย์ซี่ แฮคแมน พบว่า องค์การของงานที่ไม่ดีจะทำให้เกิดความรู้สึกในทางลบเป็นอย่างมากในระหว่างบุคลากร เช่น ความคับข้อง การก้าวร้าว การวิตกกังวล ความไม่เหมาะสมส่วนบุคคล และการต่อต้านจากสังคม ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจน แต่หากองค์การมีระดับความเป็นระบบ ระเบียบในการบริหารที่สูง และสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารงานของกลูลิค (Gurick) ควรบริหารงานที่ประกอบด้วยการวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การบริหารบุคคล (Staffing), การอำนวยการ (Directing), การประสานงาน (Coordinating), การรายงาน (Reporting), และการงบประมาณ (Budgeting) จึงจะทำให้แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านเทคนิคส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ในทุกด้าน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.3 แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านการศึกษาส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวมและทุกด้าน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนได้รับแรงผลักดันภาวะผู้นำมาจากความรู้ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการศึกษาที่ตนเองได้รับการพัฒนาจากการอบรมสัมมนา ศึกษา ดูงานอย่างต่อเนื่อง และถือเป็นหน้าที่หลักที่จะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาที่จะครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงและการวิจัยในชั้นเรียน ตลอดจนการนิเทศการศึกษาในรูปแบบการนิเทศแบบคลินิค ในฐานะนักปฏิบัติการทางคลินิคที่มีความรู้ ความสามารถ วิเคราะห์ปัญหาการศึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุน การให้คำปรึกษาแก่ครูได้

4.4 แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านมนุษย์ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ในด้านการเรียนรู้แบบองค์รวม และการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ในทางผกผัน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนไม่ว่าจำเป็นต้องใช้แรงผลักดันด้านอื่นๆ (ภาคผนวก จ) ซึ่งทำให้แรงผลักดันด้านมนุษย์ใช้น้อยลง เนื่องจากว่า บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีความรู้ ความเข้าใจ ในด้านการจัด

การศึกษาและวัฒนธรรมอยู่มาก จึงทำให้สามารถจัดการเรียนรู้ในรูปแบบองค์รวม และการปฏิบัติจริงได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจ นำไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีหน้าที่ คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ สร้างแรงจูงใจ ให้การสนับสนุน ให้โอกาสในการพัฒนาแก่บุคลากร ให้อิสระในการทำงาน ให้คำปรึกษาแนะนำและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คริสเตนเซน (Christensen) ที่พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมความคิดริเริ่มของครู ให้ได้แสดงความคิดเห็น ส่งเสริมความสามารถของครูตามศักยภาพ ให้กำลังใจ สนับสนุน ยกย่อง ชมเชย ส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ สนับสนุนการดำเนินงานของครู โดยการส่งเสริมทางด้านกระบวนการ คอยช่วยเหลือ ดูแลการทำงานของครู ตามกระบวนการอย่างถูกต้อง

4.5 แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านสัญลักษณ์ไม่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนยังไม่สามารถที่จะแสดงอำนาจของภาวะผู้นำที่ได้มาจากการมุ่งไปที่ความตั้งใจของผู้อื่นที่ให้ความสำคัญต่อโรงเรียน ซึ่งไม่ได้แสดงบทบาทที่มุ่งเน้นที่จะเลือกความตั้งใจหรือต้นแบบของเป้าหมายหรือพฤติกรรมที่สำคัญๆ ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญ และมีคุณค่าต่อโรงเรียน เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายและภารกิจที่สำคัญ เป็นต้น จึงทำให้ผู้ร่วมงานไม่สามารถทราบจุดมุ่งเน้นที่แท้จริง อันเป็นสาเหตุทำให้แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านสัญลักษณ์ไม่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ หลุยส์ พอนดี้ ที่ว่า ความมีประสิทธิภาพของผู้นำขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะทำให้กิจกรรมต่างๆ มีความหมายสำหรับผู้ที่อยู่ในบทบาทที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ เจมส์ จี มาร์ท ได้ให้ความสำคัญว่าผู้บริหารควรจะจัดการกับวิธีการที่เป็นความรู้สึก ความคาดหวัง ความเสียสละและความเชื่อถือของแต่ละคนโดยคำนึงว่า องค์การควรมีความเหมาะสมกับโครงสร้างความเชื่อทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับวิถีชีวิตขององค์การ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ โรเบิรต์ เจ สตาร์รัท ที่ว่า ผู้นำที่แสวงหาแก่นแท้เพื่อที่จะนำไปกำหนดบ่งชี้ถึงแก่นแท้ของความหมายในองค์การ เพื่อว่าผู้บริหารจะสามารถที่จะเตรียมบุคลากรให้เกิดความรู้สึกถึงความสำคัญ การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของการวิจัย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการอภิปรายผลข้อค้นพบของการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงการบริหารงานภายในโรงเรียนให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากข้อพบที่ว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวมมากทุกด้าน ผู้บริหารโรงเรียนใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นเครื่องเชื่อมโยงความสำเร็จของการจัดการศึกษามาก และแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา เช่น การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนในโรงเรียน การวิจัยในชั้นเรียน การผลิตสื่อการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล เป็นต้น ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้รูปแบบการบริหารวงจรเดมมิ่ง PDAC (Plan Do Check Action) ให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำและติดตามประเมินผลตรวจสอบเป็นระยะในการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. จากข้อค้นพบว่าระดับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความความสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของบุคลากรในโรงเรียน ส่วนการเรียนรู้แบบองค์รวมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น การบูรณาการการสอนทุกวิชา ทุกชั้นเรียน การจัดแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ของบุคลากรที่แท้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. จากข้อค้นพบว่า การใช้แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดของผู้บริหารกับครูผู้ปฏิบัติการสอนโดยภาพรวมแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษา จึงควรส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบการบริหารงานแบ่งเป็น หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน หัวหน้ากิจกรรม เป็นต้น เพื่อส่งเสริมลักษณะความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดียอมรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆ จากบุคลากรในการประชุมประจำเดือน และผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญการนิเทศการศึกษาภายในเพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานจะส่งผลในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้โดยรวม

4. จากข้อค้นพบว่า แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านเทคนิค ด้านการศึกษาและด้านวัฒนธรรมส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างความตระหนักจิตสำนึกที่ดีต่อบุคลากรในการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนรวมทั้งใช้ผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านสัญลักษณ์ในการบริหารงานแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมการบริหารงาน รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเทศบาล สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอและจังหวัด มูลนิธิและ

สมาคม เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานแบบวงจรเดมมิ่ง (PDCA) ที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อพิจารณาการบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาในโรงเรียนเป็นแบบ Schoolwide

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบองค์รวม เพื่อหารูปแบบ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเหมาะสม

3. ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากร และหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ของตนเองที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้

4. ควรศึกษาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบองค์รวม เพื่อพิจารณาการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนตามความสนใจ ความต้องการอย่างหลากหลาย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมวิชาการ. "โครงการติดตามการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2533." กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2530. (อัดสำเนา)

กระทรวงศึกษาธิการ. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. รายงานผลการวิจัยและประเมินผลวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2529.

กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ. การปฏิรูปการเรียนตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. กรุงเทพฯ : หจก.ไอเดีย สแควร์, 2541.

คณะศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัฒน์". ความจริงของแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตะวันออก, 2539.

_____. "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : กระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็กๆ และชุมชนของเรา." ใน การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541.

_____. "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : ยุทธศาสตร์การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัฒน์," ใน การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541.

_____. "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ : สู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงของชาติในศตวรรษหน้า." ใน การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541.

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่. การปฏิรูปการศึกษา : ทางออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541.

ทิศนา แขมมณี และคณะ. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540.

ประดิษฐ์ ศิริรัชตพงษ์ และคณะ. "การวิจัยทางการศึกษา." เอกสารการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 6, 1 (ตุลาคม 2532) : 101 - 109.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, 2540.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. "การเงินเพื่อการศึกษา." เอกสารประกอบการประชุม. ม.ป.ท., 2540.

_____. การพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบสู่การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2541.

_____. สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. เอกสารประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : ที. พี. พริ้นท์, 2541.

_____. จุดประกายการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2542.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. "การลงทุนทางการศึกษาของประเทศไทย." พฤษภาคม 2542. (อัดสำเนา)

_____. ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.

_____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544). กรุงเทพฯ : อรรถพลการพิมพ์, ม.ป.ป.

สุกรี เจริญสุข และคณะ. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : ศิลป ดนตรี กีฬา. กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540.

สุทธิ เลิศอรุณ. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2526.

สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540.

สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540.

อำไพ สุจริตกุล และคณะ. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย วาจา ใจ. กรุงเทพฯ : บริษัทพอช แอนด์ แอสโซซิเอท จำกัด, 2540.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาษาอังกฤษ

Clark, Burton R. "The Organizational. Saga in Higher Education." Administrative Science Quartery 17, 2 (1972) : 178 – 184.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed. New York : Harper & Row Publishers, 1978.

Darling, John. Child-Centred Education and its Critics. London : Paul Chamman Publishing Ltd,1994.

Davis, Gary A. and Margaret A. Thomas. Effective Schools and Effective Teachers. Boston : Allyn and Bacon, 1989.

Goodlad, John. "Educational Leadership : Toward the Third Era." Educational Leadership 23, 4 (1978) : 326 – 331.

Hallinger, Phillip and Murphy Joseph. "Assessing the Instruction Management Behavior of Principals." The Elementary School Journal 86, 2 (November 1985) : 221 – 224.

Heck Ronald H. and Others. "Instructional Leadership and School Achievement : Validation of a Causal Model." Educational Administration Quarterly 26, 2 (May 1990) : 95.

Hoy, Wayne K . and Cecil G. Misket. Educational Administration. New York : Random Home, Inc., 1978.

Human, Ray C. The Motivated Working Adult. New York : American Management Association, 1969.

International Institute for Management Development (IMD). World Competitiveness Yearbook 1997 & 1998. http://www.imd.ch/wcy/over.html.

March, James G. "How We Talk and How We Act : Administrative Theory and Administrative life." in Leadership and Organizational Culture edited by Thomas J. Sergiovanni and John. E. Gorbally, 18 – 35. Urbana - Champaign : University of Illinois Press, 1984.

Peter, Thomas J., and Waterman, Robert H. Jr. in Search of Excellence. New York : Harper & Row., 1982.

Pondy, Louis. "Leaderships is a Language Game." in Leadership : Where Else Can We Go? Edited by Morgan W. McCa, Jr., and Michael M. Lombardo. Durham, NC : Duke University Press, 1984.

Sergiovanni, Thomas J. The Principalship A Reflective Practice Perspective. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1987.

Sergiovanni. Thomas J. "Leadership and Excellence in Schooling." Educational Leadership 4, 5 (March 1988) : 4 – 13.

Tewari, Mohinder Dev. "The Use of Path Analysis for Determining the Relative Significance of Selected Variables on Achievement in a Basic Mathematics Course." Dissertation Abstracts International 40, 7 (April 1980) : 5351A.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Ubben, Gerald C. and Warry W, Hughes Larry W. The Principal : Creative Leadership for Effective Schools. Boston : Allyn and Bacon, 1987.

Vaill, Peter B. “The Purposing of High Performing Systems.” In Leadership and Organizational Culture. Urbana - Champaign : University of Illinois Press, 1984.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก

สำเนาหนังสือขอทดลองเครื่องมือวิจัย
และ
สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สำเนา

ที่ ทม (นฐ) 1109/1416

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

27 มิถุนายน 2545

เรื่อง ขอทดลองเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม

ด้วย นายสุรศักดิ์ ขันติธีวาโร นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5" มีความประสงค์จะขอทดลองเครื่องมือวิจัยกับผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้ทดลองเครื่องมือวิจัยด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 034243435 , 034218788

ที่ ทม (มฐ) 1109/ 1499

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

11 กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายสุรศักดิ์ จันติรีวาโร นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5" มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน ในโรงเรียนซึ่งสังกัดหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวรรณ หงศ์ลำใย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 034243435 , 034218788

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่ ทม (นฐ) 1109/ 1500

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

// กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายสุรศักดิ์ จันติชีวาไร นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5" มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 034243435 , 034218788

ที่ ทน (นฐ) 1109/ ๒๕๔๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

11 กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดพรรบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายสุรศักดิ์ ขันติวิวาโร นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5" มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน ในโรงเรียนดังกล่าวในส่วนงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ ศรีวลัย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 034243439 , 034216788

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่ ทม (นฐ) 1109/ 1099

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

11 กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายธุรศักดิ์ จันศิริวาโร นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แรงผลักดันการวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5" มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ หงศลัย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 034243455 , 034218788

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่ ทม (นฐ) 1109/ 150 1

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

11 กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายสุรศักดิ์ จันคีรีวาโร นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5" มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จีราวรรณ คงคล้าย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 034243435 , 034218788

ที่ ทน (มรฐ) 1109/ 150 1

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

11 กรกฎาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายชื่อโรงเรียนที่จะเก็บข้อมูล จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายสุรศักดิ์ จันทีรวาโร นักศึกษาระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5" มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดหน่วยงานของท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคลัง)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 034243435 , 034218788

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ข

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5

2. ผู้ตอบแบบสอบถามคือ ครูผู้สอน ครูวิชาการโรงเรียน และผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน

3. คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด หากแต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อคุณภาพในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาได้เป็นอย่างดี จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อคำถามและทุกตอนตามความเป็นจริงเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพราะแบบสอบถามที่สมบูรณ์เท่านั้นจึงจะสามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ อายุราชการ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยแรงผลักดันภาวะผู้นำด้านเทคนิค แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านมนุษย์ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านการศึกษา แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านสัญลักษณ์ แรงผลักดันภาวะผู้นำด้านวัฒนธรรม การเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้แบบองค์รวม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง จำนวน 45 ข้อ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สุรศักดิ์ ขันติธีวาโร
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย **ü** ใน √ หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
1	เพศ √ ชาย √ หญิง	1
2	อายุ (เศษของปี หากเกิน 6 เดือน ให้ถือเป็น 1 ปี) √ น้อยกว่า 30 ปี √ 30 – 40 ปี √ 41 – 50 ปี √ มากกว่า 50 ปี	2
3	อายุราชการ (เศษของปี หากเกิน 6 เดือน ให้ถือเป็น 1 ปี) √ น้อยกว่า 10 ปี √ 10 – 20 ปี √ 21 – 30 ปี √ มากกว่า 30 ปี	3
4	ระดับการศึกษา √ ต่ำกว่าปริญญาตรี √ ปริญญาตรี √ สูงกว่าปริญญาตรี	4
5	ตำแหน่งในปัจจุบัน √ ครูใหญ่ √ อาจารย์ใหญ่ √ ผู้อำนวยการโรงเรียน √ ครูหรืออาจารย์	5
6	จำนวนปีในการทำงาน ในตำแหน่งปัจจุบัน (เศษของปี หากเกิน 6 เดือนให้ถือเป็น 1 ปี) √ น้อยกว่า 1 ปี √ 1 – 5 ปี √ 6 – 10 ปี √ มากกว่า 10 ปี	6
7	จำนวนปีในการทำงาน ณ โรงเรียนปัจจุบัน(เศษของปี หากเกิน 6 เดือน ให้ถือเป็น 1 ปี) √ น้อยกว่า 1 ปี 1 – 5 ปี √ 6 – 10 ปี √ มากกว่า 10 ปี	7
8	โรงเรียนของท่านได้เข้าร่วมในโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ หรือไม่และเมื่อใด โครงการปฏิรูปการเรียนรู้ ของ สกศ. ..... ไม่ได้ √ ได้ เมื่อ พ.ศ..... โครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ของ สปช. ไม่ได้ √ ได้ เมื่อ พ.ศ.	8

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่ 2 แรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน

คำชี้แจง หากท่านเป็นผู้บริหารโรงเรียน ขอให้ท่านประเมินผลการปฏิบัติงานของตัวท่านเอง แต่ถ้าท่านเป็นผู้สอนขอให้ประเมินพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียนของท่าน โดยทำเครื่องหมาย ü ลงในช่อง "ระดับความคิดเห็น" ตามความเป็นจริงที่ปรากฏในแต่ละข้อเพียงข้อเดียว

มากที่สุด	หมายความว่า	มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
มาก	หมายความว่า	มีการปฏิบัติเกือบทุกครั้งน้อยครั้งที่ไม่ได้ปฏิบัติ
ปานกลาง	หมายความว่า	ปฏิบัติและไม่ได้ปฏิบัติอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน
น้อย	หมายความว่า	ไม่ค่อยปฏิบัติกิจกรรมนี้
น้อยที่สุด	หมายความว่า	เกือบจะไม่ได้ปฏิบัติกิจกรรมนี้เลย

ตัวอย่าง

แรงผลักดันภาวะผู้นำของการบริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ผู้วิจัย
0 ให้ความสำคัญต่อการระดมสมองเพื่อใช้ในการพัฒนางานและการแก้ปัญหา	ü	.....	.....	.....	.....	0
00 จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและวินัยสำหรับครู อาจารย์	.....	.....	ü	.....	.....	00

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การแปลความจากตัวอย่าง

จากตัวอย่างแสดงว่า

ข้อ 0 : ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญต่อการระดมสมองอยู่ในระดับมากที่สุด (มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง)

ข้อ 00 : ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและวินัยอยู่ในระดับน้อย (ไม่ค่อยปฏิบัติกิจกรรมนี้)

ตอนที่ 2 แรงผลักดันของภาวะผู้นำผู้บริหารโรงเรียน

คำชี้แจง หากท่านเป็นผู้บริหารโรงเรียน ขอให้ท่านประเมินผลการปฏิบัติงานของตัวท่านเอง แต่ถ้าท่านเป็นผู้สอนขอให้ประเมินผลการปฏิบัติงานผู้บริหารโรงเรียนของท่าน โดยทำเครื่องหมาย **ü** ลงในช่อง "ระดับการปฏิบัติ" ตามความเป็นจริงที่ปรากฏในแต่ละข้อเพียงระดับเดียว

แรงผลักดันภาวะผู้นำของการบริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. จัดโครงสร้างการบริหารงานโดยแบ่งสายงานพร้อมระบุความชัดเจนตามภาระงานอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล	.....	.....	.....	.....	.....	1 **o**
2. จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อปฏิบัติงานของบุคลากร	.....	.....	.....	.....	.....	2 **o**
3. มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	.....	.....	.....	.....	.....	3 **o**
4. จัดระบบนิเทศ ติดตามการดำเนินงานภายในโรงเรียนเป็นประจำและสม่ำเสมอ	.....	.....	.....	.....	.....	4 **o**
5. จัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีไทยและทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น	.....	.....	.....	.....	.....	5 **o**
6. จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกตามความถนัด	.....	.....	.....	.....	.....	6 **o**
7. รวบรวมวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน(การวิจัยในชั้นเรียน)	.....	.....	.....	.....	.....	7 **o**
8. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน	.....	.....	.....	.....	.....	8 **o**

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แรงผลักดันภาวะผู้นำของการบริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
9. ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างดีที่ทั้งด้านคุณธรรมและความประพฤติจากบุคลากรในโรงเรียนและปรับปรุงตนเองได้อย่างเหมาะสม	.....	.....	.....	.....	.....	9 o
10. ใช้สื่อ – อุปกรณ์ที่ทันสมัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง	.....	.....	.....	.....	.....	10 o
11. บุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียนมีส่วนร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	.....	.....	.....	.....	.....	11 o
12. สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงาน	.....	.....	.....	.....	.....	12 o
13. ติดตามกระแสความเคลื่อนไหวทางการศึกษา และมีวิสัยทัศน์ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ	.....	.....	.....	.....	.....	13 o
14. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน	.....	.....	.....	.....	.....	14 o
15. ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการสร้างเอกลักษณ์ของโรงเรียนที่สอดคล้องกับท้องถิ่น	.....	.....	.....	.....	.....	15 o
16. จัดการเรียนรู้ที่เริ่มจากง่ายไปหายากอย่างต่อเนื่องและเร้าใจให้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน	.....	.....	.....	.....	.....	16 o
17. เปิดโอกาสให้ผู้เรียน/สถานประกอบการ/ชุมชน/ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการเรียนการสอน	.....	.....	.....	.....	.....	17 o

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แรงผลักดันภาวะผู้นำของการบริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ผู้วิจัย
18. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนและครูได้อย่างดี ทั้งในลักษณะผู้นำและผู้ตาม	.....	.....	.....	.....	.....	18 **o**
19. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจ ใฝ่รู้ และมีความสุขในการเรียน	.....	.....	.....	.....	.....	19 **o**
20. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ทำกิจกรรมและสรุปเป็นสาระสำคัญด้วยตนเองมากกว่าฟังครูอธิบาย	.....	.....	.....	.....	.....	20 **o**
21. กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และมอบหมายการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน	.....	.....	.....	.....	.....	21 **o**
22. ส่งเสริมการทำงานแบบประชาธิปไตย ให้ทุกคนมีส่วนร่วมรวมพลังในการทำงานเป็นทีม	.....	.....	.....	.....	.....	22 **o**
23. จัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน และสังคม	.....	.....	.....	.....	.....	23 **o**
24. สร้างเสริมปลูกฝังให้บุคลากรมีคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด อดทน	.....	.....	.....	.....	.....	24 **o**
25. มีคำขวัญประจำโรงเรียนที่แสดงถึงปรัชญาหรือความเชื่อที่เป็นรูปธรรมของโรงเรียน	.....	.....	.....	.....	.....	25 **o**
26. เน้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับธรรมชาติรอบๆ ตัว	.....	.....	.....	.....	.....	26 **o**
27. จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและธรรมชาติของชุมชนมาใช้	.....	.....	.....	.....	.....	27 **o**

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แรงผลักดันภาวะผู้นำของการบริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
28. จัดกิจกรรมให้สามารถประเมินตนเองได้ทั้งด้านผลงานและความพฤติกรรมอุปนิสัย เพื่อปรับปรุงตนเอง.....	.....	.....	.....	.....	.....	28 o
29. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองหลากหลายวิธี.....	.....	.....	.....	.....	.....	29 o
30. โรงเรียนจัดระบบการบริหารเวลาในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม.....	.....	.....	.....	.....	.....	30 o
31. มอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถได้อย่างเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล.....	.....	.....	.....	.....	.....	31 o
32. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์และปฏิบัติจริง.....	.....	.....	.....	.....	.....	32 o
33. เสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำแก่บุคลากร.....	.....	.....	.....	.....	.....	33 o
34. ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนโดยรวมไม่เน้นเฉพาะวิชาการ.....	.....	.....	.....	.....	.....	34 o
35. จัดเตรียมวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ทั้งวิถีวัฒนธรรมไทยและเทคนิคการเรียนรู้ตามหลักวิชาที่หลากหลายวิธี.....	.....	.....	.....	.....	.....	35 o
36. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถตามความถนัดและความสนใจของตนเอง.....	.....	.....	.....	.....	.....	36 o
37. ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการจัดการ และการทำงานที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับตนเอง.....	.....	.....	.....	.....	.....	37 o

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แรงผลักดันภาวะผู้นำของการบริหารโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
39. จัดให้มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมทันสมัยเร้าใจและเอื้อต่อการเรียนรู้.....	.....	.....	.....	.....	.....	39 o
40. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวได้ทุกที่และทุกเวลา	.....	.....	.....	.....	.....	40 o
41. สนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษาต่อ การฝึกอบรมการฝึกปฏิบัติ.....	.....	.....	.....	.....	.....	41 o
42. วางแผนร่วมกับครูในการนิเทศการศึกษาที่เน้นการนิเทศแบบคลินิก.....	.....	.....	.....	.....	.....	42 o
43. เน้นให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้.....	.....	.....	.....	.....	.....	43 o
44. จัดระบบการประเมินผลการเรียนรู้ในแบบต่างๆ เช่น ผู้เรียนประเมินตนเอง ผู้เรียนประเมินระหว่างกัน ผู้ปกครองประเมินผู้เรียนและผู้สอนประเมินผู้เรียน.....	.....	.....	.....	.....	.....	44 o
45. มีการรายงานความก้าวหน้าคุณภาพการศึกษาต่อชุมชนและสาธารณชน.....	.....	.....	.....	.....	.....	45 o

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ค

รายละเอียดของผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายละเอียดของผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ชื่อ – นามสกุล	นายธีรพงษ์ ทวีวรรณ
ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์ ระดับ 9
สังกัด	สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
วุฒิการศึกษา	การศึกษาบัณฑิต
	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
ผลงานทางวิชาการ	รายงานการวิจัย เรื่อง “ การใช้ผลงานวิจัยเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียน”

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายละเอียดของผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ชื่อ – นามสกุล	ดร.จันทนา นนทิกร
ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์ ระดับ 7
	ผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5
สังกัด	หน่วยศึกษานิเทศ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5
วุฒิการศึกษา	กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์)
ผลงานทางวิชาการ	เป็นกรรมการที่ปรึกษา/ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท/เอก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

รายละเอียดของผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ชื่อ – นามสกุล	ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช
ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์ ระดับ 7
	หัวหน้าหน่วยงานติดตามประเมินผล/งานวิจัยทางการศึกษาและงานประกันคุณภาพการศึกษา
สังกัด	หน่วยศึกษานิเทศ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5
วุฒิการศึกษา	วท.บ. (คณิตศาสตร์ – ฟิสิกส์)
	ศษ.ม. (การวัดและประเมินผลทางการศึกษา)
	กศ.ด. (การทดสอบ และวัดผลทางการศึกษา)
ผลงานทางวิชาการ	1. รายงานการวิจัย “การหารูปแบบการเรียนและการประเมินสภาพจริง
	2. รายงานการวิจัย”การทำนายพฤติกรรมโดยใช้ทฤษฎีฟิชไบน์-ไอเซน
	3. หนังสือคู่มือการเขียนแผนการสอน และการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
	4. หนังสือคู่มือการบริหารคุณภาพ ISO 9000 : 2000

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ง

การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

Warning Determinant of matrix is close to zero : 1.887E-24

N1	86.0667	71.9264	.5256	.	.9146
N2	86.2000	70.0966	.6443	.	.9124
N3	86.3667	71.6885	.4426	.	.9163
N4	86.4667	68.1195	.7968	.	.9092
N5	86.5333	70.6023	.5931	.	.9133
N6	86.8000	73.5448	.3021	.	.9186
N7	86.2667	70.8230	.4471	.	.9167
N8	86.2667	69.9264	.6094	.	.9130
N9	86.0000	69.8621	.5785	.	.9136
N10	86.4333	71.5644	.5985	.	.9136
N11	86.2333	73.6333	.4241	.	.9163
N12	86.2333	70.7368	.5067	.	.9151
N13	86.7667	71.7713	.4703	.	.9156
N14	86.1333	67.5678	.7122	.	.9106
N15	86.2000	69.0621	.6838	.	.9114
N16	86.2667	70.5471	.7841	.	.9111
N17	86.4333	70.4609	.7293	.	.9115
N18	86.6333	72.1713	.4750	.	.9155
N19	86.7333	71.4437	.5561	.	.9141
N20	86.4667	73.0851	.3233	.	.9185
N21	86.7667	71.9782	.5037	.	.9150
N22	86.4000	71.9724	.4059	.	.9171
N23	86.5333	72.0506	.4062	.	.9170
N24	86.6333	71.0678	.5933	.	.9134

Statistics based on inverse matrix for scale ALPHA
are meaningless and printed as

N of Cases = 30.0

Item Means	Mean	Minimum	Maximum	Range	Max/Min	Variance
	3.7569	3.3667	4.1667	.8000	1.2376	.0533

Item Variances	Mean	Minimum	Maximum	Range	Max/Min	Variance
	.3875	.2023	.5851	.3828	2.8920	.0097

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Item – total Statistics

Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item Total Correclation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients 24 items

Alpha = .9176 Standardized item alpha = .9203

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

Warning Determinant of matrix is zero

N1	69.5333	32.1195	.3252	.	.8552
N2	69.9000	31.0586	.6089	.	.8452
N3	69.8000	31.1310	.5896	.	.8458
N4	69.5333	31.0851	.4929	.	.8486
N5	69.5667	30.9437	.5982	.	.8452
N6	69.4667	33.9126	.0646	.	.8635
N7	69.9333	32.0644	.2566	.	.8598
N8	69.4000	32.8000	.2634	.	.8568
N9	69.1667	31.7299	.5022	.	.8490
N10	69.6000	31.0069	.5941	.	.8454
N11	69.2667	30.2023	.7124	.	.8407
N12	69.5333	30.1195	.6547	.	.8421
N13	69.5333	29.6368	.7376	.	.8368
N14	69.5000	31.5000	.4893	.	.8490
N15	69.2333	30.7816	.4137	.	.8527
N16	69.2667	33.6506	.0663	.	.8667
N17	69.7000	31.0448	.5402	.	.8470
N18	69.5333	30.3264	.6196	.	.8435
N19	69.5333	32.3954	.3287	.	.8546
N20	69.5333	32.0506	.3362	.	.8547
N21	69.3667	33.2747	.1834	.	.8593

Statistics based on inverse matrix for scale ALPHA
are meaningless and printed as

N of Cases = 30.0

Item Means	Mean	Minimum	Maximum	Range	Max/Min	Variance
	3.4762	3.0667	3.8333	.7667	1.2500	.0382

Item Variances	Mean	Minimum	Maximum	Range	Max/Min	Variance
	.3025	.2126	.5057	.2931	2.3784	.0062

Item – total Statistics

Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Alpha if Item Deleted

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients 21 items

Alpha = .8570 Standardized item alpha = .8629

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

		Mean	Std Dev	Cases
1.	N1	4.1000	.5477	30.0
2.	N2	3.9667	.6149	30.0
3.	N3	3.8000	.6644	30.0
4.	N4	3.7000	.6513	30.0
5.	N5	3.6333	.6149	30.0
6.	N6	3.3667	.6149	30.0
7.	N7	3.9000	.7589	30.0
8.	N8	3.9000	.6618	30.0
9.	N9	4.1667	.6989	30.0
10.	N10	3.7333	.5208	30.0
11.	N11	3.9333	.4498	30.0
12.	N12	3.9333	.6915	30.0
13.	N13	3.4000	.6215	30.0
14.	N14	4.0333	.7649	30.0
15.	N15	3.9667	.6687	30.0
16.	N16	3.9000	.4807	30.0
17.	N17	3.7333	.5208	30.0
18.	N18	3.5333	.5713	30.0
19.	N19	3.4333	.5683	30.0
20.	N20	3.7000	.6513	30.0
21.	N21	3.4000	.5632	30.0
22.	N22	3.7667	.6789	30.0
23.	N23	3.6333	.6687	30.0
24.	N24	3.5333	.5713	30.0
25.	N25	3.4667	.5713	30.0
26.	N26	3.1000	.4807	30.0
27.	N27	3.2000	.4842	30.0
28.	N28	3.4667	.5713	30.0
29.	N29	3.4333	.5040	30.0
30.	N30	3.5333	.5074	30.0
31.	N31	3.0667	.6915	30.0
32.	N32	3.6000	.4983	30.0
33.	N33	3.8333	.4611	30.0
34.	N34	3.4000	.4983	30.0
35.	N35	3.7333	.5208	30.0
36.	N36	3.4667	.5713	30.0
37.	N37	3.4667	.5713	30.0
38.	N38	3.5000	.5085	30.0
39.	N39	3.6667	.7112	30.0
40.	N40	3.7333	.6397	30.0
41.	N41	3.3000	.5350	30.0
42.	N42	3.4667	.5713	30.0
43.	N43	3.4667	.5074	30.0
44.	N44	3.4667	.5713	30.0
45.	N45	3.6333	.4910	30.0

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

N of Cases = 30.0

Statistics for Scale	Mean	Variance	Std Dev	N of Variables
	163.1667	159.8678	12.6439	45

Item Means	Mean	Minimum	Maximum	Range	Max/Min	Variance
	3.6259	3.0667	4.1667	1.1000	1.3587	.0653

Reliability Coefficients 45 items

Alpha = .9226 Standardized item alpha = .9234

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก จ

ตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์
ระหว่างแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางแสดงค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ ระหว่างแรงผลักดันภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	X_{tot}	Y_{tot}
X_1	1.00	.812	.834	.799	.706	.797	.678	.668	.759	.730	.920	.808
X_2	.812	1.00	.793	.793	.708	.766	.580	.602	.718	.627	.904	.736
X_3	.834	.793	1.00	.833	.742	.833	.787	.692	.799	.790	.951	.872
X_4	.799	.793.	.833	1.00	.732	.760	.671	.626	.742	.673	.912	.775
X_5	.706	.708	.742	.732	1.00	.771	.687	.664	.724	.643	.829	.777
Y_1	.797	.766	.833	.760	.771	1.00	.748	.766	.855	.806	.808	.920
Y_2	.678	.580	.787	.671	.687	.748	1.00	.717	.737	.770	.736	.904
Y_3	.668	.602	.692	.626	.664	.766	.717	1.00	.790	.732	.872	.951
Y_4	.759	.718	.799	.742	.724	.855	.737	.790	1.00	.811	.775	.912
Y_5	.730	.627	.790	.673	.643	.806	.770	.732	.811	1.00	.777	.829
X_{tot}	.920	.904	.951	.912	.829	.870	.761	.721	.830	.778	1.00	.883
Y_{tot}	.808	.736	.872	.775	.777	.920	.904	.951	.912	.829	.883	1.00

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายสุรศักดิ์ ขันติธีวาโร
ที่อยู่	9/2 หมู่ 12 ตำบลบางป่า อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
ที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านหนองวัวดำ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2516	สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2523	สอบไล่ได้วิชาครูพิเศษมัธยม ศึกษาด้วยตนเอง
พ.ศ. 2527	สำเร็จการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกเกษตรศาสตร์ จากวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง
พ.ศ. 2542	ศึกษาต่อหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2526	เริ่มรับราชการในตำแหน่งครู 2 ระดับ 2 โรงเรียนบ้านหนองมะค่า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2530	อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนวัดท่าเรือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2535	ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ระดับ 5 โรงเรียนวัดโชติทายการาม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2538	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 7 โรงเรียนวัดโชติทายการาม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2543	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 7 โรงเรียนอนุบาลบ้านโป่ง (วัดปลักแรด) อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
ปัจจุบัน	อาจารย์ใหญ่ ระดับ 7 โรงเรียนบ้านหนองวัวดำ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์